

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้

Tourism management based identity and way of life
in ecotourism location the south of Thailand

คณะนักวิจัย
ดร.อุทิศ สัจจรัตน์
นายธเนศ ทวีบุรุษ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ประจำปีงบประมาณ 2558 รหัสโครงการ ENV580506c-0

ชุดโครงการ

“การศึกษาอัตลักษณ์ การท่องเที่ยวภาคใต้มุ่งสู่การแข่งขันในประชาคม
อาเซียน”

รหัสโครงการ ENV580506M

โครงการย่อย

การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้

รหัสโครงการ ENV580506c-0

คณะนักวิจัย

ดร.อุทิศ สังขรัตน์

นายธเนศ ทวีบุรุษ

หน่วยงานต้นสังกัด

คณะศิลปศาสตร์และคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตู้ ปณ. คอหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายและตัวแทนชุมชนในพื้นที่ 14 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง) และกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ได้แก่ ตัวแทนของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ กลุ่มสมาคมหรือชมรมด้านการท่องเที่ยว กลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบการท่องเที่ยว กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

ขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ คณะการจัดการสิ่งแวดล้อมและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่เอื้อเวลาในการทำวิจัย ทีมงานวิจัยจากสถานวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้แบบบูรณาการ คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่

คณะนักวิจัย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Identity and Community - Based Tourism Management in Southern Thailand Ecotourism Attractions

Utitt Sungkharat^{1 2}

Thanet Taweeburut²

Abstract

The research study was aimed to 1) study the identity and community of tourism in Southern Thailand and 2) study the processes and the integration of government, private and people sections in the policy proposal making and the tourism identify presentation strategies. The 14 provinces in southern Thailand were selected as the study area and divided into 3 groups, i.e. provinces on the Gulf of Thailand (Chumphon, Suratthani, Nakhon Si Thammarat, and Phatthalung), provinces on Andaman coast (Ranong, Phangnga, Phuket, Krabi and Trang) and provinces on southern border (Songkla, Satun, Pattani, Yala and Narathiwat). The data were collected from 5 groups of the representatives, i.e., the tourism enterprises and guides, the tourism associations and clubs, the tourism government agencies, the local administrative organizations and tourism communities, and tourists. The qualitative research on the documentary, in-depth interview and observation were conducted and the descriptive statistics were presented.

The research results indicated the community identity on the notable southern dialect and words in 3 studied area. For the southern provinces on the Gulf of Thailand, most of the dishes were fresh sea foods. Fishery, gardening and rice farming were the main livelihood in this area. Moreover, the natural tourism attractions, handicrafts and local wisdom were remarkable. For the southern provinces on Andaman coast, the rich of Thai-Chinese culture and traditions, and the marine tourism attractions were noticeable. Fishery, gardening, rice farming and tourism enterprises were the main livelihood in this area. For the provinces on southern border, Yawi and Malayan were the main spoken languages as most of the local people were Muslims. Thai official and Southern dialect were also used among local Buddhism people. Food stuffs were obtained from the seas, forests and mountains. Fishery and gardening were the main livelihood. The multicultural acculturation was adopted from many groups of local people. In addition, the handicrafts and local wisdom were also remarkable.

¹ Ph.D., Lecturer, Cultural Studies Program, Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hatyai Campus

² Researcher, Research Center for Integrated Ecotourism Management in Southern Thailand (RC-ECO SOUTH), Prince of Songkla University, Hatyai Campus

On the aspect of the integration of government, private and people sections, the networking of policy proposal making and the southern tourism identify presentation strategies were investigated. The prominent and internationally potential tourism sites of beach, islands and ecotourism, for example sites for diving, climbing, and famous islands such as Phi Phi island, Surin island national park and Lipe island were located on all 3 areas. The diversity of ecosystem such as mangrove forest, forests and mineral spring were also the tourist attractions and health tourism sites. Furthermore, Koh Yo woven, the tenth lunar month festival, Chak Phra custom, vegetarian festival, etc., were the famous customs attracted tourists. There were many facilities and services supporting the development to the world class marine tourism attractions, i.e., the international airports in Krabi, Phuket and Songkla; the modern international harbors and yacht clubs in Phuket, and the tourism academic institutes.

The three recommended strategic frameworks for the development of southern provinces were S-O Strategies, W-O Strategies and S-T Strategies in order to promote the potential using external opportunity, solve the weakness and exploit the external factor opportunity, and turn the crisis into the development opportunity, respectively. However, three strategies, including of 1) the development of product and supply on the attractions, ecotourism products, local traditions; 2) the development of marketing and demand on the integrated tourism markets; and 3) the development of product and supply on the southern tourism management mechanism, were recommended.

Keywords: Identity and Community – Based Tourism Management, Southern Thailand Ecotourism Attractions

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นอัตลักษณ์และวิถีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้ 2) เพื่อศึกษากระบวนการ ขั้นตอน และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายและกลยุทธ์ในการนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวตามกำลังและประสิทธิภาพของแต่ละหน่วยงาน โดยใช้เลือกพื้นที่ 14 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง) 2) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง) และ 3) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ กลุ่มสมาคมหรือชมรมด้านการท่องเที่ยว กลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบการท่องเที่ยว กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาได้แก่การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกต (Observation) นำเสนอผลการศึกษาดังด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive statistics)

ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ได้แก่ ภาษาพูดที่มีลักษณะโดดเด่นด้วยคำพ้องเสียงชาวใต้ฝั่งอ่าวไทยนอกจากจังหวัดตอนบนที่มีศัพท์สำเนียงเหนือๆ อาหาร เป็นอาหารที่ได้มาจากทะเล ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ทะเล ส่วนด้านอาชีพส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมง อาชีพทำสวน และทำนา อัตลักษณ์ที่สำคัญคือมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของแต่ละจังหวัดรวมทั้งหัตถกรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน อัตลักษณ์ด้านภาษา ใช้ภาษาถิ่นใต้ที่มีคำศัพท์ และสำเนียงแบบภาคใต้ฝั่งตะวันตกคล้าย ๆ กันทั้งระนอง พังงา กระบี่ ภูเก็ต และตรัง นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวมีกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากวัฒนธรรมการกินจึงโดดเด่น เช่น ตรัง พังงา และภูเก็ต ทั้งยังมีประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายจีน นอกจากนี้ก็มีอัตลักษณ์สำคัญคือแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ด้านอาชีพส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมง อาชีพทำสวน และทำนา และการบริการการท่องเที่ยว ส่วนกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน อัตลักษณ์ทางด้านภาษานั้นโดดเด่น เพราะประชากรของกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษาฮาลาหรือภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวันเสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนไทยพุทธก็ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยภาคกลาง อาหารมีทั้งอาหารทะเล อาหารที่ได้มาจากป่า หรือภูเขา ส่วนอาชีพมีทั้งการทำประมง การทำสวน วัฒนธรรมประเพณีมีการผสมผสานของหลายกลุ่มคน ชาวมุสลิมปฏิบัติตามวิถีมุสลิม แต่ละจังหวัดมีอัตลักษณ์ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำถิ่นเฉพาะ มีหัตถกรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

ด้านการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย แผนและกลยุทธ์ในการนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้ พบว่า กลุ่มจังหวัดภาคใต้ มีการบูรณาการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกันทั้ง 3 กลุ่ม ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลทั้งอันดามันและฝั่งอ่าวไทย อันประกอบด้วยจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง ซึ่งต่างมีศักยภาพโดดเด่นในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลระดับนานาชาติ มีจุดขายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ คือ หาดทราย ชายทะเล หมู่เกาะ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ดำน้ำ

ปิ่นผา และมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีชื่อเสียงระดับโลก เช่น เกาะพีพี หมู่เกาะลันตา หมู่เกาะสุรินทร์ เกาะหลีเป๊ะ เป็นต้น รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นอัตลักษณ์ชุมชน เช่น ผ้าทอเกาะยอ งานเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราช งานชักพระจังหวัดสงขลา งานประเพณีกินเจจังหวัดภูเก็ต เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ แหล่งนิเวศป่าชายเลน และนิเวศธรรมชาติ ป่าเขาในจังหวัดพังงา-กระบี่-พัทลุง-ตรัง-นครศรีธรรมราช และแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติในจังหวัดระนองที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา มีบริการพื้นฐานสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลชั้นนำของโลก(World Class) ที่สำคัญ คือ สนามบินนานาชาติ 3 แห่งที่กระบี่ และภูเก็ต สงขลา มีท่าเทียบเรือระหว่างประเทศ และท่าจอดเรือยอร์ชที่มีความสะดวกและทันสมัยที่ภูเก็ต มีสถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นการเฉพาะ

ส่วนข้อเสนอแนะด้านกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ มีการกำหนดกรอบของยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S-O Strategies) เพื่อใช้ความเข้มแข็งของพื้นที่ดึงโอกาสจากภายนอกเข้ามาส่งเสริมศักยภาพที่มีให้เต็มที่ ยุทธศาสตร์เชิงแก้ปัญหา (W-O Strategies) เพื่อเป็นการแก้ไขจุดอ่อนของพื้นที่ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสที่มีจากปัจจัยภายนอกได้ และ ยุทธศาสตร์เชิงปรับเปลี่ยน (S-T Strategies) เพื่อเป็นการใช้ความเข้มแข็งของพื้นที่เปลี่ยนวิกฤติที่เกิดจากปัจจัยภายนอกให้เป็นโอกาสหรือเป็นช่องทางที่จะพัฒนาได้ ทั้งนี้การที่จะทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดทั้งสามกลุ่มเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก็ต้องใช้ 3 ยุทธศาสตร์เช่นเดียวกัน ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนาสิ่งดึงดูดใจและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิถีวัฒนธรรมชุมชนให้เชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน (Product/Supply) ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการเพื่อรักษานักท่องเที่ยวเดิมและเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวคุณภาพ (Marketing/Demand) ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนากลไกการจัดการการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคใต้ร่วมกัน (Product/Supply)

คำสำคัญ : การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
1.3 เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของแผนงานวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	4
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์.....	5
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน.....	8
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	9
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	13
2.5 นโยบายด้านการท่องเที่ยว.....	17
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	21
1. พื้นที่ในการวิจัย.....	21
2. ผู้ให้ข้อมูล.....	21
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	22
4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	22
5. การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล.....	23
บทที่ 4 ผลของการศึกษา	24
1. สภาพทางกายภาพโดยรวม.....	24
1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต.....	24
1.2 ลักษณะภูมิประเทศ.....	24
1.3 สภาพภูมิอากาศ.....	25
1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ.....	25
1.5 ลักษณะทางวัฒนธรรม.....	26
2. สภาพพื้นที่แยกตามจังหวัด.....	28
2.1 จังหวัดกระบี่.....	28
2.1.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	28
2.1.2 ประวัติและที่มา.....	28
2.1.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	28
2.1.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	29

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
2.2 จังหวัดชุมพร.....	29
2.2.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	29
2.2.2 ประวัติและที่มา.....	30
2.2.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	30
2.2.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	30
2.3 จังหวัดตรัง.....	30
2.3.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	30
2.3.2 ประวัติและที่มา.....	30
2.3.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	30
2.3.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	32
2.4 จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	32
2.4.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	32
2.4.2 ประวัติและที่มา.....	32
2.4.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	32
2.4.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	32
2.5 จังหวัดนราธิวาส.....	33
2.5.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	33
2.5.2 ประวัติและที่มา.....	33
2.5.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	33
2.5.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	34
2.6 จังหวัดปัตตานี.....	34
2.6.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	34
2.6.2 ประวัติและที่มา.....	34
2.6.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	34
2.6.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	34
2.7 จังหวัดพังงา.....	34
2.7.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	34
2.7.2 ประวัติและที่มา.....	34
2.7.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	34
2.7.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	35
2.8 จังหวัดพัทลุง.....	35
2.8.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	35
2.8.2 ประวัติและที่มา.....	36
2.8.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	36

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
2.8.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	36
2.9 จังหวัดภูเก็ต.....	37
2.9.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	37
2.9.2 ประวัติและที่มา.....	37
2.9.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	37
2.9.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	38
2.10 จังหวัดยะลา.....	38
2.10.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	38
2.10.2 ประวัติและที่มา.....	38
2.10.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	39
2.10.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	39
2.11 จังหวัดระนอง.....	39
2.11.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	39
2.11.2 ประวัติและที่มา.....	39
2.11.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	39
2.11.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	39
2.12 จังหวัดสงขลา.....	40
2.12.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	40
2.12.2 ประวัติและที่มา.....	40
2.12.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	40
2.12.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	41
2.13 จังหวัดสตูล.....	41
2.13.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	41
2.13.2 ประวัติและที่มา.....	41
2.13.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	41
2.13.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	41
2.14 จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	41
2.14.1 คำขวัญประจำจังหวัด.....	41
2.14.2 ประวัติและที่มา.....	41
2.14.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม.....	42
2.14.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ.....	43
3. ผลสรุปเชิงพื้นที่เบื้องต้น.....	43
3.1 กลุ่มจังหวัดภาคใต้่าวไทย.....	43
3.2 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน.....	43

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3.3 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน.....	44
3.4 สภาพโดยรวมด้านสังคมและวัฒนธรรม.....	44
3.4.1 ด้านสังคม.....	44
3.4.1 ด้านวัฒนธรรม.....	44
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา.....	46
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	46
1. เพื่อศึกษาความเป็นอัตลักษณ์และวิถีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้.....	46
1.1 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย.....	46
1.2 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน.....	48
1.3 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน.....	49
2. เพื่อศึกษาการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการจัดทำข้อเสนอนโยบาย แผนและกลยุทธ์ในการนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้.....	51
2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้.....	51
2.2 ปัจจัยเชื่อมโยงกับการพัฒนากลุ่มจังหวัดทั้งสามกลุ่ม.....	52
2.3 แนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน คือ ร่วมกัน เกื้อหนุน และเชื่อมโยง.....	52
3 เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของแผนงานวิจัย.....	52
3.1 ข้อเสนอแนะด้านกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้.....	52
4. ข้อเสนอแนะ.....	55
4.1 หน่วยงานภาครัฐ.....	55
4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ.....	55
บรรณานุกรม.....	57
บทความวิจัย.....	61

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มา

รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2552 ซึ่งระยะที่ผ่านมา ปี 2552 เกิดเหตุการณ์วิกฤติเศรษฐกิจของโลก และสถานการณ์การเมืองภายในประเทศโดยเฉพาะช่วงเดือนเมษายน 2552 ส่งผลให้สภาวะการท่องเที่ยวของประเทศชะลอตัวในช่วงไตรมาส 1 และ 2 อย่างไรก็ตาม จากนโยบายและมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและรัฐบาล ได้ส่งผลให้สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศพลิกฟื้นดีขึ้น ไตรมาส 3 และไตรมาส 4 ตามลำดับ โดยสรุป ปี 2552 รัฐบาลสามารถดำเนินการตามนโยบายและมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้เข้าสู่สภาวะปกติได้ โดยพิจารณาได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้าประเทศไทยตลอดปี 2552 มีจำนวนกว่า 14 ล้านคน ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี 2552 จำนวน 527,000 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552)

ในยุคปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554) รายงานว่ารายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 11.90 และมีรายได้สูงสุด 5.85 แสนล้านบาท ในปี 2553 จากสถิติรายได้จากการท่องเที่ยวระหว่างปี 2548-2553 พบว่า ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 367,380.36 ล้านบาทในปี 2548 เป็น 585,961.80 ล้านบาท ในปี 2553 รายได้จากการท่องเที่ยวกลายเป็นอันดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการส่งสินค้าประเภทอื่นๆ รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรในวงกว้าง เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพแก่คนทุกประเภททั้งทางตรง ได้แก่ บริษัทนำเที่ยว โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหารของที่ระลึก มัคคุเทศก์ ทางอ้อม ได้แก่ การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เกษตรกร และผู้ใช้แรงงาน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปยังภูมิภาคต่างๆ เนื่องจากการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีผลในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น (อรจันทร์ ศิริโชติ, 2555)

พื้นที่ภาคใต้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นคาบสมุทรที่ขนานด้วยชายฝั่งทะเล 2 ด้าน คือทะเลอันดามันและทะเลอ่าวไทย นอกจากนี้ยังมีเทือกเขา ที่ราบลุ่ม ทะเลสาบ และลุ่มน้ำต่างๆ ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้การตั้งถิ่นฐานของชุมชนในภาคใต้แตกต่างกันออกไปตามลักษณะภูมิประเทศท้องถิ่น นั่นคือ ชุมชนชาวเขา ชุมชนชาวนา ชุมชนชาวเล และชุมชนเมือง แต่ก็ยังคงมีระบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งการแลกเปลี่ยนผลผลิต การค้าขาย จึงทำให้ชุมชนในภาคใต้มีลักษณะเป็นชุมชนเครือข่าย (Network Community) มากกว่าจะเป็นชุมชนหมู่บ้าน (Village Community) ที่โดดเดี่ยว ประกอบกับพื้นที่ภาคใต้ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์แบบคาบสมุทร ทำให้มีลักษณะเป็นชุมชนเปิด มีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชนชาติอื่นที่เข้ามาค้าขายจนทำให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์, 2548)

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนภาคใต้มองเห็นความแน่นอนของผู้คนในพื้นที่ดังกล่าวที่เป็นรูปลักษณ์ โดยอาจมองผ่านได้ทั้งภูมิปัญญาและขนบนิยมที่เกี่ยวกับการดำรงชีพแบบพื้นบ้าน การอาศัย

สรรพศาสตร์ชาวบ้านและทฤษฎีชาวบ้าน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยสี่อันเป็นปัจจัยพื้นฐานได้แก่ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้านโภชนาการ เช่น วัฒนธรรมการกิน หรือการผลิตและการบริโภค บูดู, จิ้งจิ้ง เป็นต้น ด้านที่อยู่อาศัย เช่น การปลูกสร้างอาคารแบบมีตีนเสา การต่อเติมพาไล (Balai) เป็นต้น ด้านเครื่องนุ่งห่มและอาภรณ์ เช่น ความนิยมโสร่ง (Sarong) , ปาเต๊ะ (Batik) เป็นต้น ด้านการดูแลสุขภาพสภาพอนามัย เช่น การรักษาไข้ด้วยการแสดงมะเตอรืและลิมนตร์หรือโตะครึม, การมีหมอต้าแย หรือที่เรียกว่าโตะปัตัน การมีคาราด(ค่าตอบแทน) เป็นต้น เหล่านี้ล้วนร่วมสายรากลันมาก่อน และยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันเป็นวัฒนธรรมรากเหง้าที่ฝังแน่น แผ่กว้างและหยั่งลึก (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2552)

วัฒนธรรมท้องถิ่นมีทั้งที่เป็นวัฒนธรรมระดับรากเหง้า วัฒนธรรมประกอบและวัฒนธรรมย่อย เช่น “วัฒนธรรมข้าว” เป็นวัฒนธรรมรากเหง้า รูปแบบการไถ หว่าน ปักดำ การเก็บเกี่ยวข้าวที่ละรวงด้วยแกะ (ยังเหลืออยู่ทั้งในภาคใต้, มาเลเซีย และอินโดนีเซีย) คติความเชื่อหรือประเพณีเกี่ยวกับชุมชนชาวนาบางอย่างเป็นวัฒนธรรมประกอบ เช่น ความเชื่อเรื่องขวัญข้าว, ข้าวขวัญ, บายศรีขวัญข้าว ซึ่งถูกแผ่ผ่านพิธีกรรมต่างๆ เช่นในกิจกรรมโกนผมไฟ, ขึ้นเปล, ทำขวัญเด็ก, ทำขวัญข้าว บางอย่างบูรณาการกับศาสนาบัญญัติ เช่น บายศรีประกอบพิธีเข้าสู่หน้ตของชาวไทยมุสลิม หรือการมีบายศรีและเวียนแว่นเทียนชัยในพิธีแต่งงานซึ่งบูรณาการระหว่างฮินดู, พุทธ, อิสลาม เป็นต้น

และความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งมีครบทั้ง ปา เขา นา เล ทำให้ชุมชนในภาคใต้ได้เปรียบในด้านของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่สืบเนื่องจากความไม่ชัดเจนในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวอย่างเช่น ภาคอื่นๆที่มีการจัดการท่องเที่ยวอันเป็นอัตลักษณ์อย่างชัดเจน เช่น ภาคเหนือ เมื่อมีแขกมาท่องเที่ยว กิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยประเพณีบายศรีสู่ขวัญ และการเลี้ยงต้อนรับอาหารด้วยการรับประทานอาหารชุดขันโตก อันเป็นอัตลักษณ์หนึ่งเดียวของทางภาคเหนือ ซึ่งทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยว และวัฒนธรรมอันโดดเด่นในพื้นที่ของทางภาคใต้อาจยังไม่ได้นำมาใช้เพื่อการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อเสนอนโยบายและกลยุทธ์ในการนำอัตลักษณ์ของพื้นที่ภาคใต้ทั้ง กิจกรรม พื้นที่ ประเพณี วัฒนธรรม รวบรวมและพัฒนาเพื่อมุ่งให้เกิดข้อเสนอแนะและกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวในภาคใต้ โดยการผลักดันให้ ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนภายในเขตพื้นที่ มีส่วนร่วมในการระดมความคิด ระดมปัญหา ร่วมกันดำเนินการจัดทำข้อเสนอแนะ และกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ เพื่อนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของภาคใต้ด้านการท่องเที่ยว สร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นอัตลักษณ์และวิถีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้

1.2.2 เพื่อศึกษาการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการจัดทำข้อเสนอแนะ แผนและกลยุทธ์ในการนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้

1.3 เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของแผนงานวิจัย

1.3.1 เพื่อจัดทำแผนตลาดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนภาคใต้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของจังหวัดแต่ละจังหวัดในเขต 14 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งแผนดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับภารกิจของหน่วยงานทั้งในด้านของการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งภูมิภาคภาคใต้

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา

การศึกษานี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนที่ความโดดเด่นและมีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีชุมชนอย่างชัดเจนในเขตภาคใต้ของประเทศไทย โดยเลือกจากพื้นที่ที่มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นรูปธรรม โดยจะมีการสำรวจและค้นหากาจากฐานข้อมูลจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และคัดเลือกมาจังหวัดละ 1 วิสาหกิจชุมชน

2. ขอบเขตด้านข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลส่วนแรกจะใช้ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นเอกสารและการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น (Survey) ข้อมูลส่วนที่สองจะได้จากการสังเกตการณ์ (Observation) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interviewing) โดยผู้วิจัยลงไปสังเกตการณ์การปฏิบัติกิจกรรมของกลุ่มร่วมกัน และข้อมูลส่วนที่สามจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาแบ่งออกเป็น เนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ปัจจุบันประวัติความเป็นมาและข้อมูลทั่วไปของแหล่งพื้นที่ เนื้อหาเกี่ยวกับทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมและเนื้อหาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของแต่ละพื้นที่

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดทำข้อเสนอนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาความเป็นอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ โดยใช้การวิจัยแบบเชิงสำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูล และนำมาวิเคราะห์โดยการบรรยายเชิงพรรณนา พร้อมข้อเสนอเพื่อจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนภาคใต้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรม ต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 ได้แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชนจากพื้นที่ 14 แหล่ง จาก 14 จังหวัดภาคใต้

1.6.2 ได้แนวทางการจัดทำแผนตลาดการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชน แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชนจากพื้นที่ 14 แหล่ง จาก 14 จังหวัดภาคใต้

1.5.3 ได้แผนตลาดการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของวิถีชุมชน จากแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชนจากพื้นที่ 14 แหล่ง จาก 14 จังหวัดภาคใต้

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้ ได้ทำการศึกษาข้อมูลแนวคิดและความหมายของอัตลักษณ์ ความหมายของชุมชน และความหมายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งนโยบายด้านการท่องเที่ยว โดยศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์
 - 2.1.1 ความหมายของอัตลักษณ์
 - 2.1.2 แนวคิดอัตลักษณ์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน
 - 2.2.1 ความหมายและลักษณะของชุมชน
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 - 2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยว
 - 2.3.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว
 - 2.3.3 นักท่องเที่ยว
 - 2.3.4 การเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านการท่องเที่ยว
 - 2.3.5 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.4.1 สาเหตุที่ทำให้การท่องเที่ยวแบบเดิมมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.4.2 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.4.3 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.4.4 องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.4.5 แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.5 นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการความเป็นอัตลักษณ์
 - 2.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชุมชน
 - 2.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

2.1.1 ความหมายของอัตลักษณ์

คำว่า “อัตลักษณ์” ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรม แต่มีตำราหลายเล่มให้ความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ว่าคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศ นั้นๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับ

สังคม อื่นๆ พุดง่าย ๆ คือลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่นๆ “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อุตต + ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน, ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่ว่ารูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึง หนึ่งเดียว จึงน่าจะหมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลายๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลายๆ สิ่งมีร่วมกัน ซึ่งเป็นความหมายแรกตามพจนานุกรมนั่นเอง (ที่มา : ทิตกร สอนภาษา. "ภาษาไทย...ชัดใจปู: เอกลักษณ์-อัตลักษณ์" คม ชัด ลึก City life. ฉบับที่ 445 (23 มิ.ย. 2008)

ริชาร์ด เจนกินส์ (Richard Jenkins, 2008, p.16) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ (Identity) ตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษ ได้เสนอรากศัพท์ของอัตลักษณ์ว่ามาจากภาษาลาตินคือ *identitas* เดิมใช้คำว่า *idem* ซึ่งมีความหมายว่า เหมือนกัน (the same) ซึ่งอัตลักษณ์ในความหมายพื้นฐานนั้นมีความหมายสองประเด็น คือ "ความเหมือน" และ "ความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป" นั่นคือ การตีความหมายของความเหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ และการเปรียบเทียบกันระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุม คือความคล้ายคลึงและความแตกต่าง อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ในตัว หรือเกิดมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งทำให้เราเข้าใจและรับรู้ว่าเป็นใคร คนอื่นเป็นใคร โดยอาศัยสังคมที่สัมพันธ์กับคนนั้นๆ เป็นตัวสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์

Richard Rodriguez (2003) ได้เสนอว่าอัตลักษณ์นั้นถูก กำหนดโดยวัฒนธรรม ไม่ได้ถูกกำหนดโดยเชื้อชาติเสมอไป ความเป็นคนเอเชียหรือยุโรปไม่ได้กำหนดโดยสีผิวเพราะในแต่ละเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์นั้น ไม่ได้มีอัตลักษณ์หรือวัฒนธรรมเดียว แต่จะรวมความหลากหลายของวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่มีการสื่อสารต่อกัน

นอกจากนี้ อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546, น.16) ได้กล่าวว่า “อัตลักษณ์” หมายถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคลสังคมชุมชนหรือประเทศนั้นๆ อาจรวมถึง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลับสังคมอื่น ๆ หรือเป็นลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ เช่น หมู่บ้านนี้มีอัตลักษณ์ทางการจักสาน ใครได้ยิน ก็จำได้ทันที โดยที่สังคมแต่ละสังคมย่อมที่จะมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งยุคสมัยนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้อัตลักษณ์ของสังคมเปลี่ยนไปในรูปแบบที่ต่างกันไปโดยที่คำว่าอัตลักษณ์นั้นยังมีความหมายซ้อนทับกับคำว่าเอกลักษณ์ซึ่งคำว่าเอกลักษณ์หมายถึงลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542) โดยแบ่งประเภทของอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ระดับด้วยกันคือ อัตลักษณ์บุคคล (Personnel Identity) ซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้น ๆ ว่ามีความเฉพาะและโดดเด่นอย่างไร และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ก็เป็นลักษณะเฉพาะทางสังคมที่จะบ่งบอกได้ว่าชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ มีความโดดเด่นในด้านต่าง ๆ อย่างไร

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (ม.ป.ป.) กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอย ๆ ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม (Social construct) นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบเป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (Circuit of culture) ดังนั้น อัตลักษณ์ทั้งหลายจึงมีกระบวนการถูกผลิต (Produced) ให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภค (Consumed) และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น และทั้งนี้ยังมีการสร้างความหมายต่างๆ (Creating meanings) ผ่านทางระบบต่าง ๆ

ของการสร้างภาพตัวแทน (Symbolic systems of representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เราเลือกใช้ หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา

นัทธนี ประสานนาม (ม.ป.ป.) กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเอง และการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนักรู้ (Awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น คำว่า “อัตลักษณ์” มีความแตกต่างจากคำว่า “บุคลิกภาพ” เนื่องจากบุคคลอาจมีความเหมือนกันได้ ในแง่ของบุคลิกภาพ เช่นการมีนิสัยหรือลักษณะบางอย่างที่อาจจะเหมือนกันได้ แต่การเหมือนกันในด้านอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรู้ (Awareness) บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเรา หมายถึงการยอมรับในความเป็นตัวตน ประกอบเข้ากับการแสดงตัวตน (Making oneself) ให้เห็นว่ามีเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่น หรือบุคคลอื่น

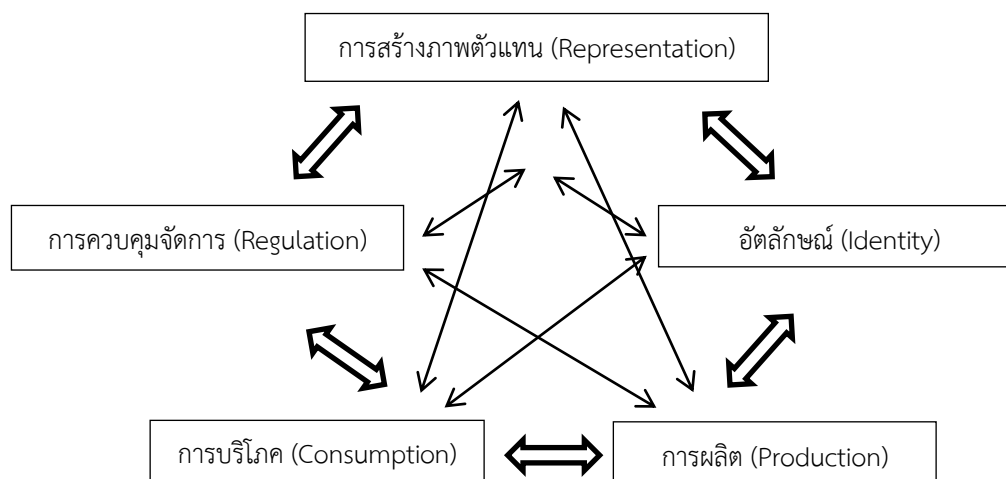
2.1.2 แนวคิดอัตลักษณ์

ในงานศึกษาของ Kathryn Woodwad (1997 อ้างถึงใน อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546) ซึ่งกล่าวว่า อัตลักษณ์ คือสิ่งที่เรารับรู้ตนเองว่า เราคือใคร และเราดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ตลอดจนโลกที่แวดล้อมตัวเราอยู่อย่างไร อัตลักษณ์คือสิ่งที่กำหนดทางเดินให้กับเรา เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับเรา และใครที่แตกต่างจากเรา กล่าวโดยอีกนัยหนึ่ง อัตลักษณ์เกิดจากการนิยามว่าตัวเองคือใคร มีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นในสังคมอย่างไร และใช้อะไรเป็นเครื่องหมายในการแสดงออกอัตลักษณ์ดังกล่าว (พัฒนา กิติอาษา, 2546) นั่นคือเป็นการกอรปขึ้นและดำรงอยู่ว่าเรารับรู้เกี่ยวกับตนเองอย่างไร และคนอื่นรับรู้เราอย่างไร โดยมีกระบวนการทางสังคมในการสร้างและสืบทอด อัตลักษณ์ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อคนหรือกลุ่มอื่นๆด้วย (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2547)

สอดคล้องกับงานศึกษาของ อัมรินทร์ ศรีรัตอำไพ (2548) ที่ได้ศึกษาอัตลักษณ์และกระบวนการกลุ่มของแก๊งรถซิ่งภายในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งกล่าวว่า เมื่อบุคคลถามว่า “ฉันคือใคร” ฉันก็จะมักได้รับคำตอบจากสองทางคือ จากตัวฉันเอง (Private) และจากสาธารณะชน (Public) คำตอบจากตนเอง ก็คือลักษณะที่ตัวเองนิยามว่าคือใคร ซึ่งเป็นรูปแบบของอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) และคำตอบจากสาธารณะชนคือ ภาพพจน์ที่คนอื่น ๆ มีต่อบุคคลหนึ่ง เรียกได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ของบุคคลนั้นซึ่งได้มาจากการที่สังคมให้ค่า อัตลักษณ์ทางสังคมอาจจะสร้างโดยตัวบุคคลเอง หรือโดยบุคคลอื่นๆก็ได้ นั่นคือ ในขณะที่บุคคลสามารถสร้างหรือแสดงภาพพจน์แก่สังคมเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางสังคมตามที่เขาต้องการ ผู้อื่นก็สามารถกำหนดอัตลักษณ์ทางสังคมให้กับบุคคลตามสายตาของผู้ชมภายใต้เงื่อนไขของการปฏิสังสรรค์ทางสังคม โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่มีความซับซ้อนและมีผู้คนมากหน้าหลายตามาปฏิสังสรรค์กันเสมอ ๆ ดังนั้น โอกาสที่มีบุคคลสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมอันใหม่จึงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และก็เช่นเดียวกันกับอัตลักษณ์ทางสังคมที่เขาได้รับจากคนอื่นย่อมมากตามไปด้วย

นอกจากนี้ แนวคิดอัตลักษณ์ ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ได้สังเคราะห์แนวคิดจาก Stryker (1968) ฝวนวันจันทร์ ศรีจันทร์ (2543) ประสิทธิ์ ลิปรีชา (2547) Kathryn Woodward (1997)

Stryker & Burke (2000) ทำให้เห็นความสำคัญของการกำหนดอัตลักษณ์ ผ่านรูปแบบของวิถีชีวิตชุมชน ศิลปะ วรรณศิลป์ จิตรกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และผ่านความหมายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) จากวงจรแห่งวัฒนธรรม ของฉลาดชาย รมิตานนท์ (ม.ป.ป.) และจากนัทธนี ประสานนาม (2558) ดังนี้

ที่มา : ฉลาดชาย รมิตานนท์ (อ้างถึง ใน จิตตินุช วัฒนะ (2555, น.75)

จิตตินุช วัฒนะ (2555,น.75) กล่าวว่า วงจรแห่งวัฒนธรรม (Circuit of Culture) มีกระบวนการถูกผลิต (Produced) ให้เกิดขึ้นสามารถถูกบริโภค (Consumed) และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) อยู่ในวัฒนธรรม ทั้งนี้การสร้างความหมายต่างๆ (Creating Meanings) ผ่านระบบการสร้างภาพตัวแทน (Symbolic System of Representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เลือกใช้หรือนำมาสร้างอัตลักษณ์ ซึ่งอัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดว่า “ฉันคือใคร” อันเกิดขึ้นจากการที่เราปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ผ่านการมองตนเอง และความหมายที่คนอื่นมองเรา ซึ่งเราต้องแสดงตนหรือยอมรับกับอัตลักษณ์ที่เราเลือกจะเป็น นั่นคือเรามีอัตลักษณ์เหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่น ๆ อย่างไร และ “ฉันคือใคร” ในทัศนะที่คนอื่นมองเรา (นัทธนี ประสานนาม, ม.ป.ป.)

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้แนวคิดอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะโดดเด่นของพื้นที่ชุมชนในแต่ละจังหวัดของภาคใต้มาสรุปเป็นตารางข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ที่สำคัญ ทั้งอัตลักษณ์ด้านแหล่งท่องเที่ยวและอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นจุดแข็งของชุมชน เพื่อนำไปสู่การวางแผน จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่เป็นภาพรวมของแต่ละกลุ่มจังหวัดต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

2.2.1 ความหมายและลักษณะของชุมชน

คำว่า “ชุมชน” ที่คนไทยพูดกันนั้น เป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า “Community” ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ คือ (สนธยา พลศรี, 2545, น. 22-24)

1. เป็นการรวมกันของกลุ่มคน (group of people) ในรูปของกลุ่มสังคม (social group) กล่าวคือ สมาชิกมีการปฏิบัติต่อกันทางสังคม หรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทางสังคม (social interaction) เอื้ออาทรต่อกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

2. สมาชิกของชุมชนมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ เช่น โครงสร้างของประชากร ประกอบด้วยเพศ อายุ อัตราการเกิด อัตราการตาย การอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน เป็นต้น

3. มีอาณาบริเวณ (area) สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย หรือเป็นที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกและกลุ่มสังคม ส่วนขนาดของชุมชนอาจมีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยขึ้นอยู่กับจำนวนของสมาชิกในกลุ่มสังคมและขนาดของอาณาบริเวณเป็นสำคัญ เช่น เผ่าชน ครอบครัว ละแวกบ้าน (neighborhood) หมู่บ้าน ตำบล ไปจนถึงประเทศ และโลก

4. มีลักษณะเป็นการจัดระเบียบทางสังคม (social organization) เพื่อควบคุมความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน เช่น บรรทัดฐานทางสังคม (social norms) สถาบันทางสังคม (social institution) และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน

5. สมาชิกมีความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationship) คือ มีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีความสนใจทางสังคมหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (common interest)

6. สมาชิกมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินชีวิตร่วมกัน

7. สมาชิกได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกัน

8. สมาชิกมีระบบการติดต่อสื่อสารและการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ร่วมกัน และทำให้ลักษณะในข้อ 1-7 ดำรงอยู่ร่วมกันได้

จากลักษณะของชุมชนดังกล่าวข้างต้นนี้สามารถสรุปความหมายของคำว่า “ชุมชน” ได้ว่าชุมชนเป็นกลุ่มคนซึ่งอาจมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ โดยอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่หนึ่ง ซึ่งสมาชิกของกลุ่มต่างมีความสัมพันธ์กัน มีการเรียนรู้ และการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินชีวิต ภายใต้ระเบียบทางสังคมที่คอยควบคุมพฤติกรรมหรือความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม

และหากจะมีการกำหนดอัตลักษณ์ชุมชน (Identity) ตามความหมายของอัตลักษณ์ชุมชน ได้ความหมายถึง ความเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชน เช่น วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ศิลปะ อาชีพ การแต่งกาย เป็นต้น ตัวอย่างของ อัตลักษณ์ชุมชน เช่น หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ หมู่บ้านวัฒนธรรมล้านนา หมู่บ้านหัตถกรรมไม้ไผ่ เป็นต้น และการกำหนดอัตลักษณ์ชุมชน จะต้องจัดให้มีเวทีเรียนรู้ วิเคราะห์ตนเองและชุมชน เพื่อให้เกิดการกำหนดตำแหน่งหมู่บ้าน (Positioning) และอาจรวมถึง กำหนดตำแหน่งการพัฒนาอาชีพของหมู่บ้าน (Market Positioning) ด้วย

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรรมประจำวัน โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้น จะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้น จะมีการค้างแรมหรือไม่

ปรีชา แดงโรจน์ (2544: 29-30) ได้อ้างถึง คำนิยามการท่องเที่ยวขององค์การสหประชาชาติที่ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ไว้ว่าหมายถึง กิจกรรมที่มี

เงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการเดินทาง 2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยียน และ 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง และได้อธิบายเพิ่มเติมของจุดมุ่งหมายของการเดินทาง ท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ และการไปอยู่ประจำ และเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ ได้แก่ เพื่อพักผ่อนในวันหยุด เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและบันเทิง เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรก เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ และเพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

ซูสิทธ์ ชุชาติ (2542: 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากบ้านพัก เป็นการชั่วคราว ระยะเวลาสั้น เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ ทางด้านท่องเที่ยว

นิคม จารุณณี (2535: 1) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งที่มีก หมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

ธรรมบุญ ประจวบเหมาะ (2533: 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีกหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม

วินิจ วีรยางกูร (2532: 6) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากที่หนึ่งไปสู่สถานที่อื่นๆ เช่น การเดินทางออกจากบ้านตามปกติ และการเดินทางเพื่อไปอาศัยที่อื่นๆ

แมคอินทอช และโกลด์เนอร์ (McIntosh; & Goeldner 1984: 132-135) กล่าวว่า การท่องเที่ยว เป็นผลรวมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือสร้างความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

จี และชอย (Gee ;& Choy 1989: 98-101) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยที่นักเดินทางนั้น คือนักท่องเที่ยวนั่นเอง

ดังนั้น การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และพึงพอใจของผู้เดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อการประกอบกิจกรรมที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ และการไปอยู่อาศัย

2.3.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ที่มีองค์ประกอบเป็นอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมจำนวนมาก ได้แก่ อุตสาหกรรมการขนส่ง อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมที่พักแรม อุตสาหกรรมนันทนาการ อุตสาหกรรมการผลิตสินค้าและบริการข้างเคียงต่าง ๆ ซึ่งได้มีผู้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้ดังนี้

พยอม ธรรมบุตร (เอกสารประกอบการสอน สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2549: 1 – 3) ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภทดังนี้

การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประเภท ได้แก่

1. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก

และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปจนถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

2. การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ที่ต้องการค้างคืน ได้แก่ ที่พักประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ที่พักแรม ประเภทต่าง ๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับต่าง ๆ กันซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่างกัน ได้แก่ ภัตตาคาร สระว่ายน้ำ บาร์ ฟิตเนสเซ็นเตอร์ ซาวน่า ศูนย์กลางธุรกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

3. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดของการเดินทาง เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เช่น ดอยอินทนนท์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพของเทือกเขาหิมาลัย หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทพนมรุ้งซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรขอม ตลอดจนการท่องเที่ยวชนบทเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถานยุคเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์ เช่น วัฒนธรรมบ้านเชียง เป็นต้น

4. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities และ Recreational Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบันเพราะการท่องเที่ยวไม่ได้หมายถึงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงามของธรรมชาติเท่านั้นแต่เป็นการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาาระบบนิเวศเขตเส้นศูนย์สูตรในป่าดิบชื้น การล่องแก่งในแม่น้ำ ท่องถ้ำ การปีนหน้าผา การดำน้ำ ในรูปแบบ Scuba Diving หรือ Snorkeling การพายเรือแคนู ในบริเวณป่าชายเลน การตกปลาหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าบ้าน เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ (Experience) ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้

5. บริการเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว (Ancillary) อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ฯลฯ องค์ประกอบทั้ง 5 ประการควรปรากฏอยู่บนระบบฐานข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทุกแหล่งที่เป็นจุดหมายปลายทาง (Destination Management System: DMS)

2.3.3 นักท่องเที่ยว

เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว เพราะเป็นผู้ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้น ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งระดับประเทศและระดับโลก จะทำการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแบ่งลักษณะนักท่องเที่ยวออกเป็น 3 แบบ โดยขึ้น อยู่กับเงื่อนไขเวลาและสถานที่ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2533 : 19-20)

1) นักท่องเที่ยวนานาชาติ (Inbound Tourists) ทั้ง ท่องเที่ยวที่เดินทางมาให้ประเทศไทยและพำนักไม่น้อยกว่า 1 วัน และไม่มากไปกว่า 60 วัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อน รักษาสุขภาพ เยี่ยมญาติ ดูงาน มาศึกษา ประชุมสัมมนา เป็นตัวแทนนักกีฬา เป็นต้น

2) นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปต่างประเทศ (Outbound Tourist) หมายถึง ชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวไปต่างประเทศและพำนักอยู่ในประเทศนั้นน้อยกว่า 1 ปี

3) นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourist) หมายถึง ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเดินทางจากจังหวัดที่ตนอยู่ไปยังจังหวัดอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเดินทางมิใช่เพื่อหารายได้ในสถานที่ไปเยือน ระยะพำนักไม่เกิน 60 วัน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ใช้คำว่านักท่องเที่ยวตามลักษณะแตกต่างกันดังนี้

1.1) นักทัศนศึกษาภายในประเทศ (Excursionists) เป็นบุคคลที่เดินทางไปตามจังหวัดต่าง ๆ โดยไม่ค้างคืน

1.2) นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังหรือมาจากต่างประเทศ (Tourists) ไปพำนักที่ประเทศที่ไปเยือนไม่น้อยกว่า 1 ปี

3) นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปประเทศอื่นที่มีใช่แหล่งที่อยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว (Visitors) และพำนักอยู่ไม่เกิน 24 ชั่วโมง

2.3.4 การเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านการท่องเที่ยว (Tourism Planning: 5 Schools of Thought)

สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปี 2542 ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการด้านการท่องเที่ยวจากในอดีตเป็นแบบมวลชนมาถึงแบบเชิงนิเวศในปัจจุบัน เริ่มต้นจาก พ.ศ.2493 – 2503 (1950-1960) การท่องเที่ยวเป็นแบบกลุ่มใหญ่ (Mass Tourism) ทุกคนชอบท่องเที่ยวมาก ไปกันเป็นกลุ่มใหญ่ หาคความสุขความพอใจจากธรรมชาติ โดยไม่สนใจสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวถูกใช้และเกิดผลกระทบมากมาย ผู้ประกอบการขอมีประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว เรียกว่า ยุค Boosterism ในปี พ.ศ. 2504 – 2513 (1961-1970) เกิดอุปสงค์ อุปทาน มีความต้องการแหล่งท่องเที่ยวมาก การพัฒนาเศรษฐกิจมุ่งแต่วัตถุมมากกว่าสนใจสิ่งแวดล้อม และมีนักการเงินใช้เงินต่อเงิน ทำให้เศรษฐกิจฟองสบู่ ในปี พ.ศ.2514 – 2523 (1971 - 1980) การท่องเที่ยวเริ่มเปลี่ยนแปลง แหล่งท่องเที่ยวต้องมีพื้นฐานการจัดการโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม, การวางแผนการใช้ที่ดิน และมีกิจกรรมที่ให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ในปี พ.ศ.2524 – 2533 (1981 -1990) การท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงเป็นการต้องอยู่บนพื้นฐานของชุมชน คือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วม, ให้ชุมชนมีอำนาจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ หวงแหนแหล่งท่องเที่ยว นั้น และในปี พ.ศ. 2534 – 3549 (1991 - 2006) การท่องเที่ยวเป็นแบบเชิงนิเวศ และพัฒนาต่อมาเป็นแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในปัจจุบัน

2.3.5 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1) นักท่องเที่ยว คือ ผู้ที่ลงทุนเงินและเวลาเพื่อแสวงหาสินค้าและบริการตลอดจนประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

2) ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรม แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมและบริการต่าง ๆ ผู้ประกอบการลงทุนทำธุรกิจดังกล่าวโดยมีเป้าประสงค์ที่จะเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณภาพให้แก่นักท่องเที่ยวโดยมุ่งสร้างกำไรจากธุรกิจ

3) ภาครัฐ ซึ่งหมายถึง รัฐบาลของประเทศที่รองรับซึ่งต้องการดึงดูดนักท่องเที่ยวมาสู่จุดหมายปลายทาง เพื่อที่จะใช้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสร้างเงินและสร้างงานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

4) ภาคประชาชน ได้แก่ ชุมชนที่เกิดการท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์จะเสนอแหล่งท่องเที่ยวและบริการแก่นักท่องเที่ยวตลอดจนแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.4.1 สาเหตุที่ทำให้การท่องเที่ยวแบบเดิมมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบเน้นปริมาณนำเศรษฐกิจมาสู่ประเทศกำลังพัฒนา แต่การท่องเที่ยวแบบนี้ทำให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยขาดจิตสำนึก สร้างมลภาวะให้ธรรมชาติขาดการป้องกันแก้ไข เกิดผลกระทบต่อทั่วโลก องค์กรท่องเที่ยวโลก หรือ WTO (1993) ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ Tourism, Ecotourism and Protected Area โดย Lascurain. (1996 p. 14) ว่า “การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ทางการเมือง วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจที่สำคัญของศตวรรษที่ 20 ประเทศทั้งหลายไม่ควรจะทำให้มันแตกต่างกัน” และเสริมว่าประชาคมโลกมองแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของแต่ละประเทศโดยรวมเหมือนเป็นสมบัติของโลก นักท่องเที่ยวทุกคนมีสิทธิ์มาดู มาชื่นชม และสัมผัสความงดงาม ความน่าทึ่ง ดูแล้วเกิดความคิด เกิดความสนใจ เกิดความพอใจ ทุกประเทศจึงควรร่วมมือกันอนุรักษ์ ส่วนใดเสียหายก็ควรปรับปรุงแก้ไขให้ธรรมชาติกลับคืนมาอย่างเดิมเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นหลัง

2.4.2 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลังจากที่การท่องเที่ยวแบบ Mass Tourism มาถึงจุดที่ธรรมชาติรับไม่ได้ เพราะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ช่วงนั้น เกิดนักอนุรักษ์ที่มีอุดมคติ และมีวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมได้แพร่กระจายความคิดออกไปอย่างกว้างขวาง และบางประเทศร่วมกลุ่มกันเป็นองค์กรอนุรักษ์ระดับชาติถึงนานาชาติ ทุกกลุ่มมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ มีความคิดที่จะปกป้องและรักษาสภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมทั่วโลกให้ยั่งยืน โดยตั้งความประสงค์ที่จะนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาแก้ปัญหาการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม เน้นการรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยว จัดกิจกรรมให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ด้านอนุรักษ์ ด้วยพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในหนังสือเรื่อง ในหลวงกับสิ่งแวดล้อมไทย (2545: 20) ทรงให้พระราชวินิจฉัยว่า “ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรหมายถึงการสูญเสีย องค์ประกอบในระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ทำให้ระบบนิเวศทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์”

2.4.3 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาจากคำ ว่า“Ecotourism” ซึ่งเป็นคำผสมกันระหว่าง Ecology หรือ นิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการท่องเที่ยวยังมีการใช้ภาษาอังกฤษอื่นๆที่สำคัญได้แก่ “Nature Tourism” หรือ “Biotourism” หรือ “Green Tourism” เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อย่างไรก็ตามนิยาม และความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถูกกำหนดขึ้น จากบุคคลและกลุ่มคนต่าง ๆ ขึ้นมาอย่างมากมาย ทั้งในและต่างประเทศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 5) ให้ความหมายไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึง การท่องเที่ยวไปในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อม ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539 : 15) ใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้ความหมายว่าเป็น การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

นักวิชาการไทย 3 ท่าน (วัลลีย์พันธ์ สถิติยุทธการ; สำอางค์ หิรัญบุรณะ; และพยอม ธรรม บุตร. 2538 : 3) ให้ความหมายว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมเหล่านั้นให้ดีที่สุดเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุดรวมถึงการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ต้องให้การศึกษายิ่งรักปลื้มในจิตสำนึกของแต่ละคนให้ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญอย่างยิ่งยวด ในอันที่จะถนอมสภาพแวดล้อมรอบตัวเราไว้ ประชาชนในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และสามารถได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงความพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

ภราเดช พยัฆวิเชียร (2537 : 29) ให้ความหมายว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ พยายามให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมน้อยที่สุด และในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดผลของความรู้ ความเข้าใจร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและธรรมชาติกับชุมชนท้องถิ่นหรือสังคมที่ตนเองเข้าไปอยู่

ศรีพร สมบุญธรรม (2536 : 53) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความหมายเช่นเดียวกับ กรีน ทัวริซึม (Green tourism) นั่นคือ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ ธรรมชาติวัฒนธรรม รวมทั้งพยายามลดผลกระทบจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมให้น้อยที่สุด

พงศธร เกษสำลี (2530 : 40) ใช้คำว่า อีโคทัวร์ (Ecotour) หรือ นิเวศสัญจร พร้อมให้ความหมายว่า เป็นการนำเอาการท่องเที่ยวมาประสานเข้ากับความรู้ความเข้าใจ ในหลักวิชานิเวศวิทยา โดยนอกจาก จะเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไปแล้ว ยังมุ่งที่จะศึกษาสภาพแวดล้อมของเส้นทางที่ผ่านไป ด้วย เป็นการท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลิน และได้รับความรู้พร้อมกัน

เฮคเตอร์ ซี ลาซูลเลน (Hector Ceballos Lascurain, 1998 : 118) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources: IUCN) เป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

อลิซาเบธ บู (Elizabeth Boo. 1991 : 114-115) เป็นผู้ที่คลุกคลีอยู่กับงานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลาตินอเมริกาและหมู่เกาะแคริบเบียน พร้อมกับเขียนรายงานเรื่อง “Ecotourism: The

Potentials and Pitfalls” ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

คอสตาส คริสต์ (Costas Christ. 2002 : 23) ให้ความหมายว่า เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ พร้อมกับอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปด้วย และช่วยสร้างสวัสดิการให้ชุมชนท้องถิ่น และยังได้กล่าวอีกว่า นักท่องเที่ยวสับสนคำว่าท่องเที่ยวธรรมชาติกับคำว่าท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งไม่เหมือนกัน เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องใช้ธรรมชาติ และปฏิบัติต่อสัตว์ป่าอย่างยั่งยืน และยังคงบริจาคเงินช่วยเหลือเพื่อเป็นทุนในการอนุรักษ์รวมทั้ง เพื่อให้คนในชุมชนมีฐานะดีขึ้น

อลิซาเบธ สตาค. (Elizabeth Stark. 1993 : 78) ให้ความหมายว่า เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนของสถานที่ท่องเที่ยว โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมปราศจากสิ่งฟุ่มเฟือยต่าง ๆ มีเพียงสิ่งจำเป็นในการท่องเที่ยวเท่านั้น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การท่องเที่ยวธรรมชาติ” (Natural Travel)

แคลร์ เอ กันน์ (Clare A Gunn 1994 : 48) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถทำให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ โดยให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจด้วย

2.4.4 องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากความหมายและแนวคิดข้างต้นสถาบันการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ให้ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีหลักการพื้นฐาน 5 อย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ต้องอยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ (Nature-Based Tourism) หมายถึง ต้องเจาะจงเรื่องชีววิทยา ลักษณะกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และวัฒนธรรม ศึกษาเรื่องการอนุรักษ์ การวางแผน การพัฒนา การจัดการด้านท่องเที่ยว เพราะทั้งหมดเป็นพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. ต้องทำให้ระบบนิเวศยั่งยืน (Ecological Sustainable Tourism) หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยเศรษฐกิจที่ยั่งยืน สังคมที่ยั่งยืน และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การทำแหล่งท่องเที่ยวยั่งยืนเป็นกุญแจดอกสำคัญ นำไปสู่การจัดการกิจกรรมของมนุษย์ นอกจากนั้นยังเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนที่ยอมรับกันในการจัดการด้านธรรมชาติวิทยา เป็นการพัฒนาด้านศักยภาพในการรับรองและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้สิ่งแวดล้อมคงอยู่ และไม่ได้รับความเสียหาย

3. ต้องศึกษาสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศ (Environmentally Educative Tourism) เป็นการศึกษาสิ่งแวดล้อมและแปลความหมาย สิ่งนี้เป็นเครื่องมือสำคัญสร้างความสนุกสนานและให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีความหมาย ช่วยดึงดูดผู้คนที่ปรารถนาจะมีส่วนร่วมให้ปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีสำนึก โดยพัฒนาความคิด จิตใจ ความรู้สึกชื่นชมต่อสิ่งแวดล้อมการศึกษาเรื่องนี้จะมียุทธวิธีต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและชุมชน ซึ่งช่วยให้กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวอยู่ได้อย่างยั่งยืน การแปลความหมายช่วยให้นักท่องเที่ยวเห็นภาพในการพิจารณาสิ่งแวดล้อมได้อย่างชัดเจน ซึ่งให้ทั้งคุณค่าทางวัฒนธรรมและธรรมชาติพอ ๆ กัน

4. ต้องให้ชุมชนมีรายได้ (Locally Beneficial Tourism) เป็นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ถือว่าไม่เพียงแต่ให้ประโยชน์กับชุมชน และสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังช่วยพัฒนาคุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยว ชุมชนในท้องถิ่นมักให้ความร่วมมือกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยการให้ความรู้ ให้บริการ ให้ความสะดวก และขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ผลประโยชน์เหล่านี้จะมีน้ำหนักกว่าที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีให้ต่อแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วยก่อให้เกิดรายได้ไว้จัดการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว นอกเหนือไปจากผลต่อสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น เงินบริจาคก็เป็นทุนช่วยเหลือโครงการอนุรักษ์ได้ เช่น ช่วยเหลือนักวิจัยที่มาเก็บรายละเอียดหรือวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. ต้องให้นักท่องเที่ยวมีความพอใจ (Tourist Satisfaction) ความพอใจเป็นสิ่งที่สำคัญต่อนักท่องเที่ยว แมคอินทอช (McIntosh; 1975:176 อ้างอิงจาก Pearce. 1991) กล่าวว่ามนุษย์มี Fulfillment Needs เรื่องการท่องเที่ยวซึ่งเรียกว่า Travel Needs Ladder ซึ่งหมายถึง ขั้นตอนของความพึงพอใจการท่องเที่ยว เช่น พอใจในเรื่องของความปลอดภัย พอใจในเรื่องของความมั่นคงทางสังคม พอใจในข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง พอใจกับการจัดประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เหมาะสม พอใจความคาดหวังที่เป็นจริงให้กับนักท่องเที่ยว ถึงอย่างไรก็ตาม ความพึงพอใจควรเป็นอันดับรองจากการอนุรักษ์

2.4.5 แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการผลักดันและส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถให้เป็นเครื่องมือหรือมาตรการหนึ่งในการส่งเสริมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะลดน้อยหรือเสื่อมโทรมลงอันเป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และจากแนวโน้มสองประการ คือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์และความเปลี่ยนแปลงเรื่องอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Elizabeth Boo. 1991:148) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. แนวโน้มเรื่องการอนุรักษ์ การที่ประชากรเพิ่มขึ้น และภาวะทางเศรษฐกิจถดถอยในหลายประเทศ กิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การทำไม้ การทำเหมืองแร่ และการเกษตรเกิดขึ้นรอบๆ และภายในพื้นที่อนุรักษ์ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศจนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศกำลังพัฒนา จึงพยายามผสมผสานเรื่องการอนุรักษ์เข้ากับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ประโยชน์พื้นที่อนุรักษ์ที่ได้จัดตั้งขึ้น ให้เป็นแหล่งพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการสงวนรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติโดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์อย่างเช่นในอุทยานแห่งชาติ ด้วยความเชื่อว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นความเชื่อที่ว่าท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานและการสร้างรายได้จำนวนมากทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ตลอดจนเป็นแรงผลักดันให้กลุ่มอนุรักษ์และประชาชนทั่วไปยอมรับว่าการท่องเที่ยวที่มีการวางแผนที่ดีมีศักยภาพใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ และพื้นที่อนุรักษ์อื่นๆได้เป็นอย่างดี

2. แนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยว สำหรับแนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยวปรากฏชัดในระยะ 7-8 ปีที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการใช้เวลาว่างในการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีแนวโน้มว่าต้องการการท่องเที่ยวแบบผจญภัย เข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริงนอกจากนี้นักท่องเที่ยวยัง

อยากศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ไปเยือนตั้งแต่เรื่องระบบนิเวศจนถึงชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่หายากหรือกำลังสูญพันธุ์และประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์ เช่นการสูญพันธุ์พายุกรป่าไม้ การลักลอบล่าสัตว์ป่า เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติที่เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ มีสาเหตุสำคัญมาจากการตื่นตัวและให้ความสนใจเกี่ยวกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากแนวโน้มสองประการนี้จึงส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น

ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีความหมายมากกว่าการท่องเที่ยวให้แหล่งธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงการท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์ควบคู่ไปด้วย และแนวโน้มทั้ง 2 ประการที่ได้กล่าวมาแล้ว จากการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว และรักษาระบบนิเวศ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ยังระบุว่าแนวโน้มจากกระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากประชาชนพื้นฐาน อันเป็นหลักประกันที่จะให้การพัฒนามีทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสมเป็นไปตามความต้องการของผู้ที่อยู่ในพื้นที่มากขึ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติหรือแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบต่อไม่ทำให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและจัดการการท่องเที่ยวแล้วจะต้องเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกด้วย

2.5 นโยบายด้านการท่องเที่ยว

เมื่อ พ.ศ. 2538 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แจ้งสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ให้ทำการศึกษาโครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสถาบันดังกล่าวได้ทำรายงานขั้นสุดท้ายเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2540 ในรายงานได้มีการเสนอแนะนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนำไปพิจารณาดำเนินการต่อไป นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยเสนอไว้ในรายงานมีดังนี้

1. ต้องมีการควบคุม ดูแล รักษา และจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงสภาพ เดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกรบกวน หรือพื้นตัวได้ยาก
2. ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมที่มีอยู่แต่เดิม
3. ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกันมากกว่าการมุ่งเน้นความ เจริญทางด้านเศรษฐกิจ และการมีรายได้แต่เพียงอย่างเดียว
4. ต้องให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรในท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วม ในการวางแผนพัฒนา หรือการให้ประชาชน มีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ
5. ให้องค์กรต่างๆกำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการจัดการที่เหมาะสม
6. นำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่างๆอย่างมีความ สำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึง และเพียงพอ

7. สนับสนุนการศึกษาวิจัย และประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

8. มีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน และการสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

9. จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างถูกต้อง

10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในทางแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและ การจัดการร่วมกันในทุกระดับ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ ,จิราพร ขุนศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 2549 ชุดโครงการ : การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน (สกว.) การวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายพร้อมทั้งศึกษาภาพสะท้อนของอัตลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์เหล่านั้น ผลการวิจัย พบว่า อัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย มี 2 รูปแบบ คือ อัตลักษณ์แห่งล้านนา กับอัตลักษณ์ของเชียงรายเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนของการหาสิ่งที่เป็นจุดร่วมของคนเชียงราย ขั้นการเผยแพร่ และขั้นแห่งการยอมรับอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย อัตลักษณ์ทั้งหมดนี้มีปัจจัยด้านการจำแนกการสร้างจุดร่วมของสังคมสิ่งแวดล้อม ภาครัฐ และเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย

สำหรับภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติรับรู้ลักษณะของภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายไปในทิศทางเดียวกัน เพียงแต่นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถจำแนกลักษณะที่แตกต่างของเชียงรายจากกลุ่มล้านนาได้ ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติไม่สามารถจำแนกได้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายนั้น พบว่า แต่ละปัจจัยล้วนส่งผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในระดับสูง ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีเพียงปัจจัยส่วนตัวที่ส่งผลต่อการรับรู้ค่อนข้างสูง นอกจากนี้ การวิจัยยังพบว่า อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งหมายความว่า ภาพลักษณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนออกจากอัตลักษณ์มีลักษณะ และรูปแบบไปในทิศทางเดียวกัน

รัตนวดี จุลพันธุ์ (2547,บทความย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษาเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะล้านในระดับต่ำ และเมื่อทำการศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ พบว่า อาชีพ ประสบการณ์ในการอบรมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการรับรู้ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สถานภาพทางสังคม และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศ และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

มัชฌิมา อุดมศิลป์ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประเด็นประเด็นคือ 1) ศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนคลองโคโคน้ำ 2) ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนคลองโคโคน้ำ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนคลองโคโคน้ำ ผลการศึกษาพบว่า 1) แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนคลองโคโคน้ำ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนคลองโคโคน้ำ กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงครามในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก (ด้านความประทับใจ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว) 2) การปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ความมีจิตสาธารณะของชุมชนในความร่วมมือและจัดการ รวมถึงการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งในชุมชนในการทำกะปิคลองโคโคน้ำจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีชื่อเสียงโด่งดัง และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง 3) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ควรมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัดต้องสนับสนุนส่งเสริมการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง ควรมีการฝึกอบรม หรือมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร, สยามภู อุนยะพันธ์ และอัจฉรา สุขจิตต์ (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลหลวงใต้ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนเทศบาลหลวงใต้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและนำข้อมูลเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนตำบลหลวงใต้จากการสังเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นคนเมืองซึ่งคนทางภาคเหนือจะเรียกตัวเองว่าเป็นคนเมืองโดยมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีเป็นคนเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลหลวงใต้สะท้อนออกมาเป็นอัตลักษณ์แบ่งได้ 4 ประเภทคือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารคือการทำขนมจีนและหมี่เงี้ยว 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการแพทย์คือการรักษาแพทย์พื้นบ้านโดยใช้ยาสมุนไพร 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพคือการปลูกข้าวและการปลูกกระเทียม 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นการสืบทอด อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยตำบลหลวงใต้มีประเพณีที่โดดเด่นมีเพียงแห่งเดียวในภาคเหนือคือ ประเพณีแห่ตุงชาววา โดยหลังจากการศึกษามีการจัดทำเอกสารอัตลักษณ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหลวงใต้ภายใต้ความร่วมมือของชุมชนเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลหลวงใต้

จิตตินุช วัฒนนะ (2555, 71) การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม (ถนนคนเดิน) ของจังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ กำหนดอัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม (ถนนคนเดิน) ของจังหวัดพิษณุโลก ให้เป็นที่รู้จักและนำไปสู่การสร้างจุดขายเพื่อการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่อการกำหนดอัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก มีความคล้ายคลึงกันระหว่างประชากรสองกลุ่ม โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เห็นว่า อัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลกคือ 1) พระพุทธชินราช 2) สมเด็จพระนเรศวรมหาราช 3) น้ำตก และ 4) ก๋วยเตี๋ยวห้อยขา ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นประชาชน และผู้ประกอบการสินค้า OTOP แต่ประชาชน และผู้ประกอบการสินค้า OTOP

เห็นว่ากล้วยตาก และสุนัขบางแก้วเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก นอกจากนี้การรับรู้ของประชากรสองกลุ่ม ไม่ได้กล่าวถึง พระนางพญา ไก่ชนพระนเรศวร และดนตรีมิ่งคละ ซึ่งปรากฏในข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับอัตลักษณ์จังหวัดพิษณุโลก จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการจัดการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการจัดการถนนคนเดินภายใต้อัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม เพื่อสร้างการรับรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้ต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้ ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจพื้นที่ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การจัดเวทีสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบไม่มีโครงสร้างแล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเรียบเรียงด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเจาะจงเลือกพื้นที่ของภาคใต้ คือ 14 จังหวัด คือเป็นพื้นที่ที่มีการจัดการท่องเที่ยวและระบบนิเวศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน แตกต่างกันในส่วนของรูปแบบของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย ชุมพร ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นพื้นที่วิจัย เลือกมาจังหวัดละ 1 พื้นที่ 1 ชุมชน ด้วยเหตุผลจากการศึกษาบริบทเบื้องต้น คือ

- 1) เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและระบบนิเวศที่ยังอุดมสมบูรณ์และความเป็นวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่
- 2) เป็นพื้นที่ที่มีผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับด้านการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ให้เกิดขึ้นในพื้นที่
- 3) พื้นที่ที่มีความต้องการที่จะให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในอย่างมีระบบ และแบบแผน แนวทางที่ชัดเจน อันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ต่อไป

2. ผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview) ออกเป็น 5 กลุ่ม ของแต่ละพื้นที่ ดังนี้

2.1 ตัวแทนของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่แต่ละชุมชน โดยคัดเลือกจากการสุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง ที่เคยทำการท่องเที่ยวภายในชุมชน เช่น ผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์ในพื้นที่ เป็นต้น โดยเลือกมาชุมชนละ 2 คน รวมจำนวนทั้ง 14 พื้นที่ 14 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 28 คน

2.2 กลุ่มสมาคม ชมรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ประธานสมาคม ประธานชมรม สมาชิกกลุ่มฯ เป็นต้น โดยเลือกมาชุมชนละ 2 คนรวมจำนวนทั้ง 14 พื้นที่ 14 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 28 คน เป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน ประวัติความเป็นมาตลอดจนแนวคิดและลักษณะของแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวป้าชายเลนของชุมชน

2.3 กลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบการท่องเที่ยว ได้แก่ ฝ่ายบริหารของรัฐที่รับผิดชอบและดูแลพื้นที่ชุมชนด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดในแต่ละพื้นที่ จำนวน

1 คน รวมจำนวนทั้ง 14 พื้นที่ 14 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 14 คน ซึ่งเป็นบุคลากรของรัฐที่ดูแลด้านนโยบายที่นำลงสู่ภาคปฏิบัติในพื้นที่ชุมชน

2.4 กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่แต่ละชุมชน ได้แก่ นายกองค้การปกครองส่วนท้องถิ่น รองนายกฯ สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ หรือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่ละจำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้ง 14 พื้นที่ 14 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 48 คน ซึ่งเป็นบุคลากรของรัฐที่มีส่วนสำคัญในด้านการพัฒนาร่วมกับชุมชน

2.5 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ นักท่องเที่ยว ที่เข้ามาท่องเที่ยวด้วยผู้ประกอบการ หรือ เดินทางมาด้วยตัวเอง พื้นที่ละจำนวน 10 คน รวมจำนวนทั้ง 14 พื้นที่ 14 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 140 คน

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview) จาก 14 พื้นที่ 14 ชุมชน จำนวน 258 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งพิจารณาจากการเป็นผู้มีบทบาทและความเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลสำคัญที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือสำหรับการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งแนวคำถามจะเป็นประเด็นสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่ อัตลักษณ์ของพื้นที่ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนความคิดเห็นในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ ตลอดจนความต้องการความพร้อมของพื้นที่และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชแต่ละพื้นที่

3.2 การจัดสนทนากลุ่ม ในประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยจะเป็นการระดมความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ อุปสรรค แนวทางการแก้ไขและการส่งเสริมกิจกรรมและอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวป่าเชิงนิเวศในพื้นที่

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยว

4.2 การสำรวจชุมชน (Community Survey) สังเกตสภาพแวดล้อมของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ภูมิทัศน์ของชุมชน สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยรวม และจัดบันทึกรวบรวม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับบริบทชุมชน ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรม อันเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่อย่างชัดเจน

4.2 การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) บันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียง ในประเด็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ความต้องการ และแนวทางแก้ไขปัญหที่อาจมีขึ้น

4.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ไม่มีโครงสร้าง จากตัวแทนของพื้นที่ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตัวแทนชุมชน นักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นความรู้เกี่ยวกับบริบทชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ทศนคติ รวมทั้งอัตลักษณ์ของพื้นที่และความพึงพอใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน รวมถึงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

5. การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จากการสำรวจ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแนวในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิตของชุมชน สภาพแวดล้อมบริบทของชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น การร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว การร่วมสำรวจพื้นที่ เป็นต้น หลังจากนั้นวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

กำหนดประเด็น : นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต สำรวจชุมชน และข้อมูลจากเอกสารที่รวบรวมแล้วมากำหนดประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

จำแนกหมวดหมู่ : นำข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสังเกต จัดเวทีสนทนากลุ่มสัมภาษณ์มาจำแนกหมวดหมู่ที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่างเพื่อจัดหมวดหมู่และนำมารวมกันเป็นหมวดหมู่

สร้างข้อสรุป : นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาอย่างละเอียด และนำประเด็นจากข้อมูลของผู้ที่ให้ข้อมูลหลักแต่ละคนมาจัดกลุ่มเพื่อสร้างข้อสรุปย่อยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่มีความเหมือนกัน แล้วนำมาจัดกลุ่มเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปหลักหรือบทสรุป โดยการนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกต การสำรวจ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การจัดประชุม และแบบสอบถาม มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คัดกรองข้อมูลและจัดแยกเป็นประเด็นต่างๆ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่ค้นพบ (Topic) แล้วนำมาพรรณนาเชิงอุปนัย (Inductive)

5.2 การตรวจสอบข้อมูล

เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องตรงตามประเด็นหรือไม่ โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า 3 ด้าน ดังนี้

5.2.1 ด้านระยะเวลา ผู้วิจัยสัมภาษณ์ประเด็นเดียวกันกับบุคคลคนเดียวกันแต่ต่างเวลาขึ้นเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่

5.2.2 ด้านบุคคล ผู้วิจัยใช้วิธีการถามข้อมูลประเด็นเดียวกันแต่ผู้ให้ข้อมูลจะแตกต่างกัน หลายนคน เพื่อตรวจสอบว่าคำตอบที่ได้จะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่

5.2.3 ด้านสถานที่ ผู้วิจัยถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ประเด็นเดียวกัน แต่ต่างสถานที่กัน เช่นที่ทำงาน ที่บ้าน หรือที่อื่นๆ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จะแตกต่างกันหรือเหมือนเดิม

บทที่ 4

ผลของการศึกษา

งานวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญ จากการรวบรวมเอกสาร รวมทั้งการสังเกตจากการสำรวจลงพื้นที่ ในเบื้องต้น ขอนำเสนอสภาพพื้นที่เบื้องต้นของจังหวัดทั้ง 14 จังหวัด ดังต่อไปนี้

1. สภาพทางกายภาพโดยรวม

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

พื้นที่ 14 จังหวัดภาคใต้ มีพื้นที่ประมาณ 70,715 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 14 จังหวัด แบ่งออกเป็น ภาคใต้ฝั่งตะวันออก ได้แก่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และภาคใต้ฝั่งตะวันตก ได้แก่ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง สตูล

ทิศเหนือ มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดินแดนที่อยู่เหนือสุดของภาคคือ อำเภอประทิว จังหวัดชุมพร

ทิศตะวันออก มีพื้นที่ติดต่อกับอ่าวไทย ดินแดนที่อยู่ตะวันออกสุดของภาคคือ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ทิศตะวันตก มีพื้นที่ติดต่อกับมหาสมุทรอินเดีย ดินแดนที่อยู่ตะวันตกสุดของภาคคือ อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

ทิศใต้ มีพื้นที่ติดกับประเทศมาเลเซียที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคใต้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นคาบสมุทรที่มีทะเลขนานอยู่ 2 ด้าน คือ ตะวันออกด้านอ่าวไทย และตะวันตกด้านทะเลอันดามัน จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดที่ไม่มีพื้นที่ติดต่อกับทะเล ลักษณะภูมิประเทศแบ่งได้ 2 เขต คือ

เขตเทือกเขา มีลักษณะการวางตัวในแนวเหนือ - ใต้ เช่น

- เทือกเขาตะนาวศรี เป็นพรมแดนกั้นเขตแดนไทยกับพม่า
- เทือกเขาสันกาลาศรี เป็นพรมแดนกั้นเขตแดนไทยกับมาเลเซีย
- เทือกเขาภูเก็ต อยู่ทางตะวันตกของภาค
- เทือกเขานครศรีธรรมราช เป็นแกนกลางของภาค

เขตที่ราบ ที่ราบในภาคใต้มีลักษณะยาวขนานระหว่างภูเขาและชายฝั่งทะเลแคบ ๆ ซึ่งทางตะวันออกเป็นชายฝั่งแบบยกตัว ส่วนชายฝั่งตะวันตกเป็นแบบยุบตัว

1.2.1 แม่น้ำที่สำคัญของภาค

แม่น้ำของภาคใต้เป็นสายสั้น ๆ เนื่องจากมีพื้นที่น้อย และไหลลงสู่อ่าวไทย เช่น แม่น้ำชุมพร แม่น้ำปัตตานี แม่น้ำตาปี แม่น้ำสายบุรี ส่วนแม่น้ำโกลก เป็นพรมแดนธรรมชาติที่กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย ส่วนแม่น้ำปากจั่น กั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับพม่า และแม่น้ำตรังไหลลงสู่ทะเลอันดามัน

1.2.2 ลักษณะของชายฝั่งทะเลภาคใต้

ภาคใต้มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 1,825 กิโลเมตร แบ่งเป็นชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกตั้งแต่ชุมพรถึงนราธิวาส ยาว 960 กิโลเมตร และชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกยาว 865 กิโลเมตร ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- ชายฝั่งด้านตะวันออก (ฝั่งอ่าวไทย) เป็นหาดทรายกว้าง เป็นฝั่งทะเลที่มีการยกตัวของพื้นที่ มีสันทรายจอย มี ลากูน ที่เกิดจากสันดอนที่ปิดกั้นทะเลสาบสงขลาจากทะเลภายนอก มีอ่าวขนาดใหญ่ เช่น อ่าวบ้านดอน อ่าวชุมพร อ่าวสวี เป็นต้น

- ชายฝั่งด้านตะวันตก (ฝั่งทะเลอันดามัน) เป็นฝั่งทะเลจมตัว มีชายหาดเว้าแหว่งและเป็นหาดน้ำลึกมีป่าชายเลนขึ้นตามชายฝั่ง

และมี ชาวากทะเล คือ การยุบจมบริเวณปากแม่น้ำขนาดใหญ่ อ่าวที่สำคัญของฝั่งทะเลตะวันตก ได้แก่ อ่าวระนอง อ่าวพังงา อ่าวกระบี่ อ่าวกันตัง เป็นต้น

1.3 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้นแถบมรสุม (Am) คือมีฝนตกชุกสลับกับฤดูแล้งสั้น ๆ ภาคใต้ไม่มีฤดูหนาว เนื่องจากอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตร และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือทำให้ฝนตกชุกตลอดทั้งปี จังหวัดที่มีฝนตกชุกที่สุดคือ ระนอง และจังหวัดที่มีฝนตกน้อยคือ สุราษฎร์ธานี

ปัจจัยควบคุมอุณหภูมิของภาคใต้

1. ลม เป็นปัจจัยสำคัญที่ควบคุมลักษณะภูมิอากาศของภาคใต้มากที่สุด เนื่องจากภาคใต้มีลักษณะเป็นคาบสมุทร ทำให้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออย่างเต็มที่

2. การวางตัวของภูเขา

เมื่อลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าสู่ฝั่งทะเลด้านตะวันตกทำให้ปะทะกับเทือกเขาตะนาวศรี ทำให้มีฝนตกหนักโดยเฉพาะจังหวัดระนอง ส่วนด้านหลังเขาเป็นเขตอับฝนจะอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สาเหตุของการเกิดฝนตกชุกในภาคใต้

1. เกิดจากร่องลมมรสุมที่เคลื่อนจากทางเหนือเข้าสู่เส้นศูนย์สูตร ทำให้ฝนตกชุก
2. เกิดจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านอ่าวไทยและทะเลจีนใต้ นำฝนมาตกทางทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้
3. เกิดจากพายุดีเปรสชันที่ก่อตัวอยู่ในทะเลจีนใต้ ทำให้ฝนตกหนักและน้ำท่วม

1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

1.4.1 ทรัพยากรดิน

ภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะสำหรับการเพาะปลูก ส่วนบริเวณที่ราบลุ่มต่ำ (พรุ) มีน้ำท่วมขังไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ส่วนที่ราบลุ่มแม่น้ำใช้ปลูกข้าว และสวนผลไม้ ส่วนดินบริเวณที่สูงเป็นดินเหนียวหรือดินลูกรัง เหมาะในการปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน

1.4.2 ทรัพยากรน้ำ

ภาคใต้มีฝนตกชุกตลอดทั้งปี แต่มีปัญหาในการขาดแคลนน้ำเนื่องจากมีแม่น้ำสายสั้น ๆ ไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ ส่วนใหญ่จะใช้น้ำจากการขุดเจาะบ่อบาดาลและได้จากเขื่อนต่าง ๆ ได้แก่ เขื่อนคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เขื่อนปัตตานี จังหวัดปัตตานี เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.4.3 ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ส่วนใหญ่ในภาคใต้เป็นป่าดิบชื้นตามเทือกเขา และป่าชายเลน จังหวัดที่ป่าไม้มากที่สุดคือ สุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นป่าแพะ ป่าโคก ขึ้นปะปนกับทุ่งหญ้าสะวันนา ไม้ที่สำคัญของภาคใต้ คือ ไม้เบญจพรรณและไม้จากป่าชายเลน

1.4.4 ทรัพยากรแร่ธาตุ

ภาคใต้มีแร่ธาตุหลายชนิด ดังนี้

- แร่ดีบุก พบมากที่สุดในภาคใต้และของประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นแร่ที่ทำรายได้ให้กับประเทศมากที่สุด
- แร่พลวง พบที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี , นครศรีธรรมราช
- แร่สังกะสี พบที่จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ทองคำ พบที่อำเภอโมะเต้ จังหวัดนราธิวาสและที่ชุมพร
- แร่ฟลูออไรด์ , ยิปซัม , ดินขาว พบที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ถ่านหิน พบที่กระบี่และสุราษฎร์ธานี
- น้ำมันปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ พบที่อ่าวไทย

1.5 ลักษณะทางวัฒนธรรม

ประชากรส่วนใหญ่ของภาคใต้มีลักษณะทางวัฒนธรรมและสังคมเช่นเดียวกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทย แต่บริเวณภาคใต้ตอนล่างมีประชากรที่มีเชื้อชาติ ศาสนาและภาษาแตกต่างกันไปบ้าง

1.5.1 เชื้อชาติ ในดินแดนภาคใต้ของไทยนี้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทย ซึ่งจำแนกตามลักษณะเด่นได้ดังนี้

- ชาวไทยพุทธ คนไทยในภาคใต้ตอนบนเป็นคนไทยพุทธ ซึ่งมีขนบธรรมเนียมประเพณีทางพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศ ประเพณีที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ประเพณีชิงเปรตและประเพณีชักพระ ของ จ.สุราษฎร์ธานี เป็นต้น

ส่วนคนไทยเชื้อสายจีนมีประเพณีบางอย่างที่แตกต่างออกไป เช่น มีเทศกาลถือศีลกินเจ ที่ จ.ภูเก็ต เป็นต้น

- ชาวไทยมุสลิม ในประเทศไทยมีจำนวนประมาณแสนคน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ชาวไทยมุสลิมใช้ภาษาพื้นเมืองเรียกว่าภาษายาวี แต่สามารถพูดไทยได้ เพราะปัจจุบันมีโรงเรียนของเอกชน และศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนเปิดสอนวิชาสามัญและวิทยาศาสตร์ ซึ่งแต่เดิมผู้ปกครองนักเรียนไทยมุสลิม ต้องส่งเด็ก ไปเรียนหาความรู้ทางศาสนากับโต๊ะครูในปอเนาะ ปัจจุบันชาวไทยมุสลิมได้ดำรงตำแหน่งทางราชการที่สำคัญหลายตำแหน่ง เช่น พัฒนาการ

นายอำเภอ ครูใหญ่ เป็นต้น โดยทั่วไปชาวไทยมุสลิมมีนิสัยรักสงบ เคารพผู้ปกครองบ้านเมือง รักประเทศชาติและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เหมือนกับคนไทยทั่วไป

- ไทยใหม่หรือชาวเล บริเวณชายฝั่งและเกาะบางเกาะของภาคใต้ทางด้านทะเลอันดามันมีชาวพื้นเมืองที่เรียกว่า ชาวเล หรือชาวน้ำ จำนวนเป็นหมื่นคน กลุ่มชาวเลมีสังคมภาษาพูดและขนบธรรมเนียมที่เป็นลักษณะของกลุ่มโดยเฉพาะ สันนิษฐานว่าชาวเลเหล่านี้เป็นเผ่าพันธุ์เมลาเซียนที่เร่ร่อนทางทะเลมาจากหมู่เกาะเมลาเซียน ซึ่งความจริงแล้วชาวเลน่าจะ อาศัยอยู่ทางฝั่งตะวันออกของภาคใต้เพราะอยู่ใกล้หมู่เกาะเมลาเซียนมากกว่า แต่ชาวเลกลับไปอาศัยอยู่มากทางชายฝั่ง ด้านตะวันตก ซึ่งยังไม่ทราบสาเหตุที่ชัดเจนของภาคใต้มีประชากรมากเป็นอันดับ 3 ของประเทศ จังหวัดที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ นครศรีธรรมราช จังหวัดที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดและมีความหนาแน่นเบาบางที่สุดคือ ระนอง ส่วนจังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดคือ ภูเก็ต

การเลือกถิ่นฐานดังกล่าว ชุมชนชาวเลที่ใหญ่ที่สุดอยู่ที่เกาะหลีเป๊ะ ใน หมู่เกาะอาดังหาดราไวย์ จ.ภูเก็ต เกาะสุรินทร์ จ.พังงา ปัจจุบันชาวเลที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรมีหลายแห่ง จึงต้องมีการทำสำมะโนครัวและมีการตั้งนามสกุลให้ เช่น ทะเลเล็ก ช้างน้ำ หาดูทะเล เป็นต้น และได้เปลี่ยนชื่อเรียกชาวเลเสียใหม่ ว่า ชาวไทยใหม่

- เกาะหรือชนเผ่าซาไก ชนเผ่านี้เป็นชนกลุ่มน้อย มีรูปร่างเตี้ยแคระ ผมหยิกหยอง ยังมีอยู่บ้างใน อ.บันนังสตา อ.ธารโต จ.ยะลาและในป่า จ.ตรัง ยึดถือประเพณีของชาวป่า เช่น เมื่อมีคนตายจะย้ายที่ละทิ้งหมู่บ้านไปอยู่ที่ ใหม่ทั้งหมด เป็นต้น

1.5.2 ศาสนา ประชากรในภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีเหมือนคนไทย โดยทั่วไป นอกจากนี้มีพิธีการปลีกย่อยบางอย่างที่แตกต่างกันบ้าง นอกจากไทยพุทธแล้ว บริเวณทางตอนใต้ของภาค โดยเฉพาะในเขตจังหวัดชายแดน ประชาชนในจังหวัดเหล่านี้เกือบร้อยละ 60 นับถือศาสนาอิสลาม เมื่อมีประชากรนับ ถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมากออกไปจากพระพุทธศาสนา ทางราชการจึงออกกฎหมายรับรอง และได้วางระเบียบ ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้นับถือศาสนาอิสลามด้วย เช่น มีกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนมัสยิด และได้มีการตั้งคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมาก เพื่อให้คำปรึกษาแก่ทางราชการเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของศาสนาอิสลาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นศาสนูปถัมภกของศาสนาอิสลามด้วย นอกจากนี้รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการประกอบพิธีการทางศาสนาของชาวไทย มุสลิมอย่างมาก จึงได้สร้างมัสยิดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยให้แก่ชาวไทยมุสลิมตั้งอยู่ที่ จ.ปัตตานี

1.5.3 ภาษา ชาวไทยในภาคใต้ได้อพยพย้ายถิ่นมาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ เป็นเวลานาน รวมทั้งได้ ผสมกับชนพื้นเมือง จึงทำให้มีผิวพรรณต่างไปจากคนภาคอื่นบ้าง รวมทั้งภาษาพูด และมีทะเลที่ตั้งห่างไกลจากเมือง หลวง การคมนาคมไม่สะดวก แยกกันมาหลายร้อยปี ภาษาจึงเปลี่ยนแปลงไปจากภาษาเดิม ซึ่งความจริงเพี้ยนไปตาม ท้องถิ่นแต่ยังเป็นภาษาไทยอยู่ มีสำเนียง เสียงห้วน และพูดเร็วกว่าภาษาทางภาคเหนือ แต่จังหวัดที่มีประชากรพูดต่าง กันไปคนละภาษาเลยก็คือในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมนิยมใช้ภาษามลายู เมื่อพูดกัน

นานเข้าก็ไม่สามารถพูดและฟังภาษาไทยให้เข้าใจได้ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกลและไม่ได้เข้าโรงเรียนสอนภาษาไทย ในการติดต่อกับทางราชการจึงต้องใช้ล่ามแปล

2. สภาพพื้นที่แยกตามจังหวัด

ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรมของทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ อันประกอบด้วย กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี และผลของการลงพื้นที่สำรวจและศึกษาเอกสารเบื้องต้นมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

2.1 กระบี่

2.1.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“ถิ่นหอยเก๋า เขาตระหง่าน ธารสวย รวยเกาะ เพาะปลูกปาล์ม งามหาดทราย ใต้ทะเลสวยสด มรกตอันดามัน”

2.1.2 ประวัติและที่มา

กระบี่ ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน จากหลักฐานทางโบราณคดี สันนิษฐานได้ว่า บริเวณเมืองกระบี่เคยเป็นแหล่งชุมชนโบราณที่เก่าแก่มากแห่งหนึ่งในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และต่อเนื่องมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ กล่าวกันว่าดินแดนนี้แต่เดิมคือเมืองบันไทยสมอ 1 ใน 12 เมืองนักษัตร ที่ใช้ตราลิงเป็นตราประจำเมือง ขึ้นกับอาณาจักรนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ยังมีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับชื่อเมืองกระบี่ว่า อาจมาจากความหมายที่แปลว่าดาบ เนื่องจากมีตำนานเล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับการขุดพบมีดดาบโบราณก่อนที่จะสร้างเมือง อันเป็นที่มาของสัญลักษณ์จังหวัดกระบี่ในปัจจุบัน

2.1.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

จังหวัดกระบี่มีทรัพยากรทางทะเลที่สวยงามมาก มีชายฝั่งติดกับทะเลอันดามันยาวประมาณ 160 กิโลเมตร หมู่เกาะน้อยใหญ่ประมาณ 154 เกาะ เกาะที่มีความสวยงามเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ทางทะเลได้แก่ หมู่เกาะพีพี เกาะห้อง เกาะศรีบอยา เกาะลันตา เกาะรอก เป็นต้น ดังนั้นภาคการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงเป็นจุดขายที่สำคัญของจังหวัด และมีศักยภาพสูงในการเป็นฐานการพัฒนาของจังหวัด ควบคู่ไปกับด้านการเกษตร และการยกระดับขึ้นเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวในทะเลอันดามันอีกด้วย ซึ่งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในจังหวัดได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคลากร มีโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยอันดามัน

การสร้างองค์ความรู้ให้บุคลากรรุ่นใหม่ในเรื่องของการกีฬาทางน้ำ การต่อเรือซ่อมเรือ การพาศูนย์น้ำ การส่งเสริมด้าน การท่องเที่ยวโดยเน้นด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การสร้างสนามกีฬาของจังหวัด เพื่อรองรับกิจกรรมด้านการกีฬาซึ่งจะได้ประโยชน์ ทั้งการศึกษา การท่องเที่ยว และการสร้างรายได้ นอกจากนี้ ยังมีแผนงาน ในการสร้างความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับประเทศจีน โดยใช้ศักยภาพความพร้อมทั้งด้านธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม ของกระบี่

ในทิวทัศน์วัฒนธรรมนั้น กระบี่มีการละเล่นพื้นบ้านที่เคยเล่นกันมาช้านาน ได้แก่ ลิเกป่า ซึ่งเป็นการแสดง พื้นบ้านที่ดัดแปลงมาจากลิเกสิบสองภาษา เป็นการแสดงที่ประสานวัฒนธรรมหลากหลายเข้าด้วยกัน อาทิ ดนตรีจะใช้ รำมะนา ทับโหม่ง กลอง ฉิ่ง บทกลอนจะมีการประสมทำนอง มโนราห์กับเพลงบุรินทร์ยาวา นิยมเล่นกันมาช้านานแต่เสื่อม ความนิยมลงไปมาก ยังมีผู้ที่เล่นได้คือผู้สูงอายุ

หนังตะลุง ในจังหวัดกระบี่มีศิลปินหนังตะลุงหลายคน มโนราห์ เป็นการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดทางภาคใต้ที่ขึ้นชื่อที่แสดงถึงวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ได้เป็นอย่างดี ร้องเงี้ยวและเพลงตันหยง ได้รับอิทธิพลจากมลายู ซึ่งดัดแปลงมาจากโปรตุเกสอีกทอดหนึ่ง เดิมเพลงร้องเงี้ยวนิยมแสดงในบ้านขุนนาง ภายหลังชาวบ้านนำมาเล่นและพัฒนาดัดแปลงมาเป็นเนื้อร้องภาษาไทย เรียกว่าเพลงตันหยง ซึ่งวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านต่างๆ เหล่านี้ ได้มีการพยายามฝึกสอนหรือสืบทอดให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่โดยการสร้างโอกาสให้เกิดเป็นรายได้กับเยาวชน ด้วยการผนวกเข้ากับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

งานประเพณีหรือเทศกาล ที่เป็นจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่ ได้แก่ ประเพณีลอยเรือชาวเล จัดตรงกับวันเพ็ญเดือน 6 และวันเพ็ญเดือน 11 ของทุกปีทีเกาะลันตานับเป็นงานประเพณีเก่าแก่ของชาวเลที่หาดูได้ยาก งานนี้จัดตรงกับวันเพ็ญเดือน 6 และวันเพ็ญเดือน 11 ของทุกปี โดยกลุ่มชาวเลในบริเวณเกาะลันตาและเกาะใกล้เคียง จะมาชุมนุมกันทำพิธีลอยเรือเพื่อสะเดาะเคราะห์ ฆาตกรรมใล้ ๆ กับบ้านศาลาด่าน ในพิธีจะมีการร้องรำทำเพลง มีการร่ายรำรอบลำเรือด้วยจังหวะและทำนองเพลงร้องเงี้ยว และเทศกาลกระบี่เบิกฟ้าอันดามัน จัดขึ้นตรงกับเดือน พฤศจิกายนของทุกปี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์จังหวัด เป็นงานเปิดฤดูกาลท่องเที่ยวของจังหวัด เริ่มจัดครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2539 มีกิจกรรมรื่นเริงและการแสดงทางวัฒนธรรมมากมาย และงานเทศกาลลันตาลันตา จัดขึ้นเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะลันตา อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีวัฒนธรรมประเพณี ที่หลากหลาย และมีความผสมผสานระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ รวมทั้งชาวไทยใหม่ หรือที่ เรียกกันว่าชาวเล-อูรักลาโว้ย

2.1.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

ทะเลแหวก เกาะพีพี เกาะปอดะ สุสานหอย 75 ล้านปี ถ้ำเพชร สวนรุกขชาติธารโบกขรณี เกาะลันตา อ่าวพระนาง ถ้ำลอด ถ้ำผีหัวโต เขาชนวน้ำ

2.2 จังหวัดชุมพร

2.2.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“ชุมพรประตูสู่ภาคใต้ ไหว้เสด็จในกรม ชมหาดทรายริ ดิกกล้วยเล็บมือ ขึ้นชื่อรังนก”

2.2.2 ประวัติและที่มา

ชุมพร มีชื่อปรากฏมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 1098 โดยมีฐานะเป็นเมืองสิบสองนักษัตรของนครศรีธรรมราช ใช้รูปแพะเป็นตราเมือง และเป็นเมืองหน้าด่านฝ่ายเหนือเพราะอยู่ตอนบนของภาคใต้ ในพุทธศักราช 1997 รัชสมัยแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงว่าเมืองชุมพร เป็นเมืองตรี อาณาจักรฝ่ายใต้ของกรุงศรีอยุธยา ในสมัยรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งเป็นมณฑลชุมพร ต่อมามีการยุบการปกครองระบอบมณฑลเป็นจังหวัด ชุมพรจึงมีฐานะเป็นจังหวัด คำว่า “ชุมพร” มีผู้สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากคำว่า “ชุมนุพพล” เนื่องจากเป็นเมืองหน้าด่าน การเดินทางไม่ว่าจะมาจากฝ่ายเหนือหรือว่าฝ่ายใต้ ล้วนเข้ามาตั้งค่ายชุมนุมพลกันที่นี่ จึงเรียกจุดนี้ว่า “ชุมนุพพล” ต่อมาเพี้ยนเป็น “ชุมพร” อีกประการหนึ่งในการเดินทางไปทำศึกสงครามของแม่ทัพนายกองตั้งแต่สมัยโบราณมา เมื่อจะเคลื่อนพลจะต้องทำพิธีส่งทัพโดยการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้ได้รับชัยชนะในการสู้รบเป็นการบำรุงขวัญทหาร ในสถานที่ชุมนุมเพื่อรับพรเช่นนี้ ตรงกับความหมายชุมนุมพร หรือประชุมพร ซึ่งทั้งสองคำนี้อาจเป็นต้นเหตุของคำว่า “ชุมนุพพร” เช่นเดียวกัน แต่อีกทางหนึ่งสันนิษฐานว่า น่าจะได้มาจากชื่อพันธุ์ไม้ธรรมชาติในท้องถิ่น ได้แก่ ต้นมะเดื่อชุมพร เพราะที่ตั้งของเมืองชุมพรนั้นอยู่บนฝั่งแม่น้ำท่า

ตะเกา มีต้นมะเดื่อชุมพรขึ้นอยู่มากมาย ต้นมะเดื่อชุมพรจึงเป็นสัญลักษณ์ส่วนหนึ่งของตราประจำจังหวัดชุมพร

2.2.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

จังหวัดชุมพรมีการจัดงานประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมสืบทอดกันมาเป็นเวลาอันยาวนานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถี ชีวิตความเป็นอยู่ด้านวัฒนธรรมและสังคมของชุมชน โดยมีการจัดงานประเพณีที่สำคัญๆ เช่น

1. งานเทิดพระเกียรติเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์และงานกาชาด กำหนดจัดในช่วงเดือนธันวาคมของ ทุกปี วัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระบิดาแห่งกองทัพ เรือไทย ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนชาว จังหวัดชุมพร และประชาชนทั่วไป

2. งานประเพณีแห่พระแข่งเรือ เป็นประเพณีเก่าแก่ของอำเภอหลังสวน ซึ่งมีมากกว่า 100 ปี เริ่มงานตั้งแต่ วันแรม 1 ค่ำเดือน 11 ของทุกปี

3. งานโลกทะเลชุมพร กำหนดจัดงานระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน พฤษภาคม ของทุกปี วัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร เพื่อกระจายรายได้ให้กับ ประชาชนในท้องถิ่น กิจกรรมที่สำคัญได้แก่ การแข่งขัน ตกปลา การประกวดภาพถ่ายแหล่งท่องเที่ยว การจัดนิทรรศการแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

4. งานวันผลไม้หลังสวน กำหนดจัดงานประมาณเดือนสิงหาคมของทุกปี บริเวณหน้าสำนักงานเทศบาลตำบล หลังสวน และบริเวณใกล้เคียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและ เผยแพร่ผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลไม้ ของอำเภอหลังสวน

5. ล่องแพอำเภอพะโต๊ะ กำหนดจัดกิจกรรมประมาณเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ในปัจจุบันการล่องแพพะโต๊ะ ต้องร่วมกับการเดินป่าด้วย เรียกว่า การเดินป่าล่องแพ

2.2.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

วนอุทยานแห่งชาติน้ำตกกระเปาะ อ่าวทุ่งวัวแล่น หาดอรุณทัย เกาะสาก เกาะพร้าว เกาะลังกาจิว เกาะรังนก ถ้ำไกรลาศ ถ้ำขุนกระหิง ถ้ำโคร้า ถ้ำเขาเงิน ถ้ำเขาเกรียบ

2.3 จังหวัดตรัง

2.3.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“เมืองพระยารัษฎา ชาวประชาใจกว้าง หมูย่างรสเลิศ ถิ่นกำเนิดยางพารา เด่นสง่าดอกศรีตรัง ปะการังใต้ทะเล เสน่ห์หาดทรายงาม น้ำตกสวยตระการตา”

2.3.2 ประวัติและที่มา

ตรัง หรือเมืองทับเที่ยง ในอดีตเคยเป็นเมืองท่าค้าขายกับต่างประเทศ และเป็น ศูนย์กลางการคมนาคมไปสู่จังหวัดนครศรีธรรมราช เมืองสิบสองนักษัตรในสมัยก่อน ตรังเป็นเมืองแรกที่มี ต้นยางพารามาปลูก โดยพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีนำพันธุ์มาจากมาเลเซียมาปลูกเป็นแห่งแรกของภาคใต้ เมืองตรังมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งน้ำตกและเกาะกลางทะเลอันดามันเป็นจำนวนมาก

2.3.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชาชนในจังหวัดส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อชาติไทย โดยมีคนไทยเชื้อสายจีน ประมาณ 30% ของประชาชนทั้งหมด อาศัยประกอบธุรกิจอยู่ในเขตตัวเมืองและย่านธุรกิจการค้าทั่ว ๆ ไป ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม ซึ่งมีมากในท้องที่อำเภอปะเหลียนย่านตาขาว กันตัง สิเกา ชาวไทยอิสลามเหล่านี้มีภาษาพูด เช่นเดียวกับประชาชนในเมือง คือ พุดภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้ อุบนิสัยใจคอของคนจังหวัดตรัง โดยทั่วไปมีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ร่วมมือต่อทางราชการเป็นอย่างดี

ประชาชนชาวจังหวัดตรังมีศรัทธายึดมั่นในศาสนาพุทธ ยิ่งกว่าศาสนาอื่น เช่น ศาสนาคริสต์และอิสลาม ภายใน จังหวัดตรังแต่ละอำเภอและตำบลจะมีวัดศาสนาพุทธ สำนักสงฆ์ อยู่เกือบทุกแห่ง ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่มีเชื้อสาย มาจากชาวจีน ส่วนมากก็นับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการถือ ศีลกินเจ ตามฤดูกาลที่มีตามศาลเจ้าต่างๆ สรุปได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความเชื่อศรัทธาและยึดมั่นใน พระพุทธศาสนาอยู่เป็นอันมาก ส่วนศาสนาอื่นมีอยู่บ้างเพียงส่วนน้อย และคล้อยตามประเพณีของชาวจีน ไปบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในตัวเมือง ถึงแม้ว่าจะมีการนับถือศาสนาหลายศาสนา แต่ก็ไม่ก่อให้เกิดความ ขัดแย้งแต่อย่างใด ต่างก็ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี

ประชาชนส่วนมากในจังหวัดตรังมีเชื้อสายไทยผสมจีน จริยธรรมและขนบธรรมเนียม ประเพณีจึงมีลักษณะ ผสมผสานระหว่างไทย-จีน คนตรังส่วนใหญ่จะเป็นคนโอบอ้อมอารี ตรงไปตรงมา พุดจาเปิดเผย เรียกว่าเสียงดังฟังชัด เป็นเอกลักษณ์ ชาวตรังปฏิบัติตามครรลองของวัฒนธรรมไทยและ วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ส่วนใหญ่ตามวัฒนธรรม ของพุทธศาสนาซึ่งสืบเนื่องมาจากอินเดียและ ลังกาเชื่อมโยงกับจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดตรังเป็นเมืองหน้าด่านของ จังหวัดนครศรีธรรมราชฝั่ง ตะวันตกในฐานะที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองแม่เป็นเมืองเอก วัฒนธรรมของตรังจึงเป็น แบบเดียวกับจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง เช่น วันตรุษ วันสารท พิธีทางศาสนา เป็นต้น

จังหวัดตรังมีศิลปที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทั้งในด้านศิลปการแสดงและหัตถกรรม ศิลปะการแสดง เช่น มโนราห์ หนังตะลุง ลิเกป่า ศิลปะหัตถกรรม เช่น การประดิษฐ์เสื้อเตย มีดพร้า (นาป้อ) ผ้าทอพื้นเมือง (นาหมื่นศรี) และเสวียน หม้อจากก้านจาก เป็นต้น ด้านวัฒนธรรมประเพณี เป็นการ ผสมผสานระหว่างประเพณีวัฒนธรรมไทยกับจีน ทั้งนี้เนื่องจาก ประชาชนในเขตเมืองส่วนใหญ่มีเชื้อสาย ไทยผสมจีน ส่วนผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามก็ยังคงยึดถือประเพณีวัฒนธรรมทาง ศาสนาแต่ไม่เคร่งครัด เหมือนจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเพณีของชาวตรังจึงแตกต่างจากที่อื่นอย่างชัดเจน

งานเทศกาลประเพณีที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องมากมาย ทั้งในภาคการ ผลิต การค้า และการบริการ และยังเป็นช่วงเวลาที่เป็โอกาสทางการค้าหรือการประชาสัมพันธ์ธุรกิจไป ในวงกว้าง ได้แก่

1) งานวิวาทิใต้สมุทร จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ในเดือนกุมภาพันธ์ทุกปี หนุ่มสาว ทั้ง ชาวไทยและต่างประเทศทั่วโลก มาเข้าร่วมพิธีวิวาทิใต้ทะเลตรัง

2) งานเทศกาลขนมเค้ก จัดขึ้นในเดือนสิงหาคม เค้กเมืองตรังเป็นที่ขึ้นชื่อไปทั่ว ประเทศว่าเป็นเค้กที่อร่อยมี หลายแบบหลายรส การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ทำให้ไม่เพียงเป็นของ ฝากชื่อดังจากเมืองตรัง แต่ยังสามารถขยาย ตลาดไปในพื้นที่อื่นๆ ได้อีกด้วย

3) งานวัฒนธรรม ประเพณี ของดีเมืองตรัง จัดขึ้นเดือนกันยายนทุกปี รวบรวม วัฒนธรรม ประเพณีของดีที่มี ในจังหวัดตรัง ทุกอำเภอมาแสดง ประกวดแข่งขันและออกร้านจำหน่ายใน บริเวณงาน เป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ ของจังหวัดตรัง

4) งานเทศกาลหมูย่าง จัดขึ้นในเดือนกันยายนทุกปี หมูย่างสูตรเมืองตรังหนึ่งกรอบเนื้อหอมนุ่ม รสอร่อย จากกรรมวิธีหมักใส่เครื่องปรุงแล้วย่างทั้งตัวด้วยเตาที่ทำเป็นพิเศษ ซึ่งปัจจุบัน SMEs ในธุรกิจนี้สามารถใช้ชื่อเสียง ของหมูย่างเมืองตรังไปเป็นจุดขายในงานหรือสถานที่อื่นๆ ทั่วประเทศ

5) งานเทศกาลกินเจ จัดขึ้นเดือนตุลาคมทุกปี เป็นอีกหนึ่งงานที่สำคัญของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัด ประกอบด้วยพิธีกรรมยิ่งใหญ่ตลอด 9 วัน 9 คืนของประเพณีการถือศีลกินเจของคนตรัง

2.3.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

อนุสาวรีย์พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี อุทยานเขาช่อง ทะเลกันตัง ถ้ำสุรินทร์ น้ำตกโตนเต๊ะ หาดปากเม็ง เขาปินะ

2.4 จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.4.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“เมืองประวัติศาสตร์ พระธาตุทองคำ ชื่นฉ่ำธรรมชาติ แร่ธาตุอุดม เครื่องถมสามกษัตริย์ มากวัดมากศิลป์ ครบสิ้นกุ้งปู”

2.4.2 ประวัติและที่มา

ในอดีตมีชื่อเรียกดินแดนแถบนี้หลายชื่อ ที่ตะวันตกนิยมเรียกกันมาจนกระทั่งต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 คือ "ลิกอร์" สันนิษฐานว่าชาวโปรตุเกสที่เข้ามาติดต่อค้าขายในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นเป็นผู้เรียกก่อน โดยเพี้ยนมาจากคำว่า "นคร" ส่วนชื่อ "นครศรีธรรมราช" มาจากพระนามของกษัตริย์ผู้ครองนครในอดีต ทรงมีพระนามว่า "พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช" (ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช) มีความหมายว่า "นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม" หรือ "เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชาผู้ยิ่งใหญ่"

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เมืองนครศรีธรรมราชมีฐานะเป็นเมืองชั้นเอกคู่กับเมืองพิษณุโลก มีขุนนางชั้นผู้ใหญ่ระดับเจ้าพระยาเป็นเจ้าเมือง มีบรรดาศักดิ์ตามพระไอยการตำแหน่งนาพลเรือน นาทหารหัวเมือง ว่า เจ้าพระยาศรีธรรมราชชาติเดโชไชยมไหสุริยาธิบติอภัยพิริยบรากรมภาหุ

2.4.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีพื้นฐานในการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม อีกทั้งยังเป็นแหล่งเผยแพร่ พระพุทธศาสนาที่สำคัญของภาคใต้ ดังนั้น วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงมีความเกี่ยวพันกับการ ประกอบอาชีพ และสืบเนื่องมาจากการรับถือพุทธศาสนา เช่น การออกปากกินวาน (ลงแขก) กิจกรรมเลี้ยงน้ำชา ประเพณีการแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีลากพระ เป็นต้น ซึ่งประเพณีเหล่านี้ถือเป็น ประเพณีที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเข้ามายังจังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวนมาก เป็นประจำทุกปี ซึ่งถือ เป็นการใช้จ่ายทางวัฒนธรรมที่สำคัญของผู้ประกอบการในจังหวัดเป็นอย่างมาก ทั้งผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจ โดยตรงกับประเพณีเหล่านี้ และผู้ประกอบการต่อเนื่อง

2.4.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

วัดพระมหาธาตุ พระวิหารเหลือ กำแพงเมืองเก่า ชายหาดปากพะยั้ง เสาชิงช้า และ โบสถ์พราหมณ์ ศาลพระเสื้อเมือง หอพระอิศวร แหลมตะลุมพุก สระล้างดาบ ศาลาประตูหก ชายทะเล ปากพั้ง น้ำตกพรหมโลก น้ำตกกระโรม

2.5 จังหวัดนราธิวาส

2.5.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“ทักษิณราชดำเนิน ชนรักศาสนา นราทัศน์เพลินตา ปาโจตรึงใจ แหล่งใหญ่แร่ทอง ล่องกองหวาน”

2.5.2 ประวัติและที่มา

นราธิวาส เดิมเป็นเพียงหัวเมืองชายแดนภาคใต้ หนึ่งในแปดหัวเมือง อันได้แก่ ปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง สายบุรี ระแงะ รือมั่ง จาลอ หรือยาลอ และจะนะ ประชากรใช้ภาษามลายูพื้นเมืองเป็น ภาษาพูด ส่วนภาษาเขียนเป็นภาษาอาหรับดัดแปลง การอ่านเป็นภาษามลายูและโรมันมาเป็นภาษายาวี ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ในขณะนั้น นราธิวาสมีสภาพเป็นเพียงหมู่บ้านแห่งหนึ่งชื่อว่า "บ้านบางนรา" เพราะตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางนราใกล้กับทะเล มีการปกครองขึ้นกับเมืองสายบุรี ครั้นต่อมาถูก โอนมาขึ้นกับเมืองระแงะ ในปี พ.ศ. 2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รวมหัวเมือง ทั้งหมดเป็นมณฑลเทศาภิบาล เรียกว่า มณฑลปัตตานี ในช่วงเวลานั้นทางราชการได้ย้ายศาลาว่าการจาก เมืองสายบุรีมาตั้งอยู่ที่บ้าน บางนรา ด้วยเหตุที่ว่าบริเวณที่ตั้งของบ้านบางนรานั้นได้เจริญเป็นชุมชนใหญ่ มีการค้าทั้งทางบกและทางทะเลคึกคักกว่าเมืองสายบุรี ดังนั้น จึงได้ลดฐานะเมืองระแงะและเมืองสายบุรี ลงมาขึ้นกับเมืองบางนราแทน จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง เปลี่ยนชื่อเมืองบางนราเป็น นราธิวาส

2.5.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

ในจังหวัดนราธิวาส มีสังคมแบ่งออกได้ตามภาษาและศาสนา ออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1. สังคมชุมชนที่พูดภาษามลายูถิ่น และนับถือศาสนาอิสลาม
2. สังคมชุมชนที่พูดภาษาไทยและนับถือศาสนาพุทธ
3. สังคมชุมชนที่พูดภาษาจีนและนับถือศาสนาอื่น เช่น พุทธ และคริสต์

สังคมชุมชนที่พูดภาษามลายูถิ่นและนับถือศาสนาอิสลามนั้น มักตั้งบ้านเรือนอยู่ เป็นกลุ่ม ไม่ปะปนกับชุมชนที่นับถือ ศาสนาอื่น ประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน ส่วนน้อยที่ปะปน กันบ้าง ปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูถิ่น ก็สามารถพูด ภาษาไทยได้เป็นส่วนใหญ่ เพราะการศึกษาสูงขึ้น กว้างออกไปตามความเจริญของท้องถิ่นและความจำเป็นที่ต้องประกอบ อาชีพสัมพันธ์กัน สำหรับชาวพุทธ ที่พูดภาษาไทยก็สามารถพูดภาษามลายูถิ่นได้ รูปแบบของชุมชนมักเกิดขึ้นโดยถือศาสนา สถานเป็นจุด ศูนย์กลาง เช่น วัด มัสยิดหรือสุเหร่า เพราะต้องอาศัยคนที่รวมกันเข้าเป็นชุมชนที่สนับสนุนค้ำจุน

ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณีมีลักษณะที่ คล้ายคลึงกันและไม่ แตกต่างไปจากจังหวัดอื่นๆ เช่น การแต่งกาย การขึ้นบ้านใหม่ วันสงกรานต์ การบวช นาค วันออกพรรษา ประเพณี เดือนสิบ (วันสารทไทย) และประเพณีวันลอยกระทง ชาวไทยที่นับถือ ศาสนาคริสต์ก็จะมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และประเพณีมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับจังหวัดอื่นๆ สำหรับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจะมีความแตกต่างไปบ้าง

ชาวนราธิวาสปัจจุบัน แต่งกายกันตามลัทธิศาสนาที่ตนนับถือ ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามก็ แต่งกายแบบ ที่นิยมของชาวมุสลิมโดยทั่วไป ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธก็แต่งกายตามแบบของชาวไทยที่นิยม โดยทั่วไป ในจังหวัด นราธิวาสมีผู้นับถือศาสนาอื่นๆ น้อย เช่น คริสต์ ฮินดู

2.5.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

น้ำตกบาโจ หาดนราทัศน์ หมู่บ้านชาวประมงบางนรา พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ เขาดันหยงมัส สุโขโกลก น้ำตกฉัตรวารี พระเจดีย์ศิริมหาบายา

2.6 จังหวัดปัตตานี

2.6.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“บุดูสะอาด หาดทรายสวย รวยน้ำตก นกเขาดี ลูกหยีอร่อย หอยแครงสด”

2.6.2 ประวัติและที่มา

ปัตตานี ในอดีตเป็นจังหวัดที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก เป็นเมืองเก่าแก่ที่ยิ่งใหญ่ เคยมีฐานะเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรลังกาสุกะ ซึ่งเป็นรัฐอิสระของชาวไทยพุทธในพุทธศตวรรษที่ 7 มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส กลันตัน และตรังกานูในมาเลเซีย ปัจจุบัน

2.6.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

จังหวัดปัตตานีเป็นอาณาจักรเก่าแก่และมีความเจริญรุ่งเรืองทำให้เป็นศูนย์รวมของประชากรหลากหลาย เชื้อชาติ ศาสนา มาตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันมีจำนวนประชากร (ณ ธันวาคม 2552) ทั้งสิ้น 647,624 คน ประชากร ส่วนใหญ่ร้อยละ 87.73 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 12.24 นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 0.03 นับถือศาสนา อื่นๆ โดยประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามของจังหวัดปัตตานี ระหว่างปี 2551-2553 เพิ่มขึ้นทุกปี และประชากร ที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ มีจำนวนลดลง

2.6.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

มัสยิดกลางปัตตานี กรือชะ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว วัดช้างให้ ปากน้ำปัตตานี น้ำตกทรายขาว อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว

2.7 จังหวัดพังงา

2.7.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“แร่หมื่นล้านบ้านกลางน้ำถ้ำงามตา ภูเขาแปลก แมกไม้จำปูน บริบูรณ์ด้วยทรัพยากร”

2.7.2 ประวัติและที่มา

2.7.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

สภาพทางสังคมในจังหวัดพังงาเป็นสังคมเกษตรกรรม เพราะอาชีพหลักคือการเกษตร ความเป็นอยู่ของชาว พังงาเป็นแบบเรียบง่าย ไม่นิยมความฟุ้งเฟ้อ สถานบริการ หรือสถานบันเทิงในจังหวัดพังงามีน้อย คนพังงาชอบทำอาหาร รับประทานกันเองที่บ้าน หรือสังสรรค์กันในกลุ่มญาติพี่น้อง ไม่นิยมเที่ยวนอกบ้าน เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ของประชาชนในจังหวัดพังงา ไม่นิยม การเป็นลูกจ้างของคนอื่น เจ้าของกิจการร้านค้าหรือเจ้ากิจการด้านการเกษตรที่มี พื้นที่ทำการเกษตรมาก ๆ จึงต้องใช้แรงงานจากต่างชาติ เช่น พม่า ลาว

ด้านวัฒนธรรม จังหวัดพังงามีประเพณีที่สำคัญ ดังนี้คือ ประเพณีวันสารทเดือนสิบ เป็นประเพณีทำบุญ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทุกปีเมื่อ ถึงวันสารทเดือนสิบ (แรม

๑๕ คำ เดือน ๑๐) ชาวบ้านในชุมชนจะชักชวนญาติพี่น้องไปวัดเพื่อร่วมกันทำบุญอุทิศส่วน กุศลไปให้บรรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว นำอาหารคาวหวาน ไปถวายพระที่วัด ฟังพระธรรมเทศนา และถวายภัตตาหารเพล แต่พระภิกษุ จากนั้นก็จะนำอาหารส่วนหนึ่งใส่กระตุงเปรต นำไปตั้งในสถานที่ที่ทางวัดได้จัดเตรียมไว้ให้เพื่อเป็นการเซ่น ไหว้วิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว จากนั้นจะนำอาหารส่วนหนึ่งไปแจกชาวไทยใหม่ (ชาวเล)

ประเพณีกินเจ หรือประเพณีกินผักเป็นประเพณีเก่าแก่ประเพณีหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพังงา ใน ระหว่างวันแรม 1-9 ค่ำเดือน 11 จะถือศีลกินเจหยุดกินเนื้อสัตว์ทุกชนิดเพื่อละเว้นจากการกระทำบาป

ประเพณีปล่อยเต่า (ประเพณีอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล) วัดอุประสงค์เพื่ออนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเลซึ่งเป็นสัตว์หายาก ที่ขึ้นมา วางไข่บนหาดทรายชายทะเลของอำเภอท้ายเหมืองเป็นประจำโดยจัดขึ้นระหว่างวันที่ 1-10 มีนาคมของทุกปี ณ บริเวณ หาดท้ายเหมือง ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง

ประเพณีลอยแพ จะทำกันปีละหนึ่งครั้งในราวเดือน 12 ของทุกปี เมื่อจะถึงกำหนดวันลอยแพชาวบ้านจะไปช่วย กันตัดไม้ไผ่มาต่อเป็นแพ โดยให้แพมีขนาดใหญ่พอที่จะบรรจุสิ่งของได้แล้วจัดตกแต่งประดับประดาให้สวยงาม ใส่เล็บ เส้นผม และสิ่งของต่าง ๆ จากนั้นจะนำแพไปทำพิธีสวดสมโภชในวันรุ่งขึ้นก็จะช่วยกันนำแพไปลอยที่ชายหาดหรือแหล่ง น้ำในหมู่บ้าน ก่อนลอยแพจะมีการแสดงธรรมถวายภัตตาหารเพลแก่พระภิกษุ และร่วมกันรับประทานอาหาร

ประเพณีการขอส่วนบุญ เป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อของชาวไทยใหม่ที่ถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดมาตลอด โดยเมื่อถึงวันสารทเดือนสิบ ชาวไทยใหม่ทุกคนจัดเตรียมภาชนะสำหรับบรรจุสิ่งของ เช่น กระจับปี่ ตะกร้า ถุง หรือ ภาชนะอื่นๆ ไปนั่งตามวัดต่างๆ เพื่อรอรับสิ่งของที่ชาวบ้านนำมาวัด เช่น ขนม อาหาร ผลไม้ เสื้อผ้า และเงิน เมื่อ ได้สิ่งของต่างๆ แล้วก็มักจะนำกลับไปบ้านของตนเองเพื่อเซ่นไหว้ผีตายาย และผีบ้านผีเรือนก่อน จึงจะนำไปรับประทาน

สำหรับพิธีกรรมที่สำคัญ ประชาชนในจังหวัดพังงามีการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ บรรพบุรุษหลายแบบอย่างที่สำคัญ ได้แก่ การตั้งศาลพระภูมิ ศาลเจ้าที่ (หลาพ่อตา) คนพังงามีความเชื่อกันว่าแผ่นดิน ทุกแห่งมี พระภูมิเจ้าที่สถิตอยู่ การเข้าไปอยู่อาศัยต้องให้ความเคารพยำเกรงไม่ลบหลู่ และควรมีการตั้งศาลเพื่อเป็น ที่สถิตของพระภูมิเจ้าที่ พระภูมิเจ้าที่จะช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง โดยเรียกการตั้งศาลเจ้า ที่ว่าตั้งหลาพ่อตา (คำว่า “หลาพ่อตา เป็นภาษาถิ่นใต้ที่กร่อนมาจากคำว่า “ศาลา” หรืออีกนัยหนึ่งหมายถึง “ศาล” นั่นเอง)

2.7.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

ถ้ำพุงช้าง ถ้ำน้ำผุด น้ำตกโตนพังงา น้ำตกลำปี สถานที่ทางน้ำบริเวณอ่าวพังงา เขาหมาจู เกาะเขาพิงกัน เกาะนมสาว เกาะทะเล เกาะยาวใหญ่ ถ้ำลอด เทวรูปสลักหินเรื่องรามเกียรติ์ เมืองโบราณที่บ้านทุ่งตึก ชายทะเลเขาเขียน เกาะปันหยี เกาะตะปู อุทยานแห่งชาติศรีพังงา อุทยานแห่งชาติเขาลำปี-หาดท้ายเหมือง อุทยานแห่งชาติเขาหลัก-ลำรู่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะระ-เกาะพระทอง อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา

2.8 จังหวัดพัทลุง

2.8.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“ส้มโอหวาน ข้าวสารขาว ลูกสาวงาม ข้าวหลามหวานมัน สนามจันทร์งามล้น พุทธมณฑลคู่ธานี พระปฐมเจดีย์เสียดฟ้า”

2.8.2 ประวัติและที่มา

พัทลุง เป็นเมืองเก่าแก่โบราณเมืองหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย และเป็นเมืองแห่งเขาอกทะลุ มีประวัติสันนิษฐานว่าพัทลุงเป็นเมืองที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยศรีวิชัย ตัวเมืองเดิมตั้งอยู่ที่เขาหัวแดง ผังตรงข้ามกับเมืองสงขลาในปัจจุบัน แต่เนื่องจากมีภัยต่างๆ มารบกวนทำให้ต้องย้ายเมืองไปตั้งอยู่ตามตำบลต่างๆ หลายครั้ง ในรัชกาลพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) แห่งกรุงศรีอยุธยา "เมืองพัทลุง" เป็นส่วนหนึ่งใน 15 หัวเมืองปักษ์ใต้ที่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งมีฐานะเป็นเมืองพระยามหานคร ขึ้นตรงกับกรุงศรีอยุธยา ต่อมาใน พ.ศ. 1927 เมื่อสมเด็จพระรามาธิบดียกทัพไปตีเชียงใหม่ได้ชัยชนะ จึงอพยพชาวภาคเหนือส่วนหนึ่งลงมาไว้ที่เมืองพัทลุง ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนปลายเมืองพัทลุงได้ย้ายไปตั้งที่ท่าเสม็ด ปัจจุบันอยู่ในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช และย้ายอีกครั้งมาตั้งที่ตำบลควนมะพร้าว ในเขตอำเภอเมืองปัจจุบัน ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดฯ ให้ยกเมืองพัทลุงขึ้นตรงต่อกลาโหมโดยมีฐานะเป็นเมืองชั้นโทและได้ย้ายเมือง ไปอยู่ที่ปากน้ำลำปำ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงปฏิรูปการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล เมืองพัทลุงได้ถูกจัดให้ขึ้นกับมณฑลนครศรีธรรมราชจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2467 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้โปรดฯ ให้ย้ายเมืองมาตั้งที่ตำบลคูหาสวรรค์ซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบันนี้ เมื่อได้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลในปี พ.ศ. 2476 พัทลุงจึงได้มีฐานะเป็นจังหวัดตั้งแต่นั้น

2.8.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

จังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา เป็นเมืองมีเขาอกทะลุเป็นสัญลักษณ์สูงเด่นมองเห็น แต่ไกล เป็นเมืองต้นกำเนิดหนังตะลุงและมโนราห์ โดยแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ อุทยานนกน้ำทะเลน้อย เป็นอุทยานนกน้ำที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้สถานท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติแล้ว โบราณสถาน วัดต่างๆ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านก็เป็นประโยชน์ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของเมืองพัทลุง

จังหวัดพัทลุง เคยมีชื่อเสียงในการเล่นพื้นเมือง คือ หนังตะลุง มโนราห์ ลิเกป่า โดยในปัจจุบันยังคงมีการ จัดงานอนุรักษ์มรดกไทยที่มีกิจกรรมการแข่งขันโนราห์ หนังตะลุง ซึ่งได้รับความสนใจจากศิลปินพื้นบ้าน และเป็นการ สืบทอดศิลปะโนรานาฏศิลป์เมืองใต้ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นเมืองภาคใต้ที่มีมาแต่โบราณให้กับเยาวชนรุ่นใหม่หรือมโนราห์รุ่นเยาว์อีกด้วย นอกจากนี้ ยังคงมีการจัดงานประเพณีลากพระ ซึ่งเป็นประเพณีที่นิยมในภาคใต้ในช่วงเดือนสิบเอ็ด โดยประเพณีลากพระนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะ ตามความเหมาะสมของภูมิประเทศ คือ ลากพระทางบกและลากพระทางน้ำสำหรับจังหวัดพัทลุงเป็นการลากพระทางบก ซึ่งจะมีการตีโพน (กลอง) เพื่อควบคุมจังหวะในการลากพระ ขบวนพระลาก ของแต่ละวัดก็จะมีผู้ตีโพนอยู่บนขบวน และเมื่อผ่านวัดต่างๆ ก็จะมีการตีโพนทำทายกัน ทำให้มีการแข่งขันตีโพนเกิดขึ้น และทางจังหวัดพัทลุงก็ได้จัดให้มีการแข่งขันตีโพนขึ้นเป็นประจำทุกปี ในเทศกาลลากพระเดือน 11

2.8.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

ถ้ำคูหาสวรรค์ หาดแสนสุขริมทะเลสาปลำปำ น้ำตกเขาคราม ถ้ำมาลัย บ่อน้ำร้อน-เย็น
ที่เขาย้ายสน พระธาตุบางแก้ว อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า อุทยานนกน้ำทะเลน้อย

2.9 จังหวัดภูเก็ต

2.9.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“ไข่มุกอันดามัน สวรรค์เมืองใต้ หาดทรายสีทอง สองวีรสตรี บารมีหลวงพ่อแช่ม”

2.9.2 ประวัติและที่มา

ภูเก็ต หรือที่เคยรู้จักแต่โบราณในนาม เมืองถลาง เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ของประเทศไทย ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างจากจังหวัดอื่นโดยสิ้นเชิง คือเป็นเกาะซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

2.9.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

จังหวัดภูเก็ตแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ อำเภอถลาง การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 9 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 9 แห่ง โดย ณ ธันวาคม 2552 มีประชากรจำนวน 335,913 คน ประชากรส่วนใหญ่คือร้อยละ 73 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 25 นับถือศาสนาอิสลามและนักถือศาสนาคริสต์และอื่นๆ ตามลำดับ และเนื่องจาก ธุรกิจท่องเที่ยวเป็นภาคธุรกิจสำคัญที่ต้องการแรงงานมาก ประกอบกับจังหวัดภูเก็ตมีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำสูงสุดใน ภาคใต้ทำให้เกิดแรงงานต่างถิ่นไหลเข้ามาทำงานในภูเก็ตเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงแรงงานต่างด้าวจากประเทศ เพื่อนบ้าน ประมาณการว่ามีประชากรแฝงในจังหวัดสูงถึง 40% ของประชากรที่ลงทะเบียน (*ที่มา: บรรยายสรุป จังหวัดภูเก็ต, www.phuket.go.th*) นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในภูเก็ตอีกประมาณปีละกว่า 5 ล้านคนอีกด้วย ซึ่งมากกว่า 60% เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากศักยภาพของทุนทางสังคม จังหวัดภูเก็ตเป็นศูนย์รวมของคนจากทั่วประเทศด้วยกิจกรรมที่ต่างๆ กันไป ทั้งการเข้ามาของนักท่องเที่ยว การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของแรงงานจำนวนมาก การเข้ามาลงทุนหรือประกอบ ธุรกิจประเภทต่างๆ จึงทำให้เกิดธุรกิจบริการเพื่อรองรับมากมาย ทั้งบริการพื้นฐานและบริการที่ตอบสนอง ความต้องการของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม เช่น บริการด้านสาธารณสุขทั้งสถานพยาบาลขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงระดับสากลและร้านขายยาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานร้านขายยาคุณภาพ ส่วนสถานศึกษานั้นก็มีโรงเรียนนานาชาติ เกิดขึ้นหลายแห่งเพื่อตอบสนองความต้องการของพ่อแม่ผู้ปกครองที่ต้องการให้ลูกหลานได้รับการศึกษาในระดับ มาตรฐาน เป็นต้น

จังหวัดภูเก็ตมีศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถี ชีวิตและการประกอบอาชีพ ที่สืบทอดมาเป็นเวลานาน และสามารถต่อยอดให้เกิดอาชีพใหม่ที่ใช้ทุนทางสังคมและ วัฒนธรรม เช่น ประเพณีกินเจ การประมง การแปรรูปอาหาร หัตถกรรม จังหวัดภูเก็ตมีเป็นจังหวัดที่มีชาว ไทยเชื้อสายจีนอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นประเพณีการถือศีลกินเจในจังหวัดภูเก็ตจึงเป็นประเพณีที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับ และเป็นหนึ่งในจังหวัดที่จัดงานได้ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ มีผู้คนเข้าร่วมงานนับหมื่นทั้งคนใน พื้นที่เอง และยังคงดึงดูดให้คนจากต่างถิ่นเข้ามาในภูเก็ตด้วยทั้งผู้ที่เข้ามาเพื่อกินเจและที่เข้ามาท่องเที่ยวงานเทศกาล ทำให้เกิดรายได้กับธุรกิจ

ท่องเที่ยวและธุรกิจต่อเนื่องมากมาย โดยเฉพาะด้านธุรกิจอาหารที่ได้รับความนิยม และ สร้างเศรษฐกิจให้กับผู้ประกอบการนับร้อยล้านบาท

วัฒนธรรมทางภาษา ในสมัยก่อนนั้นภูเก็ตจะเต็มไปด้วยชาวจีนและบาบ๋า ซึ่งนิยมพูดกันในภาษาจีน ฮกเกี้ยนและยังมีภาษาจีนแต้จิ๋ว ซึ่งส่วนใหญ่เพ็งโยกย้ายมาจากทางภาคกลางของประเทศไทย นอกจากนี้ยังมี ภาษาอิสลามซึ่งจะเป็นทั้งชาวไทยที่มีเชื้อสายเป็นอิสลาม ซึ่งจะใช้ภาษาอิสลามในการสื่อสารส่วนใหญ่จะพบได้ที่ บริเวณหาดบางเทา กมลา ป่าตอง และอ่าวมะขาม ชาวไทยมุสลิมตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในภูเก็ตร้อยละ 36 ของ ประชากรทั้งเกาะภูเก็ต โดยบรรพบุรุษส่วนใหญ่มาจากเกาะลังกาวิซึ่งเป็นเกาะที่อยู่ใกล้ ๆ กับจังหวัดภูเก็ต

วัฒนธรรมการแต่งกายของคนภูเก็ต ส่วนใหญ่ผู้หญิงภูเก็ตดั้งเดิมเมื่ออยู่บ้านมักจะนุ่งกระโจมอก ด้วย ผ้าปาเต๊ะ อันเป็นชุดใส่สบายของชาวใต้ทั่วไป หากออกไปนอกบ้านหรือเป็นชุดตามเทศกาลต่างๆ ผู้หญิงก็จะใส่ เสื้อย่าหย่า และนุ่งผ้าปาเต๊ะ แต่เดิมมีสองชนิด คือ ผ้าปาเต๊ะกับผ้าพัน ส่วนผู้ชายหากมีได้ออกไปทำไร่ทำนา ก็ จะนุ่งผ้าขาวม้า หรือ ผ้าซูป(ภาษาใต้) อยู่บ้าน

สำหรับอาหารของคนภูเก็ตส่วนใหญ่อาหารเช้าก็จะเป็น เจ๊ยะโก้ย (ปาต่องโก้) และ เซล้อง(ซา) ตาม ธรรมเนียมชีวิตของคนภูเก็ต ส่วนอาหารประเภทอื่นๆซึ่งมีทั้งอาหารจีนและไทยผสมผสานกัน อย่างเช่น เซียวโปย (ขนมจีบ) เกาจี (ฮะเก๋า) หรือแม่แต่ขนมโหนด (ขนมตาล) เปาล้าง ที่นิยมรับประทานกันช่วงเช้า นอกจาก รับประทานเป็นอาหารเช้าแล้ว คนภูเก็ตยังนำเอาขนมมาเป็นขนมในงาน แต่งงาน เช่น ขนมห่อ หมายถึง ไล่สอง ลูกแทนคู่บ่าว-สาว ขนมเทียน ที่มีความหมายว่า “เหนียวแน่น” เป็นต้น ส่วนอาหารจานเด็ดของคนภูเก็ตที่ขึ้นชื่อ ลือนาม เป็นอาหารช่วงบ่าย คือ หมี่สะป้าโอ้ด้าว เปื่อทอด ฮูแซ่ และของหวานโอ้เอ๋ว ตามมาด้วยของหวานที่ เป็นผลไม้ คือ มะม่วงกับเกลือเคย (น้ำปลาหวาน) ซึ่งขั้นตอนการทำไม่เหมือนใคร เป็นต้น

วัฒนธรรมทางด้านการแสดงพื้นบ้านของคนภูเก็ต คือ การแสดงรองเง็ง หนังตะลุง เป็นมหรสพพื้นเมือง ของภาคใต้ขึ้นชื่ออย่างมาก ในขณะเดียวกันที่ภาคใต้อีกมีคณะต่างๆหลายคณะ ด้วยความนิยมทำให้ตัวตะลุงแพร่ไป ถึงภาคกลาง ในอำเภอถลางมีคณะหนังที่ดังที่สุด คือ คณะหนังชวน ผู้สืบทอดมรดกหนังตะลุงคนสุดท้ายของ ตระกูลไกรเลิศ

2.9.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

หาดกมลา หาดสุรินทร์ หาดป่าตอง หาดกะรน หาดกะตะ หาดราไวย์ หาดในหาน หาดไทรตรัง หาดในยาง หาดไม้ขาว หาดในทอน หาดบางเทา เขารัง(ภูเก็ตฮิลล์) อนุสาวรีย์หลัก 60 ปี เกาะสิเหร่ พระพุทธวัดฉลอง หาดแหลมกาน้อยและแหลมกาใหญ่ หาดราไวย์ เกาะแก้วพิสดาร หาดในหาน อนุสาวรีย์ท้าวเทพกษัตรี ท้าวศรีสุนทร หาดสุรินทร์ น้ำตกโดนไทร วัดพระทอง แหลมสิงห์ อ่าวกมลา หาดป่าตอง ฟาร์มไข่มุก โรงงานเม็ดมะม่วงหิมพานต์ เหมืองแร่ดีบุก แหลมพรหมเทพ อ่าวกะตะ อ่าวกระรน อ่าวมะขาม ศูนย์ชีววิทยาทางทะเลที่แหลมพันวา ภูเก็ตแฟนตาซี หาดไม้ขาว เกาะเฮ

2.10 จังหวัดยะลา

2.10.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“ใต้สุดสยาม เมืองงามชายแดน”

2.10.2 ประวัติและที่มา

ยะลา แต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นเมืองขึ้นอยู่กับราชอาณาจักรไทย ครั้งสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีใน ปี พ.ศ. 2310 หลังจากที่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าแล้ว บรรดาหัวเมืองต่างๆ ในบริเวณแถบนี้ต่างก็ประกาศตัวเป็นอิสระ ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้รับสั่งให้กรมพระราชวังบวรสุริสีนาท เสด็จยกทัพหลวงไปปราบ และตีเมืองปัตตานี ในปี พ.ศ. 2332 เมืองยะลา ก็ยังเป็นท้องที่ในเมืองปัตตานี ต่อมาในปี พ.ศ. 2351 จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แยกหัวเมืองปัตตานีเป็น 7 หัวเมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองสายบุรี เมืองหนองจิก เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ เมืองรามัน และเมืองยะลา สำหรับเมืองยะลานั้น มีตัวนยาโล เป็นพระยาโล และได้มีการเปลี่ยนแปลงเจ้าเมืองกันมาหลายครั้ง จังหวัดยะลาจึงเป็นจังหวัดๆ หนึ่งของประเทศไทย ก่อนที่จะมีการประกาศยุบเลิกมณฑล ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยระเบียบแห่งราชอาณาจักรสยามในปี พ.ศ. 2476 คำว่า ยะลา มาจากภาษาพื้นเมืองเดิมว่า ยะลือ ซึ่งแปลว่า "แห" เพราะสถานที่ตั้งเมืองเดิมคือ บ้านยะลือ มีภูเขารูปร่างคล้ายแหตั้งอยู่บริเวณนั้นเป็นที่ลุ่ม ได้มีการย้ายที่ตั้งเมืองใหม่หลายครั้ง ในที่สุดมาอยู่ที่เมืองนิบง (นิบง แปลว่า ไม้หลาวชะโอน) จนถึงปัจจุบัน

2.10.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากรจังหวัดยะลา ประมาณร้อยละ 80 เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม และการติดต่อสื่อสาร ในชีวิตประจำวัน ใช้ภาษามลายูท้องถิ่น และยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนาเคร่งครัด และมีการเรียนรู้เผยแพร่ สืบทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาไปยังผู้อื่น หรืออนุชนรุ่นหลัง โดยในจังหวัด มีมัสยิด 456 แห่ง มีอิหม่าม 456 คน มีวัดในพระพุทธศาสนา 45 แห่ง และโบสถ์คริสต์ 5 แห่ง จังหวัดยะลา นับว่ามีความหลากหลายในด้านการศึกษา (ภาษาและสาขาวิชา) ความหลากหลายในทางภาษาและวัฒนธรรม ทั้งมลายูและจีน ประชาชนสามารถพูดภาษายาวีได้ ทำให้เป็นประโยชน์ในการสื่อสารทางการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาจากการที่ประชาชนไม่สนใจเรียนรู้ภาษาไทย ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาตกต่ำเพราะองค์ความรู้ในประเทศส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย มีผู้จบการศึกษาภาคบังคับน้อย ส่งผลให้มีผู้ว่างงานมาก

2.10.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

ถ้าคูหาพิมูข (วัดหน้าถ้ำ) ถ้ำศิลาปี บ่อน้ำร้อน วนอุทยานธารโต น้ำตกธารโต น้ำตกกือลอง เชื่อนบางกลาง น้ำตกอินทสรณ์ ถ้ำกระแซง แก่งนางรำ วนอุทยานรามัน หมู่บ้านซาไก น้ำตกละออกรุงสวนขวัญเมือง เมืองเบตง

2.11 จังหวัดระนอง

2.11.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“คอคอดกระ ภูเขาหญ้า กาหยูหวาน ธารน้ำแร่ มุกแท้เมืองระนอง”

2.11.2 ประวัติและที่มา

ระนองเป็นอีกจังหวัดหนึ่ง ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานนับตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เรื่องอำนาจ เดิมเป็นหัวเมืองขนาดเล็ก เป็นเมืองขึ้นของเมืองชุมพร

2.11.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

ชาวระนองส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอกะเปอร์ และกิ่งอำเภอสุขสำราญ ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอื่น

2.11.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

อุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบุรี อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะพยาม อุทยานแห่งชาติแหลมสน อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองนาคา ถ้ำพระขยงค์ น้ำตกปุญญาบาล น้ำตกโตนเพชร น้ำตกบ่อทราย น้ำตกหงาว เกาะสุรินทร์ เกาะพยาม บ่อน้ำร้อน สุสานเจ้าเมืองระนอง คอคอดกระ ศูนย์วิจัยป่าชายเลนหงาว อุทยานแห่งชาติแหลมสน อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว ภูเขาหญ้า หาดชาญคำริ วนคตอเรียพอยท์ หาดประพาส

2.12 จังหวัดสงขลา

2.12.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“นกน้ำเพลินตา สมิหลาเพลินใจ เมืองใหญ่สองทะเล เสน่ห์สะพานป๋า ถิ่นธุรกิจแดนใต้”

2.12.2 ประวัติและที่มา

สงขลา เดิมมีชื่อว่า “เมืองสทิง” ตั้งอยู่ที่อำเภอ “สทิงพระ” ในปัจจุบัน ส่วนพ่อค้าชาวอินเดีย เปอร์เซียและอาหรับที่เดินทางเข้ามาค้าขายกับเมืองสทิงพระเรียกเมืองนี้ว่า “เมืองสิงหลา” เพราะตอนที่เล่นเรือเข้าปากทะเลสาบสงขลานั้น มีเกาะสองเกาะซึ่งมองจากด้านนอกคล้ายสิงห์หมอบอยู่ 2 ตัว ก็เลยเรียกชื่อเมืองตามสัญลักษณ์ที่ได้เห็นแต่แรก เกาะสองเกาะนี้คือ เกาะหนู เกาะแมว ในปัจจุบันนี้เอง

2.12.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

จังหวัดสงขลาแม้จะเป็นเมืองท่าที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ แต่ก็ยังเป็นจังหวัดที่มี ประวัติยาวนานกว่า 100 ปี สืบทอดวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่คนรุ่นหลังด้วย จึง เป็นเมืองที่ผสมผสานทั้งความเก่าและความทันสมัย มีความหลากหลายทั้ง วัฒนธรรมแบบพุทธและมุสลิมรวมทั้ง ชาวไทยเชื้อสายจีน โดยชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพุทธในพื้นที่ จังหวัดสงขลา มีความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดี ต่อกัน

บริเวณรอบลุ่มทะเลสาบสงขลาตั้งอยู่ระหว่างอ่าววัฒนธรรมใหญ่ของภาคใต้ตามพรลิงค์หรือนครศรีธรรมราช ที่อยู่ทางทิศเหนือกับลังกาสุกะซึ่งอยู่ทางทิศใต้ ในเขตรอบทะเลสาบก็พบหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ว่าเคยเป็นชุมชนที่มีความสำคัญหลายจุด เช่น บริเวณอำเภอสทิงพระและอำเภอระโนดบางส่วนเป็นที่ตั้งของจังหวัด พัทลุงโบราณ ที่สำคัญที่สุดคือ บริเวณนี้มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับอ่าววัฒนธรรมโดยรอบ คือ เคย ชิมชับเอาวัฒนธรรมอินเดียอันเนื่องแต่ฮินดูและพุทธศาสนานิกายมหายานเข้าไว้อย่างซับซ้อนและฝังลึก ทั้งในแง่ ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล และศาสนพิธีถึงสมัยอยุธยาเป็นต้นมา วัฒนธรรมชวา-มลายูและคติทางศาสนาอิสลาม ก็ค่อยๆ เข้ามาตกตะกอนซ้อนทับอีกรลอกหนึ่ง และถึงสมัยรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมจีนก็ค่อยๆ เข้ามาผสมผสาน มากขึ้นจนถึงปัจจุบัน สุอิวงค์ พงศ์ไพบูลย์, ข้อจำกัดและปัจจัยทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาชุมชนรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา, สถาบันทักษิณคดีศึกษา

ด้วยความที่เป็นเมืองเก่า จังหวัดสงขลาจึงมีแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานที่ยุทธศิลป์การขึ้นทะเบียน แล้วถึง 48 แห่ง มีขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาและการละเล่นพื้นเมืองที่เป็นมรดกวัฒนธรรมประเพณี เช่น งานประเพณีลากพระและตักบาตรเทโวที่บริเวณเชิงเขาตังกวน งานสงกรานต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อำเภอหาดใหญ่ ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวจากมาเลเซียและสิงคโปร์ให้เข้ามาใน

พื้นที่จำนวนมากด้วย การทำบุญวันสารทเดือนสิบ วันลอยกระทง และการละเล่นกีฬาพื้นบ้านที่น่าสนใจ เช่น ชนโค ชนไก่ กัดปลา การเล่นสะบ้า ส่วนใน 5 อำเภอ ชายแดนของสงขลาซึ่งมีประชากรนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก ก็จะมีวัฒนธรรมของชาวมุสลิม ได้แก่ การ ถือศีลอด การจัดงานวันเมาลิด เป็นต้น

จำนวนประชากรในจังหวัดสงขลา ปี 2552 มีทั้งหมด 1,343,954 คน นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 64.03 รองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 32.84 และศาสนาคริสต์ ร้อยละ 2.37 นอกนั้น นับถือศาสนาอื่นๆ อีกร้อยละ 0.76 มีสถาบันการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งที่เป็นของรัฐ และเอกชน ทั้ง ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน โดยมีสถานศึกษาในระดับโรงเรียน 299 แห่ง และสถานศึกษานอกระบบ โรงเรียน 171 แห่ง รวมทั้งสิ้น 470 แห่ง

2.12.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

น้ำตกโตนงาช้าง น้ำตกบริพัตร อุทยานนกน้ำ ทะเลสาบ เก้าเส้ง ทะเลสาบคูซูด สวนตุลเกาะห์ยอ หาดใหญ่ แหลมสมิหลา เขาน้อยและเขาดังกวน วัดพะโคะ แหลมสน เกาะหนู เกาะแมว หาดสะกอม อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง อุทยานนกน้ำคูซูด ชายทะเลเก้าแสน

2.13 จังหวัดสตูล

2.13.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“ตะรุเตา ไก่ดำ จำปาตะ คนใจพระ งามเลิศ เขตสตูล”

2.13.2 ประวัติและที่มา

จังหวัดสตูล เป็นจังหวัดที่อยู่ใต้สุดของภาคใต้ (ทางชายฝั่งทะเลอันดามัน) คำว่า "สตูล" มาจากคำภาษามลายูว่า "สโตย" แปลว่ากระทอนซึ่ง เป็นผลไม้ชนิดหนึ่งที่ขึ้นอยู่ชุกชุมในท้องที่นี้ โดยชื่อเมือง "นครสโตยมัมบังสการา" (Negeri Setoi Mumbang Segara) นั้นหมายความว่า สตูล เมืองแห่งพระสมุทรเทวา ดังนั้น "ตราพระสมุทรเทวา" จึงกลายเป็นตราหรือสัญลักษณ์ของจังหวัดมาตราบเท่าทุกวันนี้

2.13.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

สตูล เป็นสังคมเมืองแบบผสมผสานทางวิถีชีวิตระหว่างผู้คนในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และชนชาว พื้นเมืองดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามคิดเป็นร้อยละ 76 ร้อยละ 23 นับถือศาสนาพุทธ และไม่เกินร้อยละ 1 เป็นศาสนาอื่น ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองที่อยู่ตามเกาะ มักเรียกกันว่าชาวเล หรือ ชาวน้ำมีอยู่ประมาณ 1,300 คน อาศัยอยู่ที่เกาะหลีเป๊ะของหมู่เกาะอาดัง และอีกกลุ่มหนึ่งอาศัยอยู่ที่หมู่เกาะ บูลินนอก นอกจากนั้น แล่นแนวเขาด้านตะวันออกและทิศเหนือของจังหวัดสตูล ยังมีชนกลุ่มน้อย พวกเงาะป่า หรือนิกริต อาศัยอยู่ประมาณ 70-80 คน เร่ร่อนไปมาระหว่างท้องที่อำเภอควนโดน ควนกาหลง ละงู ทุ่งหว้า และกิ่งอำเภอมะนัง บางครั้งก็อพยพข้ามเขตไปยังจังหวัดพัทลุง สงขลา หรือตรัง จึงทำให้พวกเงาะป่าจัดเป็นบุคคล ไร้สำมะโนครัว

2.13.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

อุทยานแห่งชาติทะเลบัน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา เกาะอาดัง เกาะราวี เกาะหินงาม เกาะลิปะสะ ทะเลบัง น้ำตกปาหนัน เขาโต๊ะยงก พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคฤหาสน์ภูเต็น อุทยานแห่งชาติทะเลบัน เกาะกลาง เกาะไข่ แหลมตันหนังโป หาดทรายยาว หาดปากบารา น้ำตกวังสายทอง น้ำตกธาราสุวรรณ น้ำตกปาหนัน น้ำตกธารปลิว น้ำตกเจ็ดคด ถ้ำภูผาเพชร ถ้ำลอดปูยู เขาโต๊ะยงก

2.14 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.14.1 คำขวัญประจำจังหวัด

“เมืองร้อยเกาะ เงาะอร่อย หอยใหญ่ ไข่แดง แหล่งธรรมะ”

2.14.2 ประวัติและที่มา

สุราษฎร์ธานี มีพื้นที่ประมาณ 12,891 ตารางกิโลเมตร เป็นเมืองเก่าแก่ มีหลักฐานว่า ในพุทธศตวรรษที่ 13 รวมอยู่กับอาณาจักรศรีวิชัย เมื่ออาณาจักรนี้เสื่อมลง จึงแยกออกเป็น 3 เมือง คือ เมืองไชยา เมืองท่าทอง และเมืองคีรีรัฐ ขึ้นต่อเมืองนครศรีธรรมราช ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้ย้ายเมืองท่าทองมาตั้งที่บ้านดอน และยกฐานะเป็นเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ พระราชทานนามว่าเมืองกาญจนดิษฐ์ ครั้นเมื่อมีการปกครองแบบมณฑล ได้รวมเมืองทั้งสามเป็นเมืองเดียวกันเรียกว่า เมืองไชยา ต่อมา พ.ศ. 2458 รัชกาลที่ 6 โปรดฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองไชยามาเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี แปลว่า เมืองแห่งคนดี

2.14.3 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

ในปี 2552 จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีประชากรประมาณ 9.9 แสนคน โดยมีประชากรอยู่มากในพื้นที่อำเภอเมือง สุราษฎร์ธานี กาญจนดิษฐ์ พุนพิน บ้านนาสาร เกาะสมุย พระแสง และคาดว่าจะมีประชากรแฝงอีกประมาณ 200,00 - 300,000 คน เนื่องจากจังหวัดมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในทุกด้าน เศรษฐกิจมีความมั่นคง มีการจ้างงานเพิ่ม ขึ้นในธุรกิจและสถานประกอบการต่างๆ มาก จึงทำให้มีประชากรจากพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ทั้งภาคอีสานและภาคใต้อพยพ เข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เทศบาลเมืองสมุย และอำเภอเกาะพะงัน โดยไม่ได้ย้ายทะเบียนเข้ามาอย่างถูกต้อง

ลักษณะโครงสร้างทางสังคม ส่วนใหญ่เป็นสังคมด้านการเกษตร ความเป็นครอบครัวมีสูง โครงสร้างเป็น ครอบครัวใหญ่ ตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายออกไปตามชนบท แหล่งที่ออกไปประกอบอาชีพไม่ค่อยมีการรวมกลุ่ม ยกเว้น ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล หากเป็นการรวมกลุ่มจะเป็นลักษณะกลุ่มเครือญาติ ลักษณะการปกครองในสังคม จึงยังเคารพ เชื่อฟังผู้นำประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิม ส่งเสริมความสามัคคีและการพัฒนาจิตใจในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังความหมายของคำว่า “สุราษฎร์ธานี” คือ “เมืองคนดี” แต่ในภาวะปัจจุบัน มีการขยายตัวของการลงทุนภาคอุตสาหกรรม ที่มากขึ้น สังคมมีสภาพความเป็นเมืองสูง ค่าครองชีพสูงขึ้น ทำให้วิถีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไป มีความซับซ้อน ลักษณะต่างคนต่างอยู่ และเป็นสังคมปัจเจกบุคคลมากขึ้น

จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีงานประเพณีสำคัญในช่วงเทศกาลออกพรรษาซึ่งจัดได้ว่าเป็นงานใหญ่งานหนึ่งของภาคใต้ คือ ประเพณีชักพระทอดผ้าป่าและแข่งขันเรือยาว หรืองานเดือนสิบเอ็ดกิจกรรมที่สำคัญได้แก่การประกวดเรือพระ ซึ่งจะมีทั้งรถพนมพระ และเรือพนมพระ ซึ่งรถและเรือพนมพระ อาจจะทำประดับประดาด้วยกระดาษสี หรือฉลุไม้ ตกแต่งจำลอง เหมือนฉากที่พระพุทธเจ้ากลับมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ในงานพิธีจะใช้คนลาก เชื่อว่าผู้ที่ได้ร่วมลากจูง รถหรือเรือพนมพระจะได้ อานิสงส์หลายประการ การจัดพุ่มผ้าป่าเป็นการจำลองพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าแสดงออก เป็นตอนๆ ด้วยการนำต้นไม้หรือกิ่งไม้ ประดับกับหลอดไฟสีต่างๆ บางทีจะจัดอุปกรณ์อื่นร่วมประกอบฉาก ทั้ง การเขียน ภาพ ปั้นรูปดินเหนียว อุปกรณ์ประกอบฉากจะไม่ยมนำสิ่งมีชีวิตเช่นปลาสวยงาม เต่า หรือสัตว์เลื้อยชนิดหนึ่ง ชนิดใดมาจัดประกอบฉาก เพราะเชื่อว่าเป็นการทรมานสัตว์ และจะไม่ได้รับอานิสงส์ และตกแต่งด้วยเครื่องอัฐบริขาร เพื่อในเช้าวันรุ่งของวันออกพรรษาจะได้นิมนต์พระมาทำพิธีทอดผ้าป่า

การจัดพุ่มผ้าป่ามีทั้งหน่วยงานในจังหวัด ทั้ง ภาครัฐและเอกชน เข้าร่วมกิจกรรม และมีการประกวดกัน ด้วยงานประเพณีนี้จัดขึ้นบริเวณเขื่อนลำน้ำตาปีตั้งแต่บริเวณ ศาลหลักเมืองจนกระทั่งถึงโรงแรมวังใต้ ขึ้นอยู่กับจังหวัดสุราษฎร์ธานีว่าในแต่ละปีจะเลือกเอาบริเวณใด

วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน ก็นับเป็นจุดเด่นของจังหวัดด้วยเช่นกัน เพราะจังหวัดสุราษฎร์ธานีขึ้นชื่อเรื่องหอย นางรมที่มีขนาดใหญ่และสด ยังมีหอยหวานที่มีรสชาติดีเช่นกัน แล้วยังมีกุ้งแม่น้ำตาปีด้วย นอกจากนี้ ยังมีอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ ผัดไทยไชยาและผัดไทยท่าฉาง โดยมีความแตกต่างกับ ผัดไทยภาคกลาง ที่ใส่ น้ำกะทิ มีรสเผ็ดเล็กน้อย อาจจะใส่ เต้าหู้ หรือกุ้งเป็นเครื่องเคียงด้วยก็ได้ ทานพร้อมผัก แกลงเหลือง แกลงส้มอัดดิบ ผัดสะตอใส่กะปิ แกลงหมักกับลูกเหริย เห็ดแครงปิ้งสาหร่ายขี้ขอ แกลงปายาปลาเม็ง (เฉพาะที่อำเภอบ้านนาเดิมและอำเภอบ้านนาสาร) ไถ้งโต้ง (เฉพาะที่ สุราษฎร์ธานี) ประเภท น้ำพริก น้ำพริกกะปิ น้ำพริกมูมั่ง (น้ำพริกตะลิงปิง) เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้ ผู้ประกอบการร้านอาหาร สามารถนำมาเป็นจุดขายรองรับนักท่องเที่ยวต่างถิ่นด้วย

2.15.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

พระบรมธาตุไชยา เกาะสมุย สวนโมกขพาราม เกาะสมุย พระธาตุศรีสุราษฎร์ วนอุทยานนกน้ำ บ้านทุ่งทอง สระบางสวรรค์ ฟาร์มหอยนางรม น้ำตกธารเสด็จ วนอุทยานแห่งชาติเขาท่าเพชร พุมเรียง เขื่อนเชี่ยวหลาน เกาะพะงัน เขื่อนรัชชประภา

3. ผลสรุปเชิงพื้นที่เบื้องต้น

จากการลงพื้นที่สำรวจในเบื้องต้น และจากการสืบค้น รวบรวมข้อมูล จากเอกสารและบุคคลในพื้นที่ ทางทีมวิจัยสามารถสรุปและรวบรวมนำเสนอในเบื้องต้นได้ ดังนี้

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ได้แบ่งพื้นที่ 14 จังหวัดภาคใต้ ออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง) และ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) โดยแต่ละกลุ่ม มีศักยภาพและรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

3.1 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (East Coast Southern Subregion) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของภาคใต้ฝั่งทะเล อ่าวไทย ประกอบด้วยจังหวัด ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีบทบาททั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง เพราะเป็นฐานการเกษตรขนาดใหญ่ของประเทศ พืชเศรษฐกิจสำคัญคือ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และผลไม้ มีทรัพยากรธรรมชาติมากและหลากหลาย เป็นพื้นที่ที่มีอารยธรรมเก่าแก่ เป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์และสืบทอดประเพณีศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพรวมทั่วไปของกลุ่มจังหวัดมีศักยภาพด้านการเกษตรเป็นหลักและการท่องเที่ยวมีบทบาทสนับสนุน ส่วนภาคอุตสาหกรรมยังคงเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากภาคเกษตร ปัญหาภาคเกษตรของกลุ่มจังหวัดคือความผันผวน ของราคาพืชเศรษฐกิจหลักคือยางพาราและปาล์มน้ำมัน ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตภาคเกษตรส่วนใหญ่ขายเป็นวัตถุดิบ ยังขาดการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่วนภาคการท่องเที่ยวมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทั้งบนบกและทะเล แต่ยังมี ปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการด้านการ

ท่องเที่ยวของภาครัฐและเอกชนอย่างบูรณาการ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ของกลุ่มจังหวัดอย่างทั่วถึง

3.2 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของภาคใต้หรือชายฝั่งทะเลอันดามัน ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง โดยลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ประกอบด้วยผืนแผ่นดิน และเกาะต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งนับเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีจุดขายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศและมีชื่อเสียง ระดับโลกเป็น Andaman Paradise หรือ มรกตเมืองใต้ ที่มีจุดขายด้านการท่องเที่ยว คือ หาดทราย ชายทะเล หมู่เกาะ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ดำน้ำ ปีนผา เป็นต้นมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อเพิ่มความหลากหลาย ของการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งนิเวศป่าชายเลน และนิเวศธรรมชาติป่าเขาในจังหวัดพังงา-กระบี่-ตรัง และแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติในจังหวัดระนองที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา มีบริการพื้นฐานสนับสนุน การพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลชั้นนำของโลก (World Class) ที่สำคัญ คือ สนามบินนานาชาติ 2 แห่ง ที่กระบี่ และภูเก็ต มีท่าเทียบเรือระหว่างประเทศ และท่าจอดเรือยอร์ชที่มีความสะดวกและทันสมัยที่ภูเก็ต มีสถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นการเฉพาะ

3.3 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน

ตั้งอยู่ทางใต้สุดของภาคใต้ ประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซียและมีพื้นที่เปิดสู่ทะเลทั้งด้านอันดามันและอ่าวไทย มีบทบาทเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปยางและไม้ยางพารา และอุตสาหกรรมอาหารทะเลและอาหารทะเลแปรรูปที่สำคัญของภาค มีแหล่งท่องเที่ยวเมืองชายแดนรองรับนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน และแหล่งท่องเที่ยวในทะเล ได้แก่ บริเวณเกาะตะรุเตา-อาดังราวี-หลีเป๊ะ ในจังหวัดสตูล และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับโลกมุสลิมที่สามารถใช้เป็นสื่อกลางในการสร้างความร่วมมือและการค้าระหว่างกันได้

3.4 สภาพโดยรวมด้านสังคมและวัฒนธรรมของ

3.4.1 ด้านสังคม

จุดแข็งของภาคใต้ คือชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งมาจากพื้นฐานความเข้มแข็งทางด้านศาสนา ชุมชนมีความสัมพันธ์และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จนกลายเป็นพื้นที่ที่มีข่ายใยการคุ้มครองทางสังคมที่แข็งแกร่ง และมีบทบาทในการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ชุมชนไม้เรียง และสมพันธ์ประมงพื้นบ้านและป่าชายเลนภาคใต้ เป็นต้น ส่วนเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นอุปสรรคสำคัญในการลงทุน และการสร้างงานของผู้ประกอบการในแต่ละระดับ

จากความเข้มแข็งของชุมชน การประกอบอาชีพหรือการดำเนินธุรกิจในพื้นที่จึงมีการเกื้อกูลกันอย่างชัดเจน ทั้งการรวมกลุ่มในแบบวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มในรูปแบบต่างๆ หรือการเชื่อมโยงกันของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เช่น การเลี้ยงนกเขาชวา ซึ่งในห่วงโซ่มูลค่ามีทั้งการทำฟาร์มเลี้ยงนก การทำกรงนก ส่วนประกอบหรือเครื่องประดับตกแต่งของกรงนก การค้าและการจัดงานแข่งขันต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชนโดยรวม กลุ่มทอผ้าเกาะยอ ซึ่งมีการสอนและสืบทอดงานฝีมือในกลุ่มสมาชิก

เป็นการสร้างรายได้และสร้างความเข้มแข็งในชุมชน และในหลายพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มกันด้วยสหกรณ์ออมทรัพย์หรือสัจจะออมทรัพย์ ซึ่งเป็นเหมือนแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ และเป็นสวัสดิการชาวบ้านอีกด้วย

3.4.2 ด้านวัฒนธรรม

มรดกทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการพัฒนา การปรับตัว ปรับวิถีชีวิตของคนในภาคใต้ที่ประกอบด้วยคนไทยและอีกหลายชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกันในคาบสมุทรมีคนมาเลย์ คนจีน คนมุสลิม และคนที่มาจากอินเดียฝ่ายใต้ แต่กลุ่มชนที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ไทยสยาม แต่จากการที่ชนชาติได้มีทำเลถิ่นฐานค่อนข้างหลากหลาย ทั้งที่ราบตามแนวชายฝั่ง ปากอ่าว ท่าเรือ ที่ราบเชิงเขา ตามแนวสายน้ำน้อยใหญ่ตามเกาะต่างๆ ทำให้วัฒนธรรมของชาวใต้มีความแตกต่างกันตามถิ่นที่อยู่ ตามความเชื่อ เชื้อชาติ และศาสนา ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้นั้น มีบริบทสำคัญของสังคมภาคใต้เป็นบ่อบ่มเพาะ อันได้แก่ สภาวะธรรมชาติ ภาวะสร้างสรรค์ คติความเชื่อเกี่ยวกับโลกและจักรวาล และคติความเชื่อและความศรัทธาอันเนื่องจากศาสนา (อันได้แก่ พุทธ พราหมณ์ และอิสลาม) และส่งผลต่อวิถีการดำเนินธุรกิจหรือการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันของกลุ่มคนในแต่ละพื้นที่ด้วย

ในด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมเกษตรที่ได้มีการสืบสานความรู้และความชำนาญต่างๆ สืบต่อมาถึงรุ่นปัจจุบัน การใช้วัสดุจากธรรมชาติมาดัดแปลงเป็นเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวันต่างๆ

ด้านประเพณี ภาคใต้มีงานประเพณีหลักทั้งในทางพุทธศาสนาที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานี เช่น งานประเพณีชักพระและงานแห่ผ้าขึ้นพระธาตุ มีงานประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีน เช่น งานสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวที่ปัตตานี และงานเทศกาลกินเจที่ภูเก็ต เป็นต้น และมีวัฒนธรรมประเพณีในส่วนของชาวไทยมุสลิม มีศิลปะการแสดงเฉพาะถิ่น คือ การแสดงโนราห์ หนังตะลุง มีวัฒนธรรมการแต่งกายทั้งในแบบไทยมุสลิม วัฒนธรรมการแต่งกายของเจ้าสาวไทยเชื้อสายจีนแบบบาบ๋าหย่ากัน ในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เหล่านี้ นอกจากเป็นวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละกลุ่มแล้ว ยังเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดธุรกิจการผลิตและบริการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

บทที่ 5

สรุปผล

งานวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญ และผลที่ได้ขอนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นอัตลักษณ์และวิถีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้

จากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2551 (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550) ได้ทำการแบ่งพื้นที่ 14 จังหวัดภาคใต้ ออกเป็น 3 กลุ่มจังหวัด คือกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง) และ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ดังนั้น ผู้วิจัยจะแบ่งสรุปผลการศึกษาที่ได้ ตามแต่ละกลุ่มจังหวัดทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยอัตลักษณ์และวิถีชุมชนรวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1.1 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และ พัทลุง)

1.1.1 อัตลักษณ์

การพูด กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย จะมีภาษาพูดของตนเองโดยเฉพาะ ไม่มีภาษาเขียน ภาษาพูดมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่าง จะมีลักษณะคำที่มีพยางค์น้อยลงและรวบให้สั้นมีรูปแบบที่เปล่งเสียงแตกต่างกันออกไปเช่น นาฬิกา=นาภา ทะเล=เล ตลาด=หลาด มะพร้าว=พราว ลมสดตัน=ลมหลาดตัน นอกจากนี้ยังมีการใช้คำเฉพาะที่ห่างไกลจากภาษากลาง ทำอะไร = ทำไหร ทำอย่างไร = ทำปรี้อ ทำอย่างไรได้ = ทำปรี้อมันเลา อยู่ตรง สาคลาย = เตียนนี้/ชวงนี้ สบายดี " เป็นต้น

อาหาร อาหารส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับปลาและสิ่งอื่น ๆ จากท้องทะเลเช่น กุ้ง ปู หอย รสชาติอาหารจะเข้มข้น เผ็ดร้อน จัดเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของผู้มาเยือน ที่ชื่นชอบอาหารเผ็ดร้อนรวมทั้งผักเหนาะ (ผักสดที่ทานเป็นเครื่องเคียง) ของคู่เคียงกับอาหารที่ช่วยบรรเทาความเผ็ดร้อนอย่างขาดไม่ได้ อาหารส่วนใหญ่จะนิยมใส่ขมิ้นในอาหารเพื่อขจัดกลิ่นคาว ใส่เคยหรือกะปิเป็นเครื่องปรุงอาหารรวมทั้งนิยมรับประทานขนมจีนรองจากข้าว

อาชีพ ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำไร่ ทำสวน จับสัตว์น้ำ และทำประมงชายฝั่งทะเล ทั้งนี้แล้วแต่ทำเลที่ตั้งบ้านเรือนด้วย เช่น ผู้ที่อยู่ที่ราบเชิงเขา ที่ราบระหว่างเขา จะมีอาชีพทำสวนยางพาราและทำสวนผลไม้ ทำไร่ยาสูบ (ยากลาย) ส่วนผู้ที่อยู่ที่ราบลุ่ม มีอาชีพทำนา จับสัตว์น้ำ และพวกที่อยู่ริมชายฝั่งทะเล ก็จะทำนา จับสัตว์น้ำ และทำประมงชายฝั่ง เป็นต้น

1.1.2 วิถีชุมชน จะมีชุมชนที่พูดภาษามลายูและนับถือศาสนาอิสลาม ปะปนอยู่บ้าง แต่ไม่มากเท่ากลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ มักตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มไม่ปะปนกับชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น อยู่กันเป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน ปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูก็สามารถพูดไทยได้เป็นส่วนใหญ่ เพราะมีการศึกษาสูงขึ้นตามความเจริญของท้องถิ่นและความจำเป็นที่ต้องประกอบ อาชีพที่สัมพันธ์กัน นับว่าเป็นวิวัฒนาการด้านวัฒนธรรมในปัจจุบัน

1.1.3 กิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว

กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ นิเวศ และศิลปวัฒนธรรม โดยแยกตามรายจังหวัด ได้ดังนี้

- ชุมพร กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ แหล่งท่องเที่ยว ชายทะเล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัด สวน เขตอนุรักษ์สัตว์ป่า ล่องแพ

- สุราษฎร์ธานี กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว วัด ชายทะเล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หมู่บ้านหัตถกรรม

- นครศรีธรรมราช กิจกรรม วัฒนธรรม ธรรมชาติ นิเวศ ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว วัด แหล่งโบราณคดี ชายทะเล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (น้ำตก ถ้ำ หาด) สำนักวิปัสสนา สำนักศิลปวัฒนธรรม

- พัทลุง กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว วัด หมู่บ้านหัตถกรรม บ่อน้ำร้อน เกาะ น้ำตก อุทยานแห่งชาติ (ถ้ำ)

โดยภาพรวมของการท่องเที่ยวจะมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ ทะเล และการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเป็นสินค้าการท่องเที่ยวหลัก นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน แหล่งท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน และมีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง โดยสามารถสรุปและรวบรวมได้ตามตารางที่ 5.1 ดังนี้

ตารางที่ 5.1 แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

จังหวัด	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว		
	แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน	วิถีชีวิตชุมชน	ประเพณี วัฒนธรรม
ชุมพร	- สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 12	- ศูนย์เรียนรู้แก้มลิง - ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	- แข่งเรือยาว - ศาลพ่อตาหินช้าง
สุราษฎร์ธานี	- ป่าชายเลนบ้านลีเล็ด	- บ้านพุมเรียง - ฟาร์มสเตย์เลี้ยงหอย - โฮมสเตย์ถ้ำผิง - คลองร้อยสาย,บ้านโบราณ	- ชักพระ - มวยไชยา
นครศรีธรรมราช	- ป่าชายเลนคลองขนอม	- บ้านคีรีวง - ชุมชนไม้เรียง - กีฬาวัวชน	- แห่ผ้าขึ้นธาตุ - ทำบุญสารทเดือนสิบ - แข่งเรือเพรียว - ประเพณีให้ทานไฟ - หนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอก
พัทลุง	- ป่าชายเลนทะเลน้อย	- แกะรูปหนังตะลุง - OTOP กระจูด ทะเลน้อย - กะลามะพร้าวชัยบุรี	- หนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอก - แข่งโปงลางพระ

		- ผ้าทอลายข่อย ผ้าทอแพรวา - ยกยออักษรบ้านปากประ	- การแข่งขันชั้ดตัม - ลิเกป่า / ซาโก - แห่ผ้าขึ้นธาตุ
--	--	--	---

1.2 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง)

1.2.1 อัตลักษณ์

การพูด กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน จะมีภาษาพูดที่คล้ายคลึงกันกับกลุ่มจังหวัดภาคใต้กลุ่มอื่นๆ แต่อาจจะมีสำเนียงหรือการออกเสียงของตนเองโดยเฉพาะ จะมีลักษณะคำที่มีพยางค์น้อยลงและรวบให้สั้นมีรูปแบบที่เปล่งเสียงแตกต่างกันออกไปเช่น ทำอะไร = ทำไหร ทำอย่างไร = ทำปรี้อ ทำอย่างไรได้ = ทำปรี้อมันเลา อยู่ตรง สาคลาย = เตียวนี้/ชวงนี้ สบายดี " เป็นต้น

การกิน อาหารส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับปลาและสิ่งอื่น ๆ จากท้องทะเลเช่น กุ้ง ปู หอย รสชาติอาหารจะเข้มข้น เผ็ดร้อน อันเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดผู้มาเยือน ด้วยความชื่นชอบของอาหารเผ็ดร้อน รวมทั้งผักเหนาะ (ผักสดที่ทานเป็นเครื่องเคียง) จึงมีความหมายและเป็นของคู่เคียงที่ช่วยบรรเทาความเผ็ดร้อนอย่างขาดไม่ได้ อาหารท้องถิ่นนิยมใส่ขมิ้นในอาหารเพื่อขจัดกลิ่นคาว ใส่เคยหรือกะปิเป็นเครื่องปรุงอาหาร รวมทั้งนิยมรับประทานขนมจีนรองจากข้าว

อาชีพ ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำไร่ ทำสวน จับสัตว์น้ำ และทำประมงชายฝั่งทะเล ทั้งนี้แล้วแต่ทำเลที่ตั้งบ้านเรือนด้วย เช่น ผู้ที่อยู่ที่ราบเชิงเขา ที่ราบระหว่างเขา จะมีอาชีพทำสวนยางพาราและทำสวนผลไม้ ทำไร่ยาสูบ (ยากลาย) ส่วนผู้ที่อยู่ท่ามกลางน้ำ จับสัตว์น้ำ และพวกที่อยู่ริมชายฝั่งทะเล ก็จะทำนา จับสัตว์น้ำ และทำประมงชายฝั่ง เป็นต้น

1.2.2 วิถีชุมชน

ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ แต่จะมีชุมชนที่พูดภาษามลายูและนับถือศาสนาอิสลาม เช่น อำเภอเกาะลันตาจังหวัดกระบี่ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง เป็นต้น มักตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจายกันไป อยู่กันเป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพด้านการประมงด้วยกันในชุมชนเดียวกัน

1.2.3 กิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว

กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ นิเวศ ชายทะเล และศิลปวัฒนธรรม โดยแยกตามรายจังหวัด ได้ดังนี้

- ระนอง กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน ชายทะเล พิพิธภัณฑ์ อุทยานแห่งชาติ วัต สวน

- พังงา กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว วัต ชายทะเล พิพิธภัณฑ์สมุย อุทยานแห่งชาติ(ทะเล เขา)

- ภูเก็ต กิจกรรม วัฒนธรรม ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว วัต แหล่งโบราณคดี ชายทะเล พิพิธภัณฑ์

- กระบี่ กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว วัต หมู่บ้านหัตถกรรม บ่อน้ำร้อน เกาะ น้ำตก

- ตรัง กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว วัต หมู่บ้านหัตถกรรม เกาะ น้ำตก อุทยานแห่งชาติ (ถ้ำ)

โดยภาพรวมของการท่องเที่ยวจะมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ ทะเล และการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติเป็นสินค้าการท่องเที่ยวหลัก

โดยภาพรวมแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน มีทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลอันโดดเด่น อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรใต้น้ำที่มีแหล่งปะการังสวยงามติดอันดับโลก น้ำทะเลสวยใส เกาะน้อยใหญ่ที่วางตัวเรียงรายในทะเลกว่า 400 เกาะ ชายหาดทรายขาวที่สวยงาม ป่าชายเลนริมฝั่งทะเลที่เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์นานาชนิด ตลอดจนป่าไม้เขียวขจีบริสุทธิ์ รวมทั้งวิถีชีวิตชุมชน และประเพณีที่สำคัญ นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน แหล่งท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน และมีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง โดยสามารถสรุปและรวบรวมโดยสามารถสรุปรวบรวมได้ตามตารางที่ 5.2 ดังนี้

ตารางที่ 5.2 แหล่งท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน

จังหวัด	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว		
	แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน	วิถีชีวิตชุมชน	ประเพณี วัฒนธรรม
ระนอง	- ชิวมนทลป่าชายเลน	- ชุมชนตำบลม่วงกลวง	- งานเสด็จพระแข่งเรือ
พังงา	- สำนักทรัพยากรชายฝั่งบ้านหม้อแกง	- ชุมชนบ้านเกาะปันหยี	- ประเพณีปล่อยเต่า - เทศกาลงานวันชาวเล
ภูเก็ต	- ป่าชายเลนบ้านบางโรง	- ชุมชนบ้านบางโรง	- งานพ็อดอ - ประเพณีลอยเรือ
กระบี่	- ป่าชายเลนบ้านทุ่งหยีเพ็ง	- ชุมชนบ้านทุ่งหยีเพ็ง เกาะลันตา	- ลีเกปา - ประเพณีลอยเรือชาวเล
ตรัง	- ป่าชายเลนชุมชน “บ้านทุ่งตะเชะ”	- บ่อหินฟาร์มสเตย์	- ประเพณีชิงเปรต วันสารท

1.3 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส)

1.3.1 อัตลักษณ์

การพูด กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนเป็นดินแดนที่รับวัฒนธรรมศาสนาพราหมณ์ ศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม รวมทั้งศาสนาคริสต์ที่เคยรุ่งเรืองในยุคอาณาจักรศรีวิชัย ส่วนภาษาที่ยังปรากฏในการสื่อสารในสังคมปัจจุบัน คือ ภาษาไทย ภาษามลายูถิ่น (มลายูปัตตานี) และภาษามาลาเลย์ (ภาษามลายูมีเพียงภาษาเดียว ไม่ได้แยกว่าเป็นภาษาถิ่นหรือภาษามาลาเลย์ เพียงแต่จะแตกต่างกันเรื่องสำเนียง แต่ก็ยังเป็นภาษาที่มีรากศัพท์เดียวกัน สำหรับภาษามาลาเลย์ คือภาษามลายูที่ใช้ในประเทศมาเลเซีย ภาษาอินโดนีเซีย ก็คือภาษามลายูที่ใช้ในประเทศอินโดนีเซีย ภาษาปัตตานี เป็นภาษามลายูถิ่นที่ใช้ในจังหวัดชายแดน) โดยที่คนอายุ 50-60 ปีขึ้นไปจะใช้ภาษาฮาวีหรือภาษามลายูถิ่น ในชีวิตประจำวันเสียเป็นส่วนใหญ่และจะพูดภาษาไทยกลางหรือไทยใต้ได้ค่อนข้างน้อย แต่สำหรับเด็กรุ่นใหม่อายุ 20 ลงไป

จะสามารถพูดได้ทั้งสองภาษา เช่น มากันนาซี=ทานข้าว ซลามะ=สวัสดิ์ อาปต คอบา=สบายดีหรือ เป็นต้น

การกิน กลุ่มจังหวัดชายแดนใต้จะมีข้อบัญญัติเรื่องอาหารในอัลกุรอาน โดยให้บริโภคจากสิ่งที่อนุมัติและสิ่งที่ดี ไม่บริโภคอย่างสุรุษุร่าย และสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษแก่ร่างกาย สติปัญญา อาหารที่ไม่อนุมัติเช่นเนื้อหมู เลือดสัตว์ที่ตายแล้ว สัตว์ที่เชือดโดยเปล่งนามอื่นนอกจากอัลเลาะห์ สัตว์ที่เชือดเพื่อบูชายัญ ส่วนสัตว์ที่ตายเองต้องมีสาเหตุดังนี้ คือสัตว์ที่ถูกรัด สัตว์ที่ถูกตี สัตว์ที่ตกจากที่สูง และสัตว์ที่ถูกสัตว์ป่ากิน สัตว์ที่ตายเองในห้าลักษณะดังกล่าวหากเชือดทันทีก็สามารถบริโภคได้ อาหารที่จัดอยู่ในพวกเครื่องดื่มมีนมและสิ่งอื่นใดก็ตาม ที่อยู่ในข่ายก่อให้เกิดโทษมากกว่าเกิดประโยชน์ ก็ไม่เป็นที่อนุมัติเช่นกัน เช่นเหล้า ยาเสพติดทุกประเภท ฯลฯ

อาชีพ ส่วนมากแทบจะไม่แตกต่างจากกลุ่มจังหวัดภาคใต้กลุ่มอื่นมากนัก ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำไร่ ทำสวน จับสัตว์น้ำ และทำประมงชายฝั่งทะเล ทั้งนี้แล้วแต่ทำเลที่ตั้งบ้านเรือนด้วย เช่น ผู้ที่อยู่ที่ราบเชิงเขา ที่ราบระหว่างเขา จะมีอาชีพทำสวนยางพาราและทำสวนผลไม้ ทำไร่ยาสูบ (ยากลาย) ส่วนผู้ที่อยู่ที่ยอดเขา มีอาชีพทำนา จับสัตว์น้ำ และพวกที่อยู่ริมชายฝั่งทะเล ก็จะทำนา จับสัตว์น้ำ และทำประมงชายฝั่ง เป็นต้น

1.3.2 วิถีชุมชน

รูปแบบสังคม จะมีพื้นที่ชุมชนที่ใช้และสื่อสารด้วยภาษามลายูและนับถือศาสนาอิสลาม มักตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มไม่ปะปนกับชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น อยู่กันเป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน ปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูก็สามารถพูดไทยได้เป็นส่วนใหญ่ เพราะมีการศึกษาสูงขึ้นตามความเจริญของท้องถิ่นและความจำเป็นที่ต้องประกอบ อาชีพที่สัมพันธ์กัน สำหรับชาวพุทธที่พูดภาษาไทยก็สามารถพูดภาษามลายูได้ นับว่าเป็นวิวัฒนาการด้านวัฒนธรรมในปัจจุบัน

1.3.3 กิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว

กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ นิเวศ และศิลปวัฒนธรรม โดยแยกตามรายจังหวัด ได้ดังนี้

- สงขลา กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ แหล่งท่องเที่ยว ชายทะเล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ วัด สวน ล่องแพ

- สตูล กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว วัด ชายทะเล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หมู่บ้านหัตถกรรม

- ปัตตานี กิจกรรม วัฒนธรรม ธรรมชาติ นิเวศ ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว วัด แหล่งโบราณคดี ชายทะเล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (น้ำตก ถ้ำ หาด)

- ยะลา กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว วัด หมู่บ้านหัตถกรรม บ่อน้ำร้อน เกาะ น้ำตก อุทยานแห่งชาติ (ถ้ำ)

- นราธิวาส กิจกรรม ธรรมชาติ นิเวศ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านหัตถกรรม น้ำตก

โดยภาพรวมของการท่องเที่ยวจะมีการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ทะเล และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นสินค้าการท่องเที่ยวหลัก

นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ทั้งแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน แหล่งท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน และมีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง โดยสามารถสรุปและรวบรวมโดยสามารถสรุปรวบรวมได้ตามตารางที่ 5.2 ดังนี้

ตารางที่ 5.3 แหล่งท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน

จังหวัด	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว		
	แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน	วิถีชีวิตชุมชน	ประเพณี วัฒนธรรม
สงขลา	- เส้นทางศึกษาธรรมชาติบ้านชะแล้	- ชุมชนวิถีพุทธริมน้ำคลองแดน	- ประเพณีรับเทียนตา
สตูล	- ป่าชายเลนบ้านหัวทาง	- ฐานเรียนรู้ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก	- งานประเพณีลอยเรือ
ปัตตานี	- ป่าชายเลนบ้านยะหริ่ง	- ชุมชนท่องเที่ยวบ้านตันหยงลูโละ	- พิธีนิกะฮ์หรือพิธีกินเหนียว
ยะลา	-	- ชุมชนท่องเที่ยวบ้านสีสอน	- ปัญจะสีลัต - งานสมโภชหลักเมืองยะลา - ประเพณีแห่นก
นราธิวาส	- ป่าพรุโต๊ะแดง	- ชุมชนบ้านทอน	- ประเพณีลาซัง

2 เพื่อศึกษาการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการจัดทำข้อเสนอนโยบาย แผนและกลยุทธ์ในการนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้

ผลการศึกษาพบว่า การบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการจัดทำข้อเสนอ นโยบาย แผนและกลยุทธ์ในภาพรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยสามารถกำหนดแผนกลยุทธ์ นโยบาย นำเสนอรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ เป็นกลุ่มจังหวัดที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งอ่าวไทย และติดชายแดนประเทศมาเลเซีย อันประกอบด้วยจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง มีศักยภาพโดดเด่นในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลระดับนานาชาติ มีจุดขายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ คือหาดทราย ชายทะเล หมู่เกาะ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ดำน้ำ ปีนผา และมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีชื่อเสียงระดับโลก เช่น เกาะพีพี หมู่เกาะสิมิลัน หมู่เกาะสุรินทร์ เกาะหลีเป๊ะ เป็นต้น รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนา เพื่อเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งนิเวศป่าชายเลน และนิเวศธรรมชาติ ป่าเขาในจังหวัดพังงา-กระบี่-ตรัง-นครศรีธรรมราช และแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติในจังหวัดระนองที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา มีบริการพื้นฐานสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลชั้นนำของโลก(World Class) ที่สำคัญ คือ สนามบินนานาชาติ 3 แห่ง

ที่กระบี่ และภูเก็ต สงขลา มีท่าเทียบเรือระหว่างประเทศ และท่าจอดเรือยอร์ชที่มีความสะดวกและทันสมัยที่ภูเก็ต มีสถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นการเฉพาะ

ด้วยความแตกต่างของสภาพเศรษฐกิจและศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ จึงมีปัญหาที่หลากหลาย ดังนั้น การกำหนดแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของกลุ่มจังหวัด จึงต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน และต้องครอบคลุมทุกมิติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดมีการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในเชิงบูรณาการที่สอดคล้องและเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกัน

2.2 ปัจจัยเชื่อมโยงกับการพัฒนาของกลุ่มจังหวัดทั้งสามกลุ่ม

1. ความต้องการและศักยภาพของชุมชนรวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่
2. ศักยภาพของกลุ่มจังหวัดทั้งสามกลุ่มที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาภาคใต้
3. การใช้ศักยภาพของกลุ่มจังหวัดในการสนับสนุนนโยบายรัฐบาล โดยเฉพาะการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นวิถีชีวิตและกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่
4. มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มจังหวัด และนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชนและสร้างรายได้ให้กลุ่มจังหวัด

2.3 แนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน คือ ร่วมกัน เกื้อหนุน และเชื่อมโยง

“หัวใจการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก World Class Beach Destination”

คือ

1. การพัฒนาสิ่งดึงดูดใจและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอันดามันให้เชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน (Product/Supply)
2. การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการเพื่อรักษานักท่องเที่ยวเดิมและเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวคุณภาพ (Marketing/Demand)
3. การพัฒนาการกลไกการจัดการการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคใต้ร่วมกัน (Product/Supply)

3 เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของแผนงานวิจัย

เพื่อจัดทำแผนตลาดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนภาคใต้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของจังหวัดแต่ละจังหวัดในเขต 14 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งแผนดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับภารกิจของหน่วยงานทั้งในด้านของการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งภูมิภาคภาคใต้

ผลการศึกษาพบว่า จากพื้นที่งานวิจัยใน 3 กลุ่มจังหวัด คือกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง) และ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) โดยแต่ละกลุ่มจังหวัดที่มีความเป็นอัตลักษณ์และวิถีชุมชนรวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะด้านกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้

การดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนภาคใต้ในแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกัน โดยทางผู้วิจัยขอเสนอการกำหนดกรอบของยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ ตามลำดับดังนี้

1. ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S-O Strategies) เพื่อใช้ความเข้มแข็งของพื้นที่ดึงโอกาสจากภายนอกเข้ามาส่งเสริมศักยภาพที่มีให้เต็มที่
2. ยุทธศาสตร์เชิงแก้ปัญหา (W-O Strategies) เพื่อเป็นการแก้ไขจุดอ่อนของพื้นที่เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสที่มีจากปัจจัยภายนอกได้
3. ยุทธศาสตร์เชิงปรับเปลี่ยน (S-T Strategies) เพื่อเป็นการใช้ความเข้มแข็งของพื้นที่เปลี่ยนวิกฤติที่เกิดจากปัจจัยภายนอกให้เป็นโอกาสหรือเป็นช่องทางที่จะพัฒนาได้

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดทั้งสามกลุ่มเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนาสิ่งดึงดูดใจและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิถีวัฒนธรรมชุมชนให้เชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน (Product/Supply)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการเพื่อรักษานักท่องเที่ยวเดิมและเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวคุณภาพ (Marketing/Demand)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนาглоการจัดการการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคใต้ร่วมกัน (Product/Supply)

เป้าประสงค์

1. การบรรลุตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ตามที่กำหนดไว้
2. การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว
3. การเพิ่มคุณภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้
4. การสร้างมูลค่าเพิ่มของแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

กลยุทธ์ กลยุทธ์การพัฒนาจำแนกตามประเด็นยุทธศาสตร์ได้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนาสิ่งดึงดูดใจและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวภาคใต้ให้เชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน (Product/Supply)

1.1 กลยุทธ์

- พัฒนาและจัดการกลุ่มจังหวัดภาคใต้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานระดับสากล (Destination Development)
- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงด้านวัฒนธรรม ธรรมชาติ และเกษตร
- พัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัย
- สร้างมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวภาคใต้
- พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภาคใต้
- พัฒนาสุนทรียศาสตร์และความรู้สึกแตกต่างของการท่องเที่ยวภาคใต้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงสองฝั่งมหาสมุทร
- เร่งสร้างมาตรการการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานตามความสามารถทางการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม
- พัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มี ความสะดวกด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)

- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวใหม่ๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวแบบสปา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การจัดประชุมและแสดงสินค้าน้ำพุร้อน กีฬา และมารีน่า
- พัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่สะท้อนความเป็นภาคใต้ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว
- สนับสนุนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้
- เร่งสร้างปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.2 การสร้างการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคใต้ (Tourism Cluster Linkage)

- เร่งพัฒนาความเชื่อมโยงด้านระบบการคมนาคมขนส่งสำหรับการท่องเที่ยว
- เร่งสร้างความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวภายในกลุ่มจังหวัดภาคใต้
- เร่งสร้างความเชื่อมโยงของโปรแกรมการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคใต้

1.3 การสนับสนุนฐานการผลิตสำหรับภาคการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ (Supporting Base for Tourism Cluster)

- สนับสนุนมาตรฐานคุณภาพอาหาร เพื่อตอบสนองต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- เร่งพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและสมุนไพร เพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- สนับสนุนการพัฒนามาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยใช้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นตลาดสินค้าหลัก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการเพื่อรักษาฐานนักท่องเที่ยวเดิมและเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวคุณภาพ (Marketing/Demand)

กลยุทธ์

- เร่งสร้างจุดยืนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ร่วมกัน (Product Positioning)
- เร่งสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกทางการท่องเที่ยวต่อประชาคมโลก(Re-Branding)
- สนับสนุนการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อรักษาฐานนักท่องเที่ยวเดิม
- พัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ
- สนับสนุนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ โดยการจัด Road show และเทศกาลส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- สนับสนุนการดำเนินการตลาดการท่องเที่ยวแบบพันธมิตรกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนาโลกาภิวัตน์การจัดการการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคใต้ (Product/Supply)

กลยุทธ์

- เร่งพัฒนาคุณภาพบุคลากรให้มีมาตรฐาน เพื่อตอบสนองต่อการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้

- เร่งพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถวางแผน การจัดการ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่วางอยู่บนฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาอันดามัน
- พัฒนาชุมชนภาคใต้สู่การเป็นเจ้าบ้านที่ดี
- สนับสนุนการสร้างศูนย์พัฒนาจัดการ และตรวจสอบการพัฒนา การท่องเที่ยวของกลุ่ม จังหวัดภาคใต้
- ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวภาคใต้ เพื่อสร้างความรู้สึกรักการเป็นเจ้าของ ร่วมกัน
- สร้างเครือข่ายการจัดการความรู้ทางการท่องเที่ยวกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและ ประเทศคู่ค้าสำคัญ
- เร่งพัฒนาฐานเศรษฐกิจหลักของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ เพื่อสนับสนุนให้มีภาวะ เศรษฐกิจที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 หน่วยงานภาครัฐ

- 1.) เร่งสร้างความเชื่อมั่นให้กับต่างชาติในการเดินทางมาเที่ยวประเทศไทย โดยควร พิจารณายกเลิก พรก.ฉุกเฉิน อย่างเร่งด่วน
- 2.) ควรกระตุ้นการท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มขึ้นเพื่อชดเชย โดยกระตุ้นการจัดสัมมนา และประชุมในประเทศ หรือการใช้จ่ายมาตรการภาษีส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยอนุญาตให้นักท่องเที่ยวชาวไทย นำค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยวภายในประเทศไปหักลดหย่อนภาษีเงินได้โดยกำหนดให้เป็นค่าใช้จ่ายผ่านบริษัท นำเที่ยวและโรงแรมที่จดทะเบียนถูกต้อง
- 3.) ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และให้ความรู้กับผู้ประกอบการในการทำการตลาด เพิ่มเติมทั้งในและต่างประเทศ โดยอาจจะจัดอบรมการใช้เทคโนโลยี (เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การสร้าง ซอฟต์แวร์หรือแอปพลิเคชัน ในการส่งเสริมการขาย)
- 4.) พัฒนามาตรฐานการและความปลอดภัยในการให้บริการ โดยเฉพาะการคมนาคม ขนส่งในแหล่งท่องเที่ยว
- 5.) ช่วยเหลือในการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยสนับสนุนการจัดอบรมทั้งใน ระยะสั้นและระยะยาวการทดสอบมาตรฐาน และการควบคุมดูแลบุคลากรการท่องเที่ยว
- 6.) ลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จะอำนวยความสะดวกต่อการเติบโตของการ ท่องเที่ยวในอนาคต เช่น การพัฒนาสนามบิน การคมนาคม การขนส่ง

4.2 ผู้ประกอบการ

- 1.) ติดตามข่าวสารเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อ ธุรกิจของตนเอง และพยายามกระจายความเสี่ยงที่อาจเกิดจากสถานการณ์ต่างๆ เช่น การกระจายฐาน ลูกค้า เป็นต้น
- 2.) การรวมกลุ่มระหว่างผู้ประกอบการเพื่อสนับสนุนในการดำเนินธุรกิจซึ่งกันและกัน โดยควรมองหาช่องทางในการร่วมมือกับธุรกิจต่างชาติ โดยเฉพาะในอาเซียนและเอเชีย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มี แนวโน้มในการเติบโตสูง

3.) พัฒนามาตรฐานการให้บริการของตนเอง โดยเฉพาะในประเด็นการดูแลความปลอดภัย ซึ่งเป็นปัจจัยที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุด

4.) การเตรียมความพร้อมและการบริหารจัดการด้านบุคลากร และการพัฒนาทักษะที่จำเป็น (เช่น ภาษา) ให้กับบุคลากรของตน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเติบโตในอนาคต

4.3 อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของแต่ละจังหวัด

4.3.1 กระบี่

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดกระบี่ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดกระบี่ พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่ในช่วงที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดกระบี่เป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดกระบี่ที่สำคัญทั้ง 5 ด้านดังต่อไปนี้

4.3.1.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิเช่น ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์, ชุมชนคลองท่อม แหล่งลูกปัดโบราณ

4.3.1.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น ประเพณีลอยเรือชาวเล, การแสดงลิเกป่า

4.3.1.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น หัตถกรรมผ้าบาติก

4.3.1.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น หอยชักตีน, กะปิ, กุ้งเสียบ และน้ำพริกกุ้งเสียบ

4.3.1.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ อาทิเช่น สุสานหอยเจ็ดสิบห้าล้านปี, ท่าปอมคลองสองน้ำ เป็นต้น

4.3.2 ชุมพร

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดชุมพร จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดชุมพร พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพรในช่วงที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดกระบี่เป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดชุมพรที่สำคัญทั้ง 5 ด้านดังต่อไปนี้

4.3.2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ความเชื่อที่โดดเด่นและเป็นที่ยึดมั่นเป็นอย่างดี อาทิเช่น ศาลสมเด็จพระหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

4.3.2.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น เพลงเรือชุมพร

4.3.2.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เช่น จากใบค้อสำหรับมุงหลังคา

4.3.2.4 อาหารที่มีความโดดเด่นและแตกต่างจากพื้นที่อื่น คือ ข้าวเหนียวย่าง (ห่อรูปสามเหลี่ยม)

4.3.2.5 แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ อาทิเช่น สวนลุงดำ เป็นต้น

4.3.3 ตรัง

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดตรัง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจังหวัดตรังพบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดตรังในช่วงที่ผ่านมาถือได้ว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดตรังเป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดตรังที่สำคัญทั้ง 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.3.3.1 แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และแหล่งมรดก อาทิเช่น ยางพาราต้นแรกของประเทศไทย ย่านตึกเก่าเมืองตรัง เป็นต้น

4.3.3.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น ประเพณีงานศพ พิธีงานศพของชาวตรังโด่งดังขึ้นด้วยความแตกต่างของการ์ดเชิญที่มีขนาดใหญ่ และมีรายชื่อเจ้าภาพเรียงรายนับร้อย ไม่เหมือนกับการ์ดเชิญงานศพทั่วไป และการแสดงของ วงกาหลอ ที่ใช้เครื่องดนตรี 3 ชนิด คือปี่ฮ้อ 1 เลาทน 1 คู่ และฆ้อง

4.3.3.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น หัตถกรรมจากไม้เทพทาโร, ผ้าทอนาหมื่นศรี

4.3.3.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น หมูย่างเมืองตรัง

4.3.3.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ อาทิเช่น ถ้ำมรกต เป็นต้น

4.3.4 นครศรีธรรมราช

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราชในช่วงที่ผ่านมาถือได้ว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่สำคัญทั้ง 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.3.4.1 แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และแหล่งมรดกที่โดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ คือ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

4.3.4.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ

4.3.4.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น เครื่องถมนคร

4.3.4.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น ขนมจีนผัดเหนาะ มังคุดคัด

4.3.4.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ อาทิเช่น น้ำตกกรุงชิง เป็นต้น

4.3.4.6 แหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน อาทิเช่น ชุมชนบ้านคีรีวง

4.3.5 นราธิวาส

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดนราธิวาส จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดนราธิวาส พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดนราธิวาสในช่วงที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดนราธิวาสเป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดนราธิวาสที่สำคัญทั้ง 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.3.5.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิเช่น มัสยิด 300 ปี ตะโลละมานาเนาะ

4.3.5.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น การแสดงลิเกฮูลู

4.3.5.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น เรือกอและจำลอง และใบไม้สีทองใส่กรอบ

4.3.5.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น ละแซ ข้าวยา นาซีดาแม นาชิกาเป๊ะ หรือลาซิติเนาะ

4.3.5.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ คือ ป่าพรุสิริธรหรือป่าพรุโต๊ะแดง เป็นป่าพรุที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศ ครอบคลุมพื้นที่ของ 3 อำเภอ คือ อำเภอตากใบ อำเภอสู่หงป่าดี และ อำเภอสู่หงโลก ป่าพรุโต๊ะแดงเป็นป่าที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์ป่า และป่าไม้ธรรมชาติที่หาได้ยากซึ่งมีสัตว์ป่ากว่า 200 ชนิด และมีอีกหลายชนิดที่ใกล้จะสูญพันธุ์ เช่น เสือดำ กระรอก 7 สี หนูสิงคโปร์ กระรอกบินแก้มแดง ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีพืชพรรณต้นไม้อีกกว่า 400 ชนิดอีกด้วย

4.3.5.6 แหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน หมู่บ้านทอน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ติดชายทะเล คือ ชายหาดบ้านทอน ซึ่งเป็นชายหาดยาวขาวสะอาด และยังคงความเป็นธรรมชาติอยู่มาก ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีลักษณะเป็นหมู่บ้าน ประมง อาชีพของชาวบ้านส่วนใหญ่จึงทำการประมงเป็นอาชีพหลัก นอกจากนั้นยังใช้เวลาว่างประดิษฐ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่นการทำเรือกอและจำลอง การสานเสื่อจากใบกระจูด ซึ่งปัจจุบันเป็น ของสินค้าที่ระลึกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนราธิวาส อาจกล่าวได้ว่า เสื่อกระจูดและเรือกอและ คือ สัญลักษณ์ของบ้านทอน และเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดนราธิวาส

4.3.6 ปัตตานี

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดปัตตานี จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดปัตตานี พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดปัตตานีในช่วงที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จ โดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดปัตตานีเป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดปัตตานีที่สำคัญทั้ง 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.3.6.1 แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และแหล่งมรดกที่โดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ อาทิเช่น มัสยิดกรือเซะ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว วัดช้างให้ราษฎร์บูรณาราม แหล่งท่องเที่ยว 3 ศาสนาที่มีความเชื่อมโยงและผูกพันคู่เมืองปัตตานีมายาวนาน

4.3.6.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น งานสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นต้น

4.3.6.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น กรงนกเขาปัตตานี

4.3.6.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น น้ำบูดู กะโปะสด ข้าวเกรียบปลา เป็นต้น

4.3.6.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิเช่น แหลมตาชี หาดตะโละกาโปรี เป็นต้น

4.3.7 พังงา

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดพังงา จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดพังงา พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดพังงาในช่วงที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดพังงาเป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดพังงาที่สำคัญทั้ง 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.3.7.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิเช่น ถนนสายวัฒนธรรม ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

4.3.7.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น ประเพณีลอยแพ จะทำกันปีละหนึ่งครั้งในราวเดือน 12 ของทุกปี เมื่อจะถึงกำหนดวันลอยแพชาวบ้านจะไปช่วยกันตัดไม้ไผ่มาต่อเป็นแพ โดยให้แพมีขนาดใหญ่พอที่จะบรรจุสิ่งของได้แล้วจัดตกแต่งประดับประดาให้สวยงาม ใส่เล็บ เส้นผม และสิ่งของต่าง ๆ จากนั้นจะนำแพไปทำพิธีสวดสมโภชน์ ในวันรุ่งขึ้นก็จะช่วยกันนำแพไปลอยที่ชายหาดหรือแหล่งน้ำในหมู่บ้าน ก่อนลอยแพจะมีการแสดงธรรม ถวายภัตตาหารเพลแก่พระภิกษุ และร่วมกันรับประทานอาหาร

4.3.7.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น ชุดเสื้อผ้าบาบาย่าหย่า เป็นต้น

4.3.7.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น ขนมจีนผักหนေး น้ำพริกกุ้งเสียบ ลูกชกในน้ำเชื่อม เป็นต้น

4.3.7.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญและมีชื่อเสียง อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ เป็นต้น

4.3.7.6 แหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน คือ หมู่บ้านชาวเลหรือมอแกน ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ และชุมชนเกาะปันหยี่

4.3.8 พัทลุง

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดพัทลุง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดพัทลุง พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุงในช่วงที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดพัทลุงเป็น

จำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดพัทลุงที่สำคัญทั้ง 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.3.8.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิเช่น วัดวัง วังเจ้าเมืองพัทลุง เป็นต้น

4.3.8.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น ประเพณีแข่งโพนลากพระ เป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นในวันขึ้น 14-15 ค่ำ และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ตรงกับเทศกาลออกพรรษา จะมีงานประเพณีลากพระหรือชักพระ ทั้งทางบกและทางน้ำ สำหรับจังหวัดพัทลุงเป็นการลากพระทางบก จะมีการตีโพน (กลอง) เพื่อควบคุมจังหวะในการลากพระ ขบวนพระลากของแต่ละวัดก็จะมีผู้ตีโพนอยู่บน ขบวน เมื่อผ่านวัดต่างๆ ก็จะมีการตีโพนทำท่ายกกัน ทำให้มีการแข่งขันตีโพนขึ้น และทางจังหวัดพัทลุงก็ได้ จัดให้มีการแข่งขันตีโพนขึ้นเป็นประจำทุกปี ในเทศกาลลากพระเดือน 11

4.3.8.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น ผลิตภัณฑ์จาก กระจุต อาทิเช่น เสื้อกระจุต

4.3.8.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับและมีความเป็นหนึ่งเดียว อาทิเช่น ข้าวสังหยดพัทลุง ปลา ดุกร้าทะเลน้อย เป็นต้น

4.3.8.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ อาทิเช่น อุทยานนกน้ำ ทะเลน้อย เป็นต้น

4.3.8.6 แหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตชุมชน ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ด้านศิลปหัตถกรรม อาทิเช่น หมู่บ้านหัตถกรรมผลิตภัณฑ์กระจุต เป็นต้น

4.3.9 ภูเก็ต

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของ จังหวัดภูเก็ต จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัด ภูเก็ต พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตในช่วงที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จโดย ปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดภูเก็ตเป็น จำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดภูเก็ตที่สำคัญทั้ง 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.3.9.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิเช่น ย่านเมืองเก่าภูเก็ตสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุ กีส อนุสรณ์สถานเมืองกลาง เป็นต้น

4.3.9.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น งานพ้อต่อ เป็นงานประเพณี ของชาวภูเก็ตที่มีเชื้อสายจีน จะมีพิธีในช่วงเดือน 7 ของจีนหรือเดือน 9 ของไทย โดยมีพิธีเซ่นไหว้บรรพ บุรุษ และวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ด้วยเครื่องบวงสรวง เป็นขนมชนิดหนึ่งทำด้วยแป้ง เป็นรูปเต่าขนาดใหญ่บ้าง เล็กบ้าง ทาสีแดง ซึ่งคนจีนเชื่อว่าเต่าเป็นสัตว์ที่มีอายุยืน ดังนั้นการไหว้เต่า จึงเป็นการต่ออายุให้ตนเอง และถือกุศลที่ยิ่งใหญ่

4.3.9.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น หัตถกรรมผ้าบาติก ผลิตภัณฑ์จากไข่มุก เป็นต้น

4.3.9.4 อาหารขึ้นชื่อที่เป็นอัตลักษณ์แตกต่างจากจังหวัดอื่นๆในภาคใต้ อาทิเช่น ขนม โอะเอ๋ว หมี่ฮกเกี้ยนผัด เป็นต้น

4.3.9.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ อาทิเช่น แหลมพรหมเทพ จุดชมวิวพระอาทิตย์ตก เป็นต้น

4.3.10 จังหวัดยะลา

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดยะลา จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดยะลา พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดยะลาในช่วงที่ผ่านมาถือได้ว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดยะลาเป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดยะลาที่สำคัญทั้ง 5 ด้านดังต่อไปนี้

4.3.10.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิเช่น วิังเจ้าเมืองเก่า เมืองเก่ายะรัง เป็นต้น

4.3.10.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น การแข่งขันนกเขา การกวนข้าวอาซุร(ขนมอาซุร) เป็นต้น

4.3.10.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น กริช อาวุธดั้งเดิมที่ดัดแปลงมาเป็นสินค้าโชว์ตกแต่ง กรงนกเขา ผ้าคลุมศรีษะตามหลักศาสนาอิสลาม เป็นต้น

4.3.10.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น ผลผลิตภัณฑ์ขนมจากกล้วยหิน เช่น กล้วยหินฉาบ ขนมปุดู ข้าวยำน้ำบูดู เป็นต้น

4.3.10.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความแตกต่าง อาทิเช่น บ่อน้ำร้อนเบตง เป็นต้น

4.3.11 จังหวัดระนอง

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดระนอง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดระนอง พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดระนองในช่วงที่ผ่านมาถือได้ว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดระนองเป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดระนองที่สำคัญทั้ง 5 ด้านดังต่อไปนี้

4.3.11.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิเช่น สุสานเจ้าเมืองระนอง พระราชวังรัตนรังสรรค์ เป็นต้น

4.3.11.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น ประเพณีบวงสรวง พ่อตาหลวงแก้ว งานเสด็จพระแข่งเรืออำเภอกระบุรี ประจำปี เป็นต้น

4.3.11.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น เครื่องประดับจากไข่มุก

4.3.11.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น ซาลาเปาทับทิมสีกะปิระนอง โรตีสินสา(หงาว)

4.3.11.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ อาทิเช่น ภูเขาหญ้าหรือเขาหัวล้าน หรือเขาผี เป็นต้น

4.3.12 จังหวัดสงขลา

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดสงขลา จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดสงขลา พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาในช่วงที่ผ่านมาถือได้ว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดสงขลาเป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดสงขลาที่สำคัญทั้ง 5 ด้านดังต่อไปนี้

4.3.12.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิเช่น ย่านเมืองเก่าสงขลา อุโมงค์เขาน้ำค้าง วัดพะโคะ เป็นต้น

4.3.12.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น ประเพณีทำบุญเดือนสิบ งานประเพณีลากพระ(ชักพระ) เป็นต้น

4.3.12.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น หัตถกรรมผ้าทอเกาะยอ เป็นต้น

4.3.12.4 อาหารขึ้นชื่อและเป็นเอกลักษณ์ที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น ข้าวมันแกงไก่ ขนมป้าจี เต้าคั่ว เป็นต้น

4.3.12.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ อาทิเช่น หาดสมิหลา ที่มีรูปปั้นนางเงือก อันเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด เป็นต้น

4.3.13 จังหวัดสตูล

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดสตูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดสตูล พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสตูลในช่วงที่ผ่านมาถือได้ว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ที่จังหวัดสตูลเป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดสตูลที่สำคัญทั้ง 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.3.13.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิเช่น คฤหาสน์กูเด็น วังเจ้าเมืองสตูลในอดีต

4.3.13.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น ประเพณีแข่งวาวะระดับนานาชาติ ประเพณีลอยเรือของชาวเลเกาะหลีเป๊ะ เป็นต้น

4.3.13.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น หัตถกรรมผ้าบาติก หมวกกะปิเยาะห์ เป็นต้น

4.3.13.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น โรตีสูต ซาก ซัก ขนมบูหงาปูตะ เป็นต้น

4.3.13.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ อาทิเช่น เกาะหลีเป๊ะ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา เป็นต้น

4.3.14 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นโยบายของการใช้อัตลักษณ์ในการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน

จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วงที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จโดยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นจำนวนมาก ก็คือ อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่สำคัญทั้ง 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.3.14.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิเช่น วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร วิถีชีวิตชุมชนบางใบไม้ ชุมชนโบราณที่อำเภอท่าชนะ

4.3.14.2 ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสำคัญ อาทิเช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีสวดมาลัย

4.3.14.3 สินค้าหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อาทิเช่น หัตถกรรมผ้าไหมพุมเรียง หัตถกรรมจากกระจูด

4.3.14.4 อาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมาก อาทิเช่น เกาะโรงเรียน ผัดไทไชยา โล้ดัง เป็นต้น

4.3.14.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเพียงที่เดียวในภาคใต้ อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติเขาสก เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2529). **หัตถกรรมพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2532). **ศิลปหัตถกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : ด้านอุตสาหกรรมพิมพ์.
- _____. (2544). **แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2551). **เที่ยวไทยต้านภัยโลกร้อนตามแนวคิด 7 Green**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2552). **แผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดสินค้าทางการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2553). **รายงานสถานการณ์ท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เกษณี สัตตรัตน์ขจร, สยามภู อุณยะพันธ์ และอัจฉรา สุขจิตต์ (2558,บทคัดย่อ) เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ “วิทยาการจัดการวิชาการ 2015 : วิจัยเพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชนสู่ประชาคมอาเซียน” 20-21 กุมภาพันธ์ 2558 ณ โรงแรมดิเอ็มเพรส อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์และคณะ. **วิถีชุมชน คู่มือการเรียนรู้ที่ทำงานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก** สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.นนทบุรี : 2545
- ขจรเดช อภิชาดกุล. (2542). **หัตถกรรมพื้นบ้าน : ปลาตะเพียนใบลานชุมชนหัวแหลม ตำบลท่าวาสกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.
- ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2525). **สังคมวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสารัตถศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยวิทยาลัย.
- จิตตินุช วัฒนนะ. (2555). “การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม (ถนนคนเดิน) ของจังหวัดพิษณุโลก” ใน **วารสารวิทยาการจัดการ และสารสนเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร** ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – กันยายน 2555.
- ฉลาดชาย รมิดานนท์. “อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลง.” จาก http://www.soc.cmu.ac.th/~wsc/data/Identity28_3_05.pdf สืบค้นข้อมูลเมื่อ 17 สิงหาคม 2558.
- ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์. (2548). **อัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ : บทสำรวจเบื้องต้นจากเอกสาร**. วารสารปาริชาติ 18. (เมษายน – กันยายน 2548), 108-109.
- ทิดกร สอนภาษา. "ภาษาไทย...ชัดใจปุ้: เอกลักษณ์-อัตลักษณ์" ใน **คม ชัด ลึก City life**. ฉบับที่ 445 (23 มิ.ย. 2008).
- นัทธนัย ประสานนาม. (ม.ป.ป.) “**เพศชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ในภาพยนตร์เรื่อง Touch of Pink**.” จาก <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document95248.html> สืบค้นข้อมูลเมื่อ 20 มิถุนายน 2558.
- นิคม ชมพุลวง. (2542). **ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง การสร้างและพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ (ฉบับปรับปรุง)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- นิคม มุสิกคามะ. (2545). **วัฒนธรรม : บทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร. *ทิศทางไทย*, 1(5), 1-10.
- ปฐม นิคมานนท์. (2535). *การค้นหาความรู้และระบบการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบทไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2547). “การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง” ใน *วาทกรรมอัตลักษณ์*. ขวัญชีวัน บัวแดง (บก.). กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์. (2543). *การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนในเมืองประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์พิมาย*. กรุงเทพฯ : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พจนนา สอนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- มณนิภา ชุตินุตร. (2538). *แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน*. วารสารหมู่บ้าน 7, 8 (ธันวาคม).
- มัชฌิมา อุดมศิลป์. (2556). “แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม” ใน *วารสารวิทยบริการ* ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2556.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2539). *แนวทางการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น*. วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร 4, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม).
- รัตนวดี จุลพันธุ์. (2547). การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่นกรณีศึกษา เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2528). *ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา*. ในวารสารสังคมพัฒนา. ฉบับที่ 5/ 2528, เดือนกันยายน - ตุลาคม.
- วิบูลย์ สีสสุวรรณ. *ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535.
- ศิริพงษ์ นวลแก้ว. (2540). *การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียน ระดับประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542. *รายงานผลดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรื. 2550. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดวี.เจ.พริ้นติ้ง.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2535). ภูมิปัญญาไทย (Thai Folk wisdom). *พัฒนาชุมชน*. 31(5): 74 – 87.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สามารถ จันทร์สุรย์. (2534). “ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร อย่างไร”.ใน วารสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต **ชาวอีสานสารานุกรมชุมชน 7, 2 (พฤศจิกายน).**
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล.(2546). อัตลักษณ์(Identity)การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เอี่ยม ทองดี. (2542). **ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น** . เอกสารประกอบการบรรยายวิชา วทพช 511 สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรจันทร์ ศิริโชติ. (2555). **การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าใน ความรับรู้ ความพึงพอใจ และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้เขต 1 (จังหวัดสงขลาและสตูล).** สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Boo, Elizabeth. (1991). **Ecotourism : The Potentials and Pitfalls.** Washington D.C. : World Wildlife Fund-US.
- Ceballos-Lascurain, Hector. (1998). Properties Opinion on Ecotourism: A case study of the Roxz Bau, Sydney Australia, **Journal of Ecotourism Research.60 (4): 248-A.**
- Christine Cooper.(2004). **Alternative Tourism as a Strategy for Sustainable Livelihood Diversification: The Case of Jalcomulco, Veracruz.** www.scf.usc.edu.com.
- Crist, Costas. (2002). **Ecotourism and sustainable Development.** The 6th International Conference 7-8 September 2002. Bangkok : Institute of Ecotourism, Srinakharinwirot University.
- Gee, C, Makens, J ;& Choy,D, (1989). **The travel industry,** 2nd ed., Van Nostrand Reinhold, New York.
- Gunn, Clare A. (1994). “Environmental Design and Landuse”, **Travel Tourism and Hospitality Research A Handbook for Managers and Researchers.** New York : John Wiley & Sons.
- Jenkins, Richard. (2008). **Social identity.** 3rd.ed.New York : Routledge.
- Inskip, Edward. (1991). **Tourism Planning : an integrated and sustainable development approach.** New York: Van Nostrand Reinhold.
- Ian G. Baird and Bruce Shoemaker.(2008). **People, Livelihoods, and development in the Xekong River Basin, Laos.** Bangkok: White Lotus co., Ltd.
- Kathryn Pavlovich. (2002). **The evolution and transformation of a tourism destination network : the Waitomo Caves,** New Zealand.
- UNEP.(2002). **Ecotourism : Principles, practices & policies for sustainability.** : U N Environmental Programme (March 2002)’.
- McIntosh, Robert W ; Goelder, Charles R ; & Ritchie, J.R. Brent. (1995). **Tourism Principles, Practices, Philosophies.** USA.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Rodriguez, R. (2003). **Blaxicans and other reinvented Americans**. The Chronicle of Higher Education, B10-B11.
- Stark, Elizabeth. (1993). **Ecotourism, Information Please Environment Almanac**. Boston : Houg Mifflin.
- WTO (World Tourism Organization). (1993). **Sustainable Tourism Development**. USA